

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΗ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

20 ΙΟΥΛΙΟΥ 1951

ΑΡΙΘ. 13—16

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΝ

ΕΠΙ ΤΗ, 1900^η ΕΠΕΤΕΙΩ, ΤΗΣ ΑΦΙΞΕΩΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΕΙΣ ΕΛΛΑΔΑ

«Καὶ ὄραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὄφθη τῷ Παύλῳ· ἀνὴρ τις ἦν Μακεδῶν ἐστῶς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. Ὡς δὲ τὸ ὄραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς Μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Κύριος εὐαγγελισασθαι αὐτούς» (Πράξ. ἰστ' 9, 10). Ἡ σύντομος αὕτη διήγησις τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ἀποτελεῖ τὴν προμετωπίδα τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ ἐθνικὸς κόσμος, φθίνων ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς, διὰ τοῦ ἐν τῷ ὄραματι Μακεδόνοιο καλεῖ εἰς βοήθειαν τὸν Χριστιανισμόν, τὴν νέαν περὶ Θεοῦ, Κόσμου καὶ Ἀνθρώπου φιλοσοφίαν, τὴν «καινὴν διδαχὴν».

Τὴν ἀντίστροφον πορείαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἠκολούθησαν δύο μεγάλα γεγονότα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος. Τῷ 334 π. Χ. διεπεραιώθη ἀπὸ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Τρωάδα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὁρμῶν εἰς ἐξελληνισμόν τῆς Ἀσίας· τῷ 50 μ. Χ. διεπεραιούτο ἀπὸ τῆς Τρωάδος εἰς τὴν Μακεδονίαν ὁ Μέγας Παῦλος, ὁρμῶν εἰς ἐκχριστιανισμόν τῆς Εὐρώπης. Καὶ τότε μὲν τῆς διαβάσεως τῆς πολυαριθμοῦ ἐκείνης στρατιᾶς ἐπεστάται ὁ Παρμενίων, νῦν δὲ τῆς διαβάσεως τῆς ὀλιγαριθμοῦ συνοδείας, τῆς «οὐ κατὰ σάρκα στρατευομένης» (Β' Κορ. ι' 3), ἐπεστάται ὁ Θεός.

Διὰ τῆς ἐλεύσεως ταύτης τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ Ἀνατολὴ ἀπέδιδεν, οἰονεῖ, τὰ τροφεῖα εἰς τὴν Δύσιν. Εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμήν ἡ θεία Πρόνοια ἔστειλεν ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, διὰ τῆς ὁποίας

πρὸ 385 ἐτῶν εἰσῆγεν ἐκ Δυσμῶν τὸ φῶς τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τῶν τεσσάρων αἰώνων, ἡ γλῶσσα μὲν καὶ ἡ σκέψις τῶν Ἑλλήνων, ἡ κοσμοκρατορία δὲ καὶ ἡ διοίκησις τῶν Ρωμαίων ἤνωσαν τὸν κόσμον ἰδεολογικῶς καὶ πολιτικῶς.

Παρὰ ταῦτα, ἡ ἐνότης αὕτη ἦτο ἐξωτερικὴ καὶ τυπικὴ. Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἶχον πέσει οἱ χωρίζοντες τὴν Δύσιν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, φραγμοὶ παρὰ τὴν ἀνάκρασιν τῶν θρησκευμάτων, παρὰ τὴν ἐλευθέραν ἐπικοινωνίαν ἐν τῷ Ρωμαϊκῷ Κράτει, παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὠμλεῖτο πανταχοῦ, ἐν τούτοις οἱ ἀνθρώποι ἐσωτερικῶς καὶ ψυχικῶς δὲν ἦσαν ἠνωμένοι. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, ὁ «ἀρχιτέκτων τῆς Οἰκουμένης Ἐκκλησίας», ἐνῶ δὲν ἠρνεῖτο τὸ δικαίωμα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἐδίδασκεν ὑποταγὴν εἰς τὰς καθεστηκυίας ἀρχάς, θεωρῶν ὅτι «ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένοι εἰσιν» (Ρωμ. ιγ' 1), ὅμως, ἐπειδὴ ἐζήτηε μίαν ἰδανικωτέραν ἐνότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἐκήρυσσε λέγων· «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην... πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἔστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ' 28).

Τὸ κήρυγμα τοῦτο περὶ ἐνότητος καὶ ἰσότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων δὲν ἔχει βεβαίως τὸν χαρακτήρα τῶν συγχρόνων μας κοινωνικῶν θεωριῶν, αἵτινες ἀγνοοῦν ἢ ἀρνοῦνται τὴν ἰδιαιτέραν φύσιν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι κήρυγμα καταργήσεως τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτήρος καὶ τῆς ἐθνικῆς προσωπικότητος τῶν λαῶν καὶ τῆς ἐξαφανίσεώς των ὑπὸ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα καὶ ἀνελεύθερα κοινωνικὰ συστήματα, ἀλλ' εἶναι ὑψηλὴ διδασκαλία, ἀπευθυνομένη πρὸς ἀνθρώ-

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁμιλία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κατὰ τὸν ἐπὶ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐσπερινόν.—*Τῆς Συντάξεως Μετὰ τὸν ἑορτασμόν.*—Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τῇ 1900ῃ ἐπετείῳ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως αὐτοῦ.—Ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐν Ἀθήναις.—Ἡ συμμετοχὴ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι ἑορτὰς τοῦ Ἀπ. Παύλου (Ἐπίσημα ἔγγραφα).—Ἡ εἰς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἀπονομὴ τοῦ μεγίστου Αἰθιοπικοῦ παρασήμου.—*Μητρ. Θεολογικῆς Παντελεήμονος,* Ὁ ἐνθρονιστήριος Λόγος.—*Γερσ. Ἰ. Κοινιδάρη* Ἡ Χριστιανικὴ Ἑλλάς τοῦ Παύλου καὶ αἱ εὐθῆναι τῆς σήμερον (α΄).—*Σοφ. Δ. Δώλη,* Σαθλὸς ὁ ἀποστάτης.—*Παρατηρήσεων Στέλλη:* Τὸ ἐξαιρετικὸν γεγονός. Τὸ εὐλογημένον ταξίδιον. Πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως. «Χαρὰ καὶ στέφανος». Ἀρχιμανδρίτης Κάλιστος Μηλιαρᾶς (†).—*Χρονικά.*

.....
 πους, οἵτινες δὲν συνασπίζονται πρὸς ἐπιδίωξιν ἰδιοτελῶν ὑλικῶν σκοπῶν, ἀλλὰ συνδέονται πνευματικῶς ὡς ἐλεύθεραι προσωπικότητες διὰ τῆς ἀγάπης, «ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος» (Κολοσ. γ' 14).

Ἡ ἀγάπη, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ Εὐαγγελίου, εἶναι τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου. Ἀλλ' ἡ ἀγάπη ὄχι ὡς ἀφηρημένη τις καὶ αἰσθηματικὴ διδασχὴ, ἀλλ' ὡς συγκεκριμένη προσωπικὴ ἀρετὴ. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος, κατὰ τὴν ἀκριβολογίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, εὐηγγελίζετο «τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Ἀνάστασιν» (Πράξ. ιζ' 18). Τὸν Ἰησοῦν, ὡς τὴν ἐν προσώπῳ ἀποκάλυψιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν Ἀνάστασιν, ὡς τὴν νίκην καὶ τὸν θρίαμβον τῆς ἀγάπης κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ μίσους καὶ τῆς βίας. Ὁ Μέγας Παῦλος ἐξήτει τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, προβάλλων ἐνώπιον αὐτῶν τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ καλῶν αὐτοὺς εἰς ἀγάπην ἐκεῖνου, Ὅστις ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν. Διὸ καὶ ἐνθουσιῶν ἔλεγε· «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;» (Ρωμ. η' 35). Οὐδεμία δύναμις, οὐδεμία περιστάσις, οὐδὲν γεγονός!

Ἴδου ἓνας δεσμὸς ἀδαμάντινος καὶ ἄλυτος, δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἠγωμένους· ἡ ἀγάπη τῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἐνωσίς τῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος ἐν τούτῳ προέβαλλε μετὰ καυχῆσεως ἑαυτόν. «Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...

Χριστῷ συνεσταύρωμαι· ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός». (Γαλάτ. στ' 14, β' 20). Ἡ βίωσις αὕτη τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν καὶ ἡ ἐνότης Θεοῦ καὶ ἀνθρωπίνου φρονήματος εἶναι ἡ ἐγγύησις τῆς ἐνότητος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλων. Διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς γεννᾷ τὸ χρέος, ὄχι μόνον τῆς ἀγάπης μας πρὸς Αὐτὸν καὶ τῆς βιώσεως Αὐτοῦ ἐν ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους. Διὰ τοῦτο ἐκήρυσσεν ὁ Παῦλος· «Γίνεσθε μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς» (Ἐφεσ. ε' 1, 2).

Καὶ κατήρχετο ὁ θεῖος Παῦλος ἀπὸ τῆς οἰονεὶ ταύτης βάσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐτοπότητει τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐνότητα μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλων, καὶ ἀνεζήτει εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ συνειδήσεως νὰ ἀνεύρῃ τὰς ρίζας καὶ τὰ θεῖα αὐτῆς σπέρματα. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ, ὅστις συγκεφαλαιεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ—«πλήρωμα νόμου ἢ ἀγάπη» (Ρωμ. ιγ' 10).—ἐνδείκνυται γραπτὸς ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων καὶ «ἔθνη τὰ μὴ νόμου ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ» (Ρωμ. β' 14, 15). Καὶ ἐξήτει ὁ Ἀπόστολος, «οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις» (Κορ. β' 4), ὡς ψυχρὸς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς ἐνθεὸς ἱεραπόστολος διὰ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης του, νὰ κερδίσῃ τὰ ἔθνη, διὸ καὶ ἐκήρυσσε λέγων· «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ» (Α' Κορ. ια' 1).

Καὶ πῶς νὰ μὴ θαυμάσωμεν, ὅταν βλέπωμεν τὸν Παῦλον τοσαῦτα νὰ ἀγωνίζεται καὶ τοσαῦτα νὰ πάσχη ὑπὲρ τῶν Ἐκκλησιῶν; Χαίρει μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίει μετὰ κλαιόντων· νουθετεῖ ἓνα ἕκαστον μετὰ δακρῶν νύκτα καὶ ἡμέραν· γίνεται «τοῖς πᾶσι τὰ πάντα», ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρους κερδίσῃ· μεριμνᾷ περὶ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· συλλέγει εἰσφορὰς καὶ μεταφέρει τὰς λογίαις· δέσμιος εὐρίσκεται εἰς τὴν φυλακὴν καὶ γράφει ἐπιστολὰς πρὸς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας· ὑφίσταται διωγμούς· ὑπομένει ταπεινώσεις· κινδυνεύει ἀπὸ τῆς φύσεως· κινδυνεύει ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων... Τί εἶναι ταῦτα; Μήπως δραστηριότης, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας; Ὅχι, ἀλλὰ «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Γαλ. ε' 6).

Αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δίδει ἀξίαν εἰς πᾶσαν πράξιν, ἀνευ τῆς ὁποίας ἡ πίστις εἶναι νεκρά, καὶ τὰ θαύματα ἀγυρτία, καὶ ἡ αὐτοθυσία ματαία, καὶ ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ἀτομικὴ ἐπίδειξις· αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία μακροθυμεῖ, καὶ εὐεργετεῖ, καὶ τὰ πάντα ἀνέχεται, καὶ τὰ πάντα ὑπομένει, ἡ ὁποία δὲν φθονεῖ, καὶ δὲν ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς καὶ δὲν παροξύνεται, οὐδὲ λογίζεται τὸ κακόν· αὐτὴ ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία εἰς τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ὄντων παραμένει ἀναλλοίωτος, διατηροῦσα τὴν ἀξίαν καὶ τὴν θέσιν τῆς· ἡ ἀγάπη αὐτὴ εἶναι τὸ ὄπλον τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ἔμβλημα τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μέσον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ θεῖος Παῦλος ἐκάλει εἰς ἐνότητα τὰ ἔθνη, διόπερ καὶ ἔλεγε· «Πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες» (Φιλ. β' 2).

Καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, κηρύσσωσιν τὴν ἀγάπην, ἐπέρασεν ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, αἱ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι διὰ μέσου τῶν αἰώνων συνεχίζουσι τὸ ἔργον του, ἀναμορφοῦσαι τὸν κόσμον, ἐξημερώνουσαι τοὺς λαοὺς καὶ ζητοῦσαι τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς ἀγάπης. Παρὰ τὰς δογματικὰς διαφορὰς, αἴτινες χωρίζουσι τὰς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις εἶναι φανερόν καὶ μέγα τὸ ἔργον τῆς ἀγάπης αὐτῶν, διὰ τῆς ὁποίας, ἀκολουθοῦσαι τὰ ἔχνη τῆς δράσεως τοῦ Παύλου, ἐργάζονται ὑπὲρ «τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως». Ὅτι κάμνει τὸν κόσμον αἰσιόδοξον, καὶ εἰς τὰς ἀπαισιωτέρας ἡμέρας τῆς ἱστορίας του, εἶναι ὁ ἅγιος ἰδρὼς καὶ ὁ κόπος τῆς ἀγάπης τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποίαν ἔδειξαν εἰς πᾶσαν περιστασιν, «διακονήσασι τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦσαι» (Ἐβρ. στ' 10).

Ἄλλὰ μένει ἀκόμη, μένει ἔργον ἀνεκτέλεστον· ἡ ἐνότης δὲν κατέστη καθολικὴ πραγματικότης μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς γῆς. Καὶ ἰδοὺ τὸ ἔργον τῶν Ἐκκλησιῶν, αἴτινες ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἠνωμένοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, ἐορτάζουσι σήμερον τὴν ἱεράν ἐπέτειον τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκε πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ «δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ» (Β' Τιμ. α' 7). Ἄς κηρύξουν λοιπὸν αἱ Ἐκκλησίαι

μετὰ δυνάμεως Χριστὸν ἐσταυρωμένον, τὴν ἐνυπόστατον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον Ἄς μεγαλυνθῇ ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις «εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου» (Φιλ. α' 20). Καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς, εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐπιβουλεύονται τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἐνότητα τῶν ἀνθρώπων, αἱ Ἐκκλησίαι ἄς κυρώσουσι ἀγάπην. Ἴνα οὕτω διὰ τῆς ἀγάπης «καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ». (Ἐφεσ. δ' 13).

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ

Ὁ Μακαριώτατος Πρόεδρος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευθέντος ἐμπνευσμένου ραδιοφωνικοῦ Μηνύματός του, κηρύσσωσιν τὴν ἑναξίν τῶν εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου ἐορτῶν τῆς 1900ῆς ἐπετηρίδος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα κοσμοϊστορικῆς ἀφίξεώς· Του καὶ τῆς ὑπ' Αὐτοῦ ἰδρύσεως τῆς ἐν τῇ φιλοσόφῳ ταύτῃ χώρᾳ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καθώρισεν ἐπιγραμματικώτατα τὸν καθαρῶς πνευματικὸν χαρακτήρα τοῦ ἐορτασμοῦ. Ὡς δὲ ἐκ τῶν ἀλλαχῶ τοῦ παρόντος φύλλου λεπτομερῶς ἀναγραφομένων ἐξάγεται, αἱ ἐορταὶ αὗται διεξήχθησαν, ὄντως, ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Προθεραρχικοῦ Μηνύματος, μετὰ πάσης τῆς προεπούσης ἐπιβλητικότητος ἅμα καὶ ἐπιβλητικότητος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς πανελληνίου συγκινήσεως, προκαλέσασαι πρωτοφινῆ θερησκευτικὸν συναγερόν παρὰ τῷ εὐσεβῆ ἑλληνικῷ λαῷ, ὅστις, βαθύτατα θρησκευών, δὲν ἦτο δυνατὸν ἢ νὰ ἐκδηλώσῃ, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐορτασμοῦ, τὴν δόλοψυχον εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὸν Γίγαντα τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τῆς Χριστιανικῆς δόξεως, εἰς ὃν ὀφείλει τὴν ἀπὸ τῶν πατέρων του κληρονομηθεῖσαν σωτήριον πίστιν. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ προηγούμενου ἤδη φύλλου ὑπογραμμισθεῖσα ἐνθουσιώδης εἰς τὰς ἐορτὰς ταύτας συμμετοχὴ τῶν ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνεξαορτήτως δογματικῶν ἢ τελετουργικῶν διαφορῶν, καὶ ἡ ἐνταῦθα πρόθυμος συρροὴ τῶν ἑκατοντάδων ἀπανταχόθεν τῆς ὑψηλοῦ εὐσεβῶν προσκυνητῶν τῆς μνήμης τοῦ καθ' ἁγιασάντος τὰ ἑλληνικὰ χῶματα Ἀποστόλου τοῦ Χριστοῦ εἶναι πολλῆς προσοχῆς ἀξία καὶ πολλῶν καὶ χρησίμων διδαγμάτων παρεκτικῆ.

Ὁ τρόπος, ἐπὶ πλέον, τῆς συμμετοχῆς ἡμετέρων καὶ ξένων εἰς τὸ εὐλαβὲς τῶν ἰχνῶν τοῦ Ἀποστόλου προσκύνημα καὶ αἱ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τούτου θερμαὶ τῶν τελευταίων καὶ εἰλικρινεῖς ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ καὶ βαθεῖας ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν ὑπ' Ἐκείνου ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, δι' ἣς ἀπαξ ἔτι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου ἡ ἱστορικὴ αὕτη χώρα ἀνεδείχθη πνευματικὴ τροφὸς τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἦντλησε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς τελεσφόρου ἀντιμετωπίσεως τῆς βαρβαρότητος, ὑπὸ τῆς ὁποίας οὐχὶ ἀπαξ ἠπειλήθη κατὰ τὸ διάστημα τῶν δέκα ἐννέα

αίωνων τῆς χριστιανικῆς του ἱστορίας ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, ἀποτελοῦσι λεπτομερείας σημαντικωτάτας διὰ τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα. Ἄλλ' ἰδιαιτέρας, ἐπίσης, προσοχῆς ἀξίαι εἶναι καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ προσκυνήματος τούτου ἀποκομισθεῖσαι ὑπὸ τῶν ξένων ἐντυπώσεις, καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν ἐνθουσιάζουσες δηλώσεις των καὶ ἡ ἐν γένει ἐξ αὐτοῦ παραχθεῖσα πνευματικὴ πείρα.

Πάντα ταῦτα εἶναι πραγματικότητες, τὰς ὁποίας δὲν δύναται νὰ παρίδῃ ὁ εὐσυνείδητος παρατηρητῆς καὶ ἐκ τῶν ὁποίων σαφέστατα καταφαίνεται καὶ ἡ μεγάλη ἀξία καὶ ἡ βαθεῖα σκοπιμότης τοῦ λήξαντος ἤδη ἑορτασμοῦ, ὅστις, χάρις εἰς τὴν πίστιν, τὸν ἐνθουσιασμόν, τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὰς ἀόκνους προσπάθειάς τῆς ἐπὶ τούτου Ἐπιτροπῆς, ἐν τὸς ἐλαχίστου καὶ ἀνεπαρκεστάτου, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, χρόνον παρασκευασθεῖς καὶ διὰ τῆς κοινῆς ἀπάντων τῶν ἐνδιαφερομένων προθύμου καὶ ἐνθουσιώδους συμβολῆς ὡς ἄριστα διεξαχθεῖς, ἔδωκεν εἰς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ εὐσεβὲς αὐτῆς πλήρωμα, καθὼς καὶ εἰς πάσας τὰς εἰς αὐτὸν ἀντιπροσωπευθεῖσας χριστιανικὰς ομάδας τῆς οἰκουμένης, τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν μᾶς πνευματικῆς εὐχίας, περὶ τῆς ὁποίας τόσον εὐγλώττως ὠμίλησαν πάντες οἱ ξένοι ἐπίσημοι προσκυνῆται καὶ κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας μετὰ φίλων καὶ δημοσιογράφων συνομιλίας των καὶ κατὰ τὰς ἑκασταχοῦ ἐπισήμους προσφωνήσεις των.

Ἡ Ἑλλὰς ἀπέβη οὕτω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν—ὡς χαρακτηριστικώτατα ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἡμῶν ἀποχαιρετῶν τοὺς ξένους προσκυνητὰς—τὸ βῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καὶ πάλιν ἠκούσθη ζωντανὴ ἢ φωνὴ τοῦ κηρύγματος τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ πρὸς τὸν κόσμον ὀλοκλήρον. Διότι, ὡς δρθότατα ἐπίσης ἐλέχθη καὶ ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀλίκα Σ. Ἀλιβιζάτου, τὸ ἔργον τοῦ μεγάλου τῶν ἐθνῶν Ἀποστόλου ἐπέζησε διὰ μέσου τῶν 19 αἰώνων τῆς χριστιανικῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ζῆ εἰσέτι εἰς τὴν πίστιν μας καὶ εἰς τὴν ἀγάπην μας. Τὸ ἔργον τοῦ Παύλου ζῆ εἰς ἐκείνην τὴν πίστιν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπὶ 19 αἰῶνας χύνομεν τὸ αἷμα μας διὰ τὰ ἰδανικά, τὰ ὁποία μᾶς ἐδίδαξε, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην, μετὰ τὴν ὁποίαν λησιμονοῦμεν ὅτι κακὸν καὶ ὅτι δυσάρεστον, διὰ ν' ἀνοίξωμεν τὰς καρδίας μας πρὸς ὅλους, καὶ πρὸς φίλους καὶ πρὸς ἐχθρούς, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία κάμνει τὸν λαόν μας νὰ εἶναι ὁ μᾶλλον φιλόξενος καὶ ὁ μᾶλλον, ἴσως, διαχυτικὸς λαὸς τῆς γῆς.

Αὐτὴν τὴν πίστιν τοῦ λαοῦ μας τὴν εἶδον καὶ τὴν ἐξετίμησαν οἱ ξένοι μας καὶ εἰς τὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ, ὅστις μετέσχεν ὅλην κηρδίαν τῶν ἑορτῶν, καὶ εἰς τὰ καπνίζοντα ἔτι αἱματόβρεκτα ἑρέπια τῶν προσφάτων ἐθνικῶν συμφορῶν μας, καὶ εἰς τόν—, παρὰ ταῦτα—, ἀπαραιομίωτον ἐνθουσιασμόν δι' ὅτι ὑψηλὸν καὶ γενναῖον καὶ πνευματικόν, ἕνα ἐνθουσιασμόν, ὁ ὁποῖος κατακλύζει πάντοτε τὴν ἑλληνικὴν μας καρδίαν καὶ ὁ ὁποῖος ἐπωφελήθη καὶ τώρα τῆς εὐκαιρίας τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης τοῦ Ἀγ. Παύλου, διὰ νὰ ἐκχειλίση καὶ νὰ δροσίση μετὰ τὰς ὥρας ἐκδηλώσεις του μίαν ἐποχὴν αὐτόχρομα

καιομένην ἀπὸ τὸν πυρετὸν τῆς ἀγωνίας, τῆς προκαλουμένης ἀπὸ τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καχυποψίαν καὶ ἀπὸ τὸν φόβον τῶν ἐπαπειλουμένων ἐκ τοῦ μίσους καταστροφῶν, εἰς μίαν ἐποχὴν, πράγματι, ἐφιαλτικὴν.

Ἄλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ μας ἐγνώρισαν οἱ ξένοι μας, μετὰ ὅτι εἶδον εἰς τὴν μετ' αὐτοῦ δεκαπενθήμερον ἐπαφῆν των τὴν εἶδον, τὴν ζωντανὴν μας ἀγάπην, εἰς τὴν διάθεσιν μετὰ τὴν ὁποίαν παντοῦ, ἀπὸ ὅπου διήλθον, τοὺς ὑπεδέχθη ὁ λαὸς μας καὶ μετὰ τὴν ὁποίαν ἐχάρη τὴν ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ παρουσίαν των, ὅλων ἀνεξαιρέτως, καὶ δὴ καὶ τῶν μελῶν—πρὸ πάντων αὐτῶν—τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἡτις, διὰ λόγους κατωτέρους τῆς χριστιανικῆς ἰδεολογίας, ἠρνήθη νὰ μετᾶσχη ἐπισήμως τοῦ ἑορτασμοῦ. Χωρὶς νὰ ἐπηρραζέται ἀπὸ τίποτε, χωρὶς νὰ διακριθῆ ἐθνικότητος καὶ χωρὶς νὰ αἰσθάνεται οἰονδήποτε ἴχθος μισαλλοδοξίας, ὅλους τοὺς ξένους τοὺς ἐθεώρησεν ὁ λαὸς αὐτὸς ἰδικούς του καὶ ἐχάρη βαθύτατα τὴν ἁρμονικὴν ὅλων συμπαραστάσιν εἰς τὰς εὐλαβεῖς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου τῆς Ἑλλάδος ἐκδηλώσεις καὶ παντοῦ ἦτο φανερόν ὅτι, ἕκαστος κληρικὸς ἢ λαϊκός, καὶ ὁ τελευταῖος ἀκόμη, θὰ ἤθελε νὰ ἦτο εἰς θέσιν ὅλων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων προσωπικοτήτων ν' ἀσπασθῆ τὰς χεῖρας, ὅλους τοὺς ἐπισκέπτας τῶν ἱερῶν τόπων τῆς Πανυλείου ὁδοπορίας νὰ ἐναγκαλισθῆ, ὅλους τοὺς ξένους, ἂν ἦτο δυνατόν, νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ εἰς τὸν οἶκόν του ἕκαστος καὶ νὰ τοὺς περιποιηθῆ...

Δι' ὅλα ταῦτα, τῶν ὁποίων ἀφορμὴ ἐγένετο ὁ ἐπιτυχὴς ἑορτασμὸς τοῦ Παυλείου ἰωβιλαίου, δικαίως ἐξεφράσθησαν αἱ Πρωθιεραρχικαὶ καὶ αἱ Συνοδικαὶ εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς ὀργανωτὰς τῶν ἑορτῶν καὶ πρὸς ὅλους τοὺς συντελεστὰς τῆς ἐπιτυχίας των, ἔπαινος δὲ ἀρμόζει καὶ εἰς ὀλοκλήρον τὸν Κλήρον μας καὶ τὸν εὐσεβῆ λαόν μας, διὰ τὰ εὐγενῆ του αἰσθήματα καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ἐκδηλώσεώς των! "Ἄς ἔχη δόξαν ἐπὶ πᾶσι τὸ μέγα ὄνομα τοῦ Κυρίου, παρ' Οὐ «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἀνωθέν ἐστι καταβαίνον».

E. Γ. Μ.

Ἄν δὲ Παῦλον εἶπω, τὸν Χριστὸν λέγω· ἐκεῖνος γὰρ ἐστὶν ὁ τὴν Παύλου κινῶν ψυχὴν.

(Χρυσόστομος)

Εἰ δὲξὺς ἦν πρὸς τιμωρίαν ὁ Θεός, οὐκ ἂν ἐκτίσατο Παῦλον ἢ Ἐκκλησίαν, οὐκ ἔδεχετο τὸν τοιοῦτον καὶ τηλοκῆτον. Διὰ τοῦτο οὐκ ὑπερέθετο βλασφημοῦντα, ἵνα δείξῃ μετανοοῦντα. Ἡ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία τὸν διώκτην ἐποίησε κήρυκα., τὸν λύκον μετέβαλεν εἰς ποιμένα.

(Χρυσόστομος)

Πᾶσαι μὲν ἄγιοι αἱ ἐπιστολαὶ Παύλου, ἔχουσι δὲ τι πλεον αἱ δεδεμένου αὐτοῦ πεμπόμενα.

(Χρυσόστομος)

Ἡ ἀρετὴ καὶ ἐδῶ μᾶς κάμνει ἀνωτέρους ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ μᾶς ἐπιβουλεύονται, καὶ ἀνικητούς καὶ μᾶς χαρίζει διαρκὴ εὐχαρίστησιν καὶ ὅταν ἀναχωροῦμεν ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν μᾶς ἀκολοιθεῖ· ὅταν δὲ μεγίστην ἀνάγκην τῆς συμμαχίας τῆς ἔχωμεν, κατὰ τὴν φοβερὰν ἡμέραν τῆς κρίσεως, πολλὴν βοήθειαν μᾶς παρέχει, διότι τὸ βλέμμα τοῦ Κριτοῦ τὸ κάμνει ἡμερον.

(Χρυσόστομος)

ΑΙ ΕΟΡΤΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΕΠΙ ΤΗΣ 1900^{ης} ΕΠΕΤΕΙΩ, ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΦΙΞΕΩΣ ΑΥΤΟΥ

Ἡ ἐγκαίρως ἀνακοινωθείσα ἀπόφασις περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900^{ης} ἐπετείου τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προῦκάλεσε βαθυτάτην συγκίνησιν εἰς ὅλοκληρον τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἀνὰ τὴν ὕδρῳγειον ἐγκατεσπαρμέναι χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ Κοινότητες ἔσπευσαν νὰ δηλώσωσι τὴν πρόθυμον συμμετοχὴν των εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὀργανωθείσας ἑορτὰς καὶ ν' ἀποστείλωσι τὰς πρὸς τοῦτο ἀντιπροσωπείας των, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων, ὅπου ἦτο τοῦτο δυνατόν, ἐτέθησαν αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἑκασταχοῦ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρωτεύουσάν προσέλευσις τῶν ἀπανταχόθεν τῆς οἰκουμένης οὕτω προσελθόντων ἐπισήμων προσκυνητῶν τῶν ἰχνῶν τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ἤρξατο ἀπὸ τῆς 10^{ης} τοῦ παρελθόντος μηνὸς Ἰουνίου, ἐσυνεχίσθη δὲ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορτῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἑναρξίς, κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἐγένετο τὴν ἑσπέραν τῆς Παρασκευῆς, 15 Ἰουνίου ἔ. ἔ.

Οἱ μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐκείνης συγκεντρωθέντες ἀντιπρόσωποι τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν συνήλθον τὴν 7. 30' μ. μ. ὥραν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐχαίρεισεν αὐτοὺς ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἑορτασμοῦ Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀμίλκας Σ. Ἀλιβιζάτος, προσφωνήσας ὡς ἔπεται:

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἀποτελεῖ μεγάλην χαρὰν, τιμὴν καὶ προνόμιον δι' ἐμὲ, τὸ νὰ σὰς ὑποδεχθῶ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἑορτάζουσα ἀναμνηστικῶς τὴν 1900^{ην} ἐπέτειον τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοῦ πρώτου αὐτοῦ κηρύγματος πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν κόσμον ὅλοκληρον, ἐν εὐρεῖ πνεύματι καὶ ἀγαθῇ διαθέσει, προσεκάλεσεν ὅλας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας τῆς Οἰκουμένης νὰ ἀποστείλουν ἐδῶ ἀντιπροσώπους των καὶ δι' αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν νὰ ἐνώσωσι μεθ' ἡμῶν τὰς προσευχὰς των, τὰς σκέψεις των καὶ τὰ αἰσθήματα βαθυτάτης ἐγγνωμοσύνης πρὸς τὸν Μέγαν Ἀπόστολον δι' ὅλα, ὅσα ὀφείλομεν πρὸς αὐτόν, ὡς Ἐθνος, ὡς Χριστιανοὶ καὶ ὡς μέλη τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ἐθεμελιώθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐπ' αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων, ὡς τῶν ἀκαταλύτων αὐτῆς θεμελιῶν.

Οἱ ὑπὸ τοῦ Παύλου σπαρέντες σπόροι ἦσαν ἀρίστης ποιότητος καὶ οἱ καρποί, τοὺς ὁποίους ἀπέφερον,

δλιγώτεροι ἢ περισσώτεροι, ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος τοῦ ἐδάφους, εἶναι τῆς αὐτῆς ποιότητος καὶ διὰ τοῦτο πάντες ἡμεῖς, ἀνευ ἐξαιρέσεως, τιμῶμεν τὸν Ἀπόστολον Παῦλον κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκδηλοῦντες τὰ αὐτὰ αἰσθήματα ἐγγνωμοσύνης πρὸς αὐτόν, καὶ εἶμαι βέβαιος δι' πάντες ἡμεῖς κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν εἶμεθα ἠνωμένοι ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μᾶ καρδία ὑμνοῦντες καὶ δοξολογοῦντες αὐτόν.

Ἐγγνωμονοῦμεν βαθύτατα τὰς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύετε, διὰ τὸν φιλόφρονα τρόπον, δι' οὗ ἀνταπεκρίθητε εἰς τὴν πρόσκλησίν μας καὶ σὰς εὐχαριστοῦμεν ὅλους, πού ἤλθατε ἀπὸ τόσο μακρυνὰς ἀποστάσεις, διὰ νὰ ἀκολουθήσετε μεθ' ἡμῶν τὰ βήματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐν Ἑλλάδι, τὰ ὁποῖα ἀφήκαν ἀνεξίτηλα ἴχνη εἰς ὅλας τὰς κακατευθύνσεις τῆς ἐθνικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς τῶν 19 αἰώνων καὶ τὰ ὁποῖα οὐδέποτε θὰ ἐξαλειφθοῦν ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς ψυχὰς καὶ νὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη.

Σὰς ἐγγνωμονοῦμεν δι' αὐτὴν τὴν σημαντικὴν συνόδειαν ἐκλαμβάνοντες ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς, ἰδίᾳ κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας,

«ὡς χριστιανὸς στρατιώτας

βαδίζοντας ὡς εἰς πόλεμον

μὲ τὸν στανρόν τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ κεφαλῆς»

καὶ διαδηλοῦντες τὴν θέλησίν μας, δι' ἀνήκομεν μόνον εἰς Αὐτόν, θὰ μείνωμεν μαζί Του, θὰ βαδίσωμεν μαζί Του καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς τοὺς ἐαυτοὺς μας νὰ εἶμεθα ἄλλο τι παρ' οὗ, ὁ Μέγας Ἀπόστολος μᾶς ἐδίδαξε νὰ εἶμεθα καὶ ἀπὸ οὗ, μᾶς ἤθελε νὰ εἶμεθα, πλήρεις ἀγάπης καὶ συμπαθείας πρὸς ἀλλήλους, βασιάζοντες, κατ' αὐτὴν τὴν δύσκολον στιγμήν τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, τὰ βάρη ἀλλήλων καὶ οὕτως ἀναπληροῦντες τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος λυποῦμαι διὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν μὴ δυναθέντων νὰ ἔλθουν, καὶ ἀκόμη ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἠρνήθησαν νὰ ἔλθουν, καὶ πιστεύομεν δι' καὶ αὐτοί, πού εἶναι ἀπόντες κατ' αὐτὸ τὸ προσκλητήριον, ἀνεξαρτήτως τῶν λόγων τῆς ἀπουσίας των, εἶναι ἐν πνεύματι μεθ' ἡμῶν, τιμῶντες τὸν Μέγαν Ἀπόστολον καὶ ἀναμνηστικόμενοι τὸ μέγα Του ἔργον δι' αὐτοὺς καὶ διὰ πάντας ἡμᾶς.

Δὲν λησμονῶ κατὰ τὴν στιγμήν αὐτὴν δι' ἡ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴ ἐγράφη εἰς Κόρινθον καὶ δι' οὗ, δι' οὗ δῆποτε καὶ ἂν συνέβη ἢ συμβαίνει, ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἦτο καὶ εἶναι αἰώνιος δεσμός Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως καὶ δι' οὗ τὸ περιεχόμενόν της εἶναι πλήρες ἐλπίδος, ὑποσχόμενον δι' ὅλα θὰ ἐπανορθωθοῦν, καὶ ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἐκφράσω τὴν βαθυτάτην μου πεποίθησιν, δι' εἰς ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τοῦδε, ὅτε θὰ συμπληρωθῇ ἡ 2000^η περίοδος τῆς χριστιανικῆς μας ζωῆς, οἱ ἀπόγονοί μας θὰ ἑορτάσουν εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια μέρη τὸ ἴδιον ἀναμνηστικὸν γεγονός, ὄχι ὡς πολλαί, ἀλλ' ὡς Μία

Καθολική και 'Αποστολική 'Εκκλησία και ως εις λαός, ἀνήκων εις οὐδένα ἕτερον, εἰ μὴ μόνον εἰς τὸν 'Ιησοῦν Χριστόν.

Διενεμήθησαν εἶτα οἱ περιέχοντες τὰ προγράμματα τῶν ἑορτῶν καὶ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας ἀτομικοὶ φάκελλοι, μεθ' ὧν ἅπαντες μετέβησαν εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σκουφᾶ (Κολωνάκι) ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου. Ἐκεῖ ἐτελέσθη κατανυκτική προσευχή, καθ' ἣν ὠμίλησεν ὁ Προϊστάμενος τοῦ Ναοῦ αἰδεσ. Πρωτοπρεσβύτερος κ. Λουκάς Παπαναστασίου.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἤρχισεν ἡ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς κάθοδος καὶ ἡ εἰς τὸ ἀτμόπλοιο «Αἰγαῖον» ἐπιβίβασις τῶν ἑορταστῶν διὰ τὸ ἀνὰ τοὺς τόπους τοῦ ἐν Ἑλλάδι κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἀναμνηστικὸν προσκύνημα.

Τὴν ἑναρξιν τῶν ἑορτῶν ἐκήρυξεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων διὰ τοῦ εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Εκκλησίας» δημοσιευθέντος ἐμπνευσμένου ραδιοφωνικοῦ Μηνύματός του τὴν 10.25' νυκτερινήν, ὅπερ οἱ ξένοι μας παρηκολούθησαν ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου τοῦ πρὸς ἀπόπλου

ἐτοιμαζομένου ἀτμοπλοίου, βαθύτατα συγκινημένοι.

ΕΠΙ ΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὸ φέρον τοὺς Ἕλληνας καὶ ξένους προσκυνητὰς ἀτμόπλοιο «Αἰγαῖον» ἀπέπλευσεν ἐκ Πειραιῶς ὑπὸ θαυμάσιον καιρὸν τὸ μεσονύκτιον τῆς 15ης πρὸς τὴν 16ην Ἰουλίου. Ἡ ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεως δημιουργηθεῖσα μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν ἀτμόσφαιρα ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς ἐνθουσιώδης καὶ ὑποβλητική, ἡ δὲ σύμπτωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ταξιδευόντων διὰ τοῦ «Αἰγαίου» 276 προσκυνητῶν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν συμπλωτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου κατὰ τὴν εἰς Ρώμην πρώτην μετάβασίν του (Πράξ. κζ' 37) γνωσθεῖσα μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐπακολουθήσασαν ἀριθμησιν, προὐκάλεσεν εἰς πάντας ρίγη συγκινήσεως καὶ αἰσθήματα βαθύτατης εὐλαβείας, ἐχαιρεῖσθη δὲ ὡς εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ ὡς ἀπὴ ἀπόδειξις τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἑορταστῶν πνευματικῆς παρουσίας τοῦ μεγάλου «Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν».

Τὸ πρῶτ' τοῦ Σαββάτου, 16 Ἰουλίου, ἐν ᾧ τὸ «Αἰγαῖον» ἔπλευσεν ἐπὶ τῶν γαληνίωντων ὁδῶν

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας.

των τοῦ ὁμωνύμου τοῦ ἑλληνικοῦ πελάγους, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεράσιμος Κονιδάρης ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῆς «Χριστιανικῆς Ἑλλάδος».

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐφάνησαν αἱ ἀκταὶ τοῦ Ἄθω, τοῦ ὁποῦ ἡ μεγαλοπρεπὴς κορυφή ἤδη ἀπὸ μακροῦ εἶχεν ἀρχίσει νὰ διαγράφεται εἰς τὸν ὄριζοντα. Τὸ ἀτμόπλοιο ἠλάττωσε τότε τὴν ταχύτητα καὶ περιέπλευσεν ἡσυχῶς τὰς ἀκτὰς τοῦ ἁγιωνύμου ὄρους, ἐν ᾧ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος οἱ προσκυνηταὶ παρηκολούθουν θαυμάζοντες, ἀλλὰ καὶ λυπούμενοι, διότι δὲν θὰ καθίστατο, διὰ λόγους τεχνικοῦ, εὐατη ἡ ἀποβίβασις των καὶ ἡ ἐπὶ τόπου προσκύνησις τῶν ἱερῶν μονῶν, τῶν ὁποῖων ἠκούοντο οἱ πανηγυρικαὶ χαιρετιστήριοι κωδωνοκρουσαὶ καὶ εὐκρινῶς ἐφαίνοντο τὰ διὰ σημαιῶν χαιρετιστήρια πρὸς τοὺς διερχομένους σήματα, ἅτινα τὸ πλοῖον ἀνταπέδιδε δι' ἐπανειλημμένων χαιρετιστηρίων συριγμῶν.

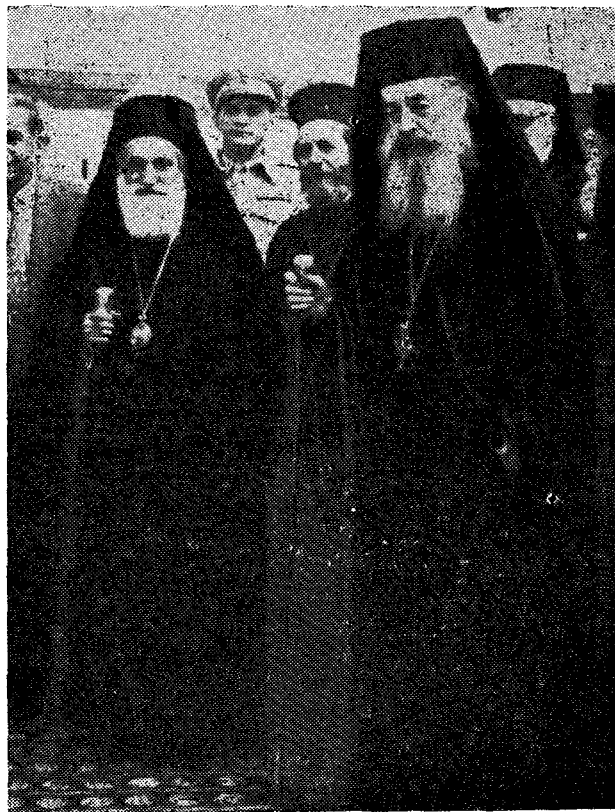
α') *Εἰς Νεάπολιν καὶ Φιλίππους.*

Περὶ ὥραν 8ην πρωΐνῃν τῆς Κυριακῆς, 17 'Ιουνίου, τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Καβάλας, εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ ὁποῦ ἀνέμενον οἱ Σεβ. Μητροπολίται Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος, Ἐλευθερουπόλεως κ. Σωφρόνιος, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ καὶ Δράμας κ. Γεώργιος, μετὰ σύμπαντος τοῦ ἱερατείου τῆς πόλεως, ὁ Ὑπουργὸς Β. Ἑλλάδος κ. Ἰασωνίδης, ὁ Γεν. Διοικητὴς Θράκης κ. Καλλιγκάτης, οἱ Νομάρχαι Καβάλας, Ροδόπης, Δράμας καὶ Σερρών, οἱ δήμαρχοι Καβάλας, Ἐλευθερουπόλεως, Δράμας, Δοξάτου, Προσωπιάνης καὶ Χρυσουπόλεως, ὁ στρατηγὸς κ. Καρδαράς, οἱ βουλευταὶ κ. κ. Νικολαΐδης καὶ Μανωλόπουλος, οἱ προϊστάμενοι τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς Καβάλας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν πόλεων καὶ μέγα πλήθος λαοῦ.

Τοὺς προσκυνητὰς ἀποβίβασθέντας ἐχαιρέτησεν ὁ Δήμαρχος Καβάλας κ. Μελισσάνης, ἀπήντησε δ' ἐκ προσώπου τούτων ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος, μεθ' ὃ ἐν μεγαλοπρεπεί πομπῇ, ἡγουμένης τῆς μουσικῆς τοῦ Δήμου καὶ τμημάτων Στρατοῦ, μετέβησαν ἅπαντες εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, ἔνθα ἐτελέσθη ἡ θ. λειτουργία συναυριάζοντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως, Δράμας, Ἐλευθερουπόλεως καὶ Μαρωνας καὶ Θάσου. Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου Ἀποστόλου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος, μετ' αὐτὸν δὲ ὠμίλησεν ἐπίσης ὁ Ὑπουργὸς κ. Ἰασωνίδης.

Ἀκολουθῶς μετέβησαν ἅπαντες εἰς Φιλίππους, ἔνθα ἀνέμενον χιλιάδες λαοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης, Δράμας, Δοξάτου, Ἐλευθερουπόλεως κ.λ.π. ἐνθουσιωδῶς ὑποδεχθέντος τοὺς προσκυ-

νητὰς. Περὶ ὥραν 11.30' π. μ. ἐτελέσθη ἐπὶ τοῦ λόφου τῶν Φιλίππων κατασκευτικὴ ἀκολουθία, καθ' ἣν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως κ. Χρυσόστομος ἀνέπεμψεν ἐμπνευ-

Ἡ ἄφιξις τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Ἀλεξάνδρου εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ.

σμένην πρὸς τὸν Ἀπ. Παῦλον προσευχὴν. Εἶτα ὁ ἐπιμελητὴς ἀρχαιοτήτων κ. Ἀνδρόνικος, ἐξηγήσθη τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ἅτινα ἐπεσκεψθήσαν οἱ ξένοι μας. Τὴν 1.30' μ. μ. οἱ προσκυνηταὶ ἐπανεῆλθον εἰς Καβάλαν, ἔνθα ἐδόθη πρὸς τιμὴν των δεξιῶσις ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ τῆς πόλεως.

Μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ἐπίσκεψιν τῶν ἀξιοθεάτων τῆς πόλεως, μετὰ τῶν ὁποῖων ἐξέχουσιν αἱ δύο θαυμάσιαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς βυζαντιναὶ «βασίλικαι», οἱ προσκυνηταὶ ἐπεβίβασθησαν τοῦ «Αἰγαίου», ὅπερ ἀπέπλευσεν εὐθύς.

β') *Εἰς Βέρροιν.*

Τὴν 7ην πρωΐνῃν ὥραν τῆς Δευτέρας, 18 'Ιουλίου, ἔφθασε τὸ ἀτμόπλοιο εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ δὲ προσκυνηταὶ, ἀποβίβασθέντες ἀμέσως, ἀνεχώρησαν, κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἐπ' αὐτοκινήτων, διὰ Βέρροιν, ἔνθα ἀφίκοντο τὴν 10.30' π. μ., ὥραν γενόμενοι ἐνθουσιωδῶς δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ ἀναμένοντος πολυπληθοῦς εὐσεβοῦς λαοῦ, ἔχοντος ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Παναγιώτατον Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης

κ. Παντελεήμονα, τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Βερροίας καὶ Ναούσης κ. 'Αλέξανδρον, τὸν Ὑπουργὸν κ. 'Ιασωνίδην, τὸν Δήμαρχον τῆς πόλεως καὶ

Οἱ Κόηται 'Επίσκοποι Τάντας Θωμᾶς καὶ Χαρτοῦμ 'Ιωάννης.

τάς λοιπὰς αὐτῆς ἀρχάς, ἐν ᾧ τμήμα Στρατοῦ καὶ ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς ἀπέδιδον τὰς τιμὰς.

Μετὰ τὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν τοῦ κ. Δημάρχου καὶ τὰς εἰς ταύτην ἀπαντήσεις τῶν Σ. Μητροπολιτῶν Πριγκηπονήσων κ. Δωροθέου καὶ Φθιώτιδος κ. 'Αμβροσίου, μετέβησαν ἅπαντες εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἔνθα ἐτελέσθη δοξολογία, καθ' ἣν ἐξεφώνησεν ἐμβριθῆ καὶ ἐνθουσιώδη λόγον ὁ Σ. Μητροπολίτης Βερροίας καὶ Ναούσης κ. 'Αλέξανδρος, ἐκεῖθεν δὲ ἐν μεγαλοπρεπεῖ ἱερᾷ πομπῇ, ἡγουμένης τῆς μουσικῆς, τῶν ἐξαπτερυγῶν καὶ τῶν λαβάρων, μετέβησαν εἰς τὸ «βῆμα τοῦ Ἁπ. Παύλου». Ἐκεῖ ἐτελέσθη κατασκευτικὴ δέσις, μεθ' ἣν ὠμίλησεν ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸ 1900 ἐτῶν ἀφίξεως τοῦ τιμωμένου Ἀποστόλου ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Δημ. Κουϊμουτσόπουλος.

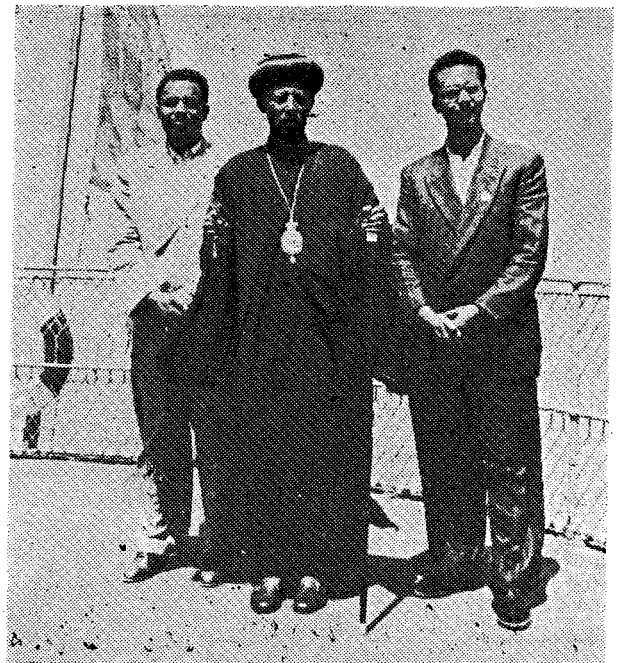
Τὴν μεσημβριαν παρετέθη ἐν ὑπαίθρῳ γεῦμα καὶ περὶ ὥραν 4¹/₂, μ. μ. οἱ προσκηνυταὶ ἀναχωρήσαντες ἐκ Βερροίας ἐπανῆλθον μετὰ δίωρον δι' αὐτοκινήτων ταξιδίων εἰς Θεσσαλονίκην, ἔνθα ἐγένετο αὐτοῖς δεξίωσις ὑπὸ τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως ἐν τῷ κέντρῳ «Ντελὶς». Τὴν νύκτα δηλήθον, κατὰ τὸ πρόγραμμα, ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ

γ) Εἰς Θεσσαλονίκην.

Περὶ ὥραν 9ην πρωινήν τῆς Τρίτης, 19 'Ιουλίου, ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐν Θεσσαλονικῆ βυ-

ζαντινῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἡ θ. λειτουργία ὑπὸ τοῦ Παναγ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, συνιερουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. 'Ιωακείμ καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντίνου. Κατ' αὐτὴν ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ὠμίλησεν ἐμπεριστατωμένως ἐπὶ τῆς σημασίας τῆς πρὸ 1900 ἐτῶν ἱδρύσεως ὑπὸ τοῦ Ἁπ. Παύλου τῆς ἐν Θεσσαλονικῆ Ἐκκλησίας, παρακολούθουμος ὑπὸ τῶν ξένων ἀπὸ ἐντύπου ἀγγλικῆς μεταφράσεως.

Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν οἱ προσκηνυταὶ περιῆλθον τὸν ἀναστηλωθέντα ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου καὶ ἐπεσκέφθησαν τὴν ὑπὸ τὸν ναὸν ἀρχαίαν κρύπτην, ἔνθα εὑρηται ἀξιόλογος ἀρχαιολογικὴ συλλογὴ, ἀκολούθως δὲ παρέστησαν εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης εἰδικὴν ἐόρτιον ἐπιστημονικὴν τελετὴν, καθ' ἣν, μετὰ χαιρετιστήριον προσφώνησιν τοῦ Πρυτάνεως κ. Ν. Ἐμπειρικοῦ, ὠμίλησεν ὁ Κοσμητὼρ τῆς Θεολογικῆς τούτου Σχολῆς κ. Β. 'Ιωαννίδης περὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐν Θεσσαλονικῆ κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Μετὰ τὸν κ. 'Ιωαννίδην ὠμίλησεν ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεῦσης κ. Λεμαίτρ, ὅστις ὑπεγράμμισε τὴν ἀξίαν τοῦ ἐπὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἁπ. Παύλου θεμελιωθέντος ἑλληνοχριστιανικοῦ πολι-

Ὁ Ἄμποςνα Θεόφιλος ἀντιπρόσωπος τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τῶν δύο αἰθιόπων ἱεροσπουδαστῶν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Κορίνθου.

τισμοῦ καὶ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Πρύτανιν πολυτελεῆ τεύχος χαιρετισμοῦ τῶν Πανεπιστημίων τῆς Ἑλβετίας πρὸς τὰς Θεολογικὰς, Σχολὰς Θεσ)νίκης καὶ Ἀθηνῶν,

Οί προσκυνηταί τοῦ Ἁγ. Παύλου ἐν Καβάλα κατευθυνόμενοι εἰς τὸν ναόν.

Μετὰ τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τελετὴν οἱ προσκυνηταί παρεκάθησαν εἰς γεῦμα, παρατεθὲν πρὸς τιμὴν τῶν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ «Μεντιτεράγεαν» ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Β. Ἑλλάδος κ. Ἰασωνίδου, ὅστις ὠμίλησε κατ' αὐτὸ ἐπικαίρως. Τὸ ἀπόγευμα περιήλθον τὰ διάφορα βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Θεσ)νίκης καὶ ἀκολουθῶς ἐγένετο εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Παν. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος δεξιῶσις ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Βλατάδων. Τὴν 9ην ὥραν τῆς νυκτὸς ἐπιβιβάσθentes τοῦ «Αἰγαίου», κατόπιν θερμοῦ ἀποχαιρετιστηρίου ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ λόγου τοῦ Παν. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, ἀπέπλευσαν ὑπὸ τὰς θερμὰς ἐκδηλώσεις τοῦ συγκεντρωθέντος λαοῦ, κατευθυνόμενοι πρὸς Πρέβεζαν.

Κατὰ τὸν πλοὸν ὠμίλησαν τὴν ἐπομένην (Τετάρτην, 20 Ἰουνίου) τὴν μὲν 11 π.μ. ὥραν ὁ Καθηγητὴς κ. Βραυδοῦιν «περὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου», τὴν δὲ 5 μ.μ. ὁ Καθηγητὴς κ. Π. Τρεμπέλας ἐπὶ τοῦ θέματος «ραβινικαὶ ἐπὶ τοῦ Παύλου ἐπιδράσεις».

δ') *Εἰς Νικόπολιν.*

Τὸ φέρον τοὺς προσκυνητὰς ἀτμόπλοιοι ἐφθα-

σεν εἰς Πρέβεζαν τὰς πρωΐνας ὥρας τῆς Πέμπτης, 21 Ἰουνίου. Καὶ ἐκεῖ ἐπεφυλάχθη εἰς αὐτοὺς θερμοτάτη ὑποδοχὴ ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ τοῦ λαοῦ, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἀνδρέαν, Δρυϊνουπόλεως κ. Δημήτριον, Παραμυθίας κ. Δωρόθεον καὶ Ἄρτης κ. Σεραφεῖμ. Τμῆμα Στρατοῦ καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ Δήμου ἀπέδωκαν τὰς τιμὰς εἰς τοὺς ἀποβιβάσθοντας ἐκπροσώπους τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀμέσως δ' ἅπαντες κατηυθύνθησαν δι' αὐτοκινήτων εἰς τὴν ἀρχαίαν Νικόπολιν, ὅπου ἀνέμενε πλῆθος λαοῦ, συρρεύσαντος ἐκ τῶν πέριξ κοινοτήτων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης προσεφώνησε καταλλήλως τοὺς προσκυνητὰς τῶν ἰχνῶν τοῦ Κορυφαίου Ἀποστόλου, ἐκ μέρους δὲ τούτων ἀντεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηπωνήσων κ. Δωρόθεος, μεθ' ὃ ἐτελέσθη συγκινητικωτάτη δέησις χοροστατούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Ἀνδρέου καὶ Τριπόλεως (Πατριαρχεῖου Ἀντιοχείας) κ. Θεοδοσίου,

Μετὰ τὴν δέησιν ἐπεσκέφθησαν τὰς ἀρχαίας «βασιλικὰς» τῆς Νικοπόλεως, ἐπεξηγούντων τῆς

κ. Μαρ. Σωτηρίου καὶ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν ἀρχαιοτήτων, ἀπεθαύμασαν δὲ τὰ ἀποκαλυφθέντα μωσαϊκὰ μεθ' ἃ ἐδεξιώθη τοὺς ξένους ὁ κ. Δήμαρχος Πρεβέζης, ἀκολουθῶν δὲ οὗτοι ἐπέστρεψαν εἰς Πρέβεζαν καὶ περὶ τὴν μεσημβριανὴν ἐπεβίβασθησαν τοῦ «Αἰγαίου», ὑπερ ἀμέσως ἀπέπλευσε, κατευθυνόμενον πρὸς τὴν μεγαλόνησον Κρήτην.

Κατὰ τὸν πλοῦν ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Κρήτην ὤμιλησαν: 1) Ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μάρμπου κ. Μπένς, τὴν 5 μ. μ. ὥραν τῆς Πέμπτης, 21 Ἰουνίου, ἐπὶ τοῦ θέματος «δράματα καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Ἀπ. Παύλου», 2) ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου κ. Μάνσον ἐπὶ τοῦ θέματος «τὸ ἱεραποστολικὸν ἔργον τοῦ Παύλου», τὴν 11 π. μ. τῆς Παρασκευῆς, 22 Ἰουνίου, 3) ὁ Καθηγητὴς κ. N. Clavier «περὶ ἑλληνικῆς συνειδήσεως παρὰ Παύλῳ», αὐθημερὸν ὥραν 5 μ. μ. καὶ 4) ὁ Καθηγητὴς κ. Emile Hoyois «περὶ τοῦ ἱεραποστολικοῦ πνεύματος τοῦ Παύλου», τὴν 11 30' π. μ. ὥραν τοῦ Σαββάτου 23 Ἰουνίου.

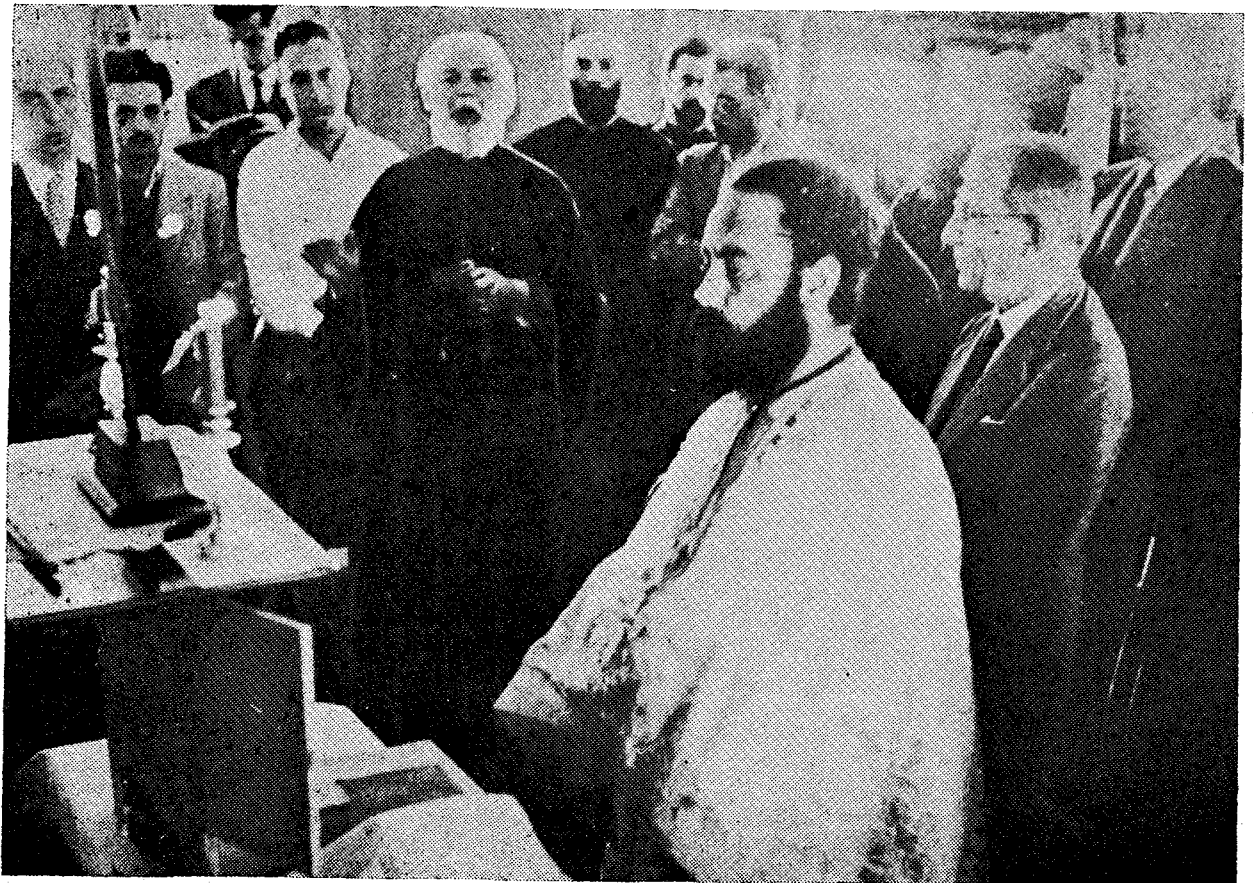
ε') *Εἰς Κρήτην.*

Τὸ «Αἰγαῖον» περιπλεῖσαν τὸ πρῶτ' τῆς Πα-

ρασκευῆς τὴν νότιον Κρήτην, τῆς ὁποίας τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα παρηκολούθησαν μετ' ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος οἱ ἐπιβάται του, ἔφθασεν εἰς Καλοῦς Λιμένας, ἐν ᾧψει δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς νησίδος τοῦ Ἀγ. Παύλου ὁμωνύμου ναυδρίου ἐτελέσθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ἀτμοπλοίου κατασκευαστικὴ δέησις, μεθ' ἣν ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Χανίων κ. Ἀγαθάγγελος ὠμίλησεν ἐπικαίρως.

Τὸ πρῶτ' τῆς ἐπομένης (Σάββατον, 23 Ἰουνίου) τὸ ἀτμόπλοιον προσωρμίσθη εἰς Ἡράκλειον, ἐνθα ἐγένετο εἰς τοὺς ἀποβιβάσθέντας προσκυνητὰς ἡ αὐτὴ θερμότης, ὡς καὶ εἰς ἄλλους τοὺς προηγουμένους σταθμοὺς τοῦ προσκυνηματος, ὑποδοχὴ ἀπὸ μέρους τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ, προσφωνήσαντος εἰς τὴν ἀνοβάθραν τοῦ κ. Δημάρχου Ἡρακλείου καὶ ἀντιφωνήσαντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πριγκηπονήσων κ. Δωροθέου.

Ἐν ἐπιβλητικῇ πομπῇ μεταβάντες ἅπαντες εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μηνᾶ παρηκολούθησαν τὴν αὐτόθι τελεσθεῖσαν δοξολογίαν, καθ' ἣν ἐχοροστάτησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης κ. Εὐγένιος, καὶ οἱ Σεβ. Ἐπίσκοποι Χανίων κ. Ἀγαθάγγελος καὶ Ἱεραπέρτας κ.

Ἱερά Λειτουργία ἐπὶ τοῦ πλοίου τῆς Ἱερᾶς Θεωρίας. Ἡ φαλμωδία ἑλληνιστί, ἀραβιστί καὶ σερβιστί.

Ἱερόθεος. Τοὺς προσκυνητὰς προσεφώνησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης. Τὴν ὁμιλίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κρήτης παρηκολούθησαν οἱ ξένοι ἀπὸ τῆς εἰς αὐτοὺς διανεμηθείσης ἐντύπου ἀγγλικῆς μεταφράσεως, ὡς ἐγένετο καὶ εἰς ἄλλους μέχρι τοῦδε σταθμοῦ τοῦ προσκυνήματος.

Μετὰ τὴν ἐν τῷ ναῷ δοξολογίαν ἐγένετο ἐπί-

Οἱ Ἐπίσκοποι PARKER τῆς Πραιτωρίας καὶ SCAIF τῆς δυτικῆς Ν. Ὑόρκης εἰς τὰ εἱρεῖπια τῆς Βασιλικῆς τῆς Νικοπόλεως.

σκεψίς εἰς τὰς ἀρχαιότητας τῆς Κνωσσοῦ, ἀκολούθως δὲ ἐδεξιώθη τοὺς προσκυνητὰς εἰς τὴν Λέσχην Ἡρακλείου ὁ Γεν. Διοικητὴς Κρήτης κ. Κρασσαδάκης, ὅστις προσεφώνησε καταλλήλως. Ἐκ μέρους τῶν φιλοξενουμένων ἀπήντησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος.

Τὴν 3 μ. μ. ὥραν οἱ προσκυνηταὶ ἐπεβιβάσθησαν καὶ πάλιν τοῦ «Αἰγαίου», ὅπερ ἀμέσως ἀπέπλευσεν, ὑπὸ τὰς συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πλήθους, κατευθυνόμενον πρὸς Ρόδον.

στ') *Εἰς Ρόδον.*

Λίαν πρωτὶ τῆς Κυριακῆς, 24 Ἰουνίου, τὸ «Αἰγαῖον» ἔφθασεν εἰς Λίνδον τῆς Ρόδου, εὐθὺς δ' ἀμέσως ἀνελθόντες ἐπ' αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ρόδου κ. Σπυρίδων καὶ ὁ Γεν. Διοικητὴς Δωδεκανήσου κ. Ἀγαθοκλῆς ἐχαίρτισαν τοὺς προσκυνητὰς, εὐχρηθέντες αὐτοῖς τὸ

«ὡς εἶ παρέστησαν». Τὴν 7 π. μ. ὥραν ἔφθασαν εἰς τὸν ὄρμισκον τοῦ Ἁγίου Πύλου τῆς ἀρχαίας Λίνδου, ἐκεῖ δ' ἀποβιβάσθέντες ἐγένοντο ἐνθουσιωδῶς δεκτοὶ ὑπὸ τῶν ἀναμενουσῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ λαοῦ. Εἰς τοὺς προσκυνητὰς διανεμήθησαν φάκελλοι περιέχοντες ἐντυπα καλλιτεχνικὰ προγράμματα τῆς ἐν Ρόδῳ δεξιώσεως καὶ ἐν ἐπιβλητικῇ πομπῇ κατηυθύνθησαν ἅπαντες εἰς τὸν παλαιὸν αὐτόθι Ναόν, ὅπου ἐτελέσθη δέησις ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Σπυρίδωνος μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀποστόλου καὶ Λέρου καὶ Καλύμνου κ. Ἰσιδώρου. Κατ' αὐτὴν προσεφώνησε λίαν ἐμπνευσμένως ὁ Σ. Μητροπολίτης Ρόδου κ. Σπυρίδων, παρακολουθούμενος ὑπὸ τῶν ξένων ἀπὸ τῆς διανεμηθείσης αὐτοῖς ἐντύπου ἀγγλικῆς μεταφράσεως. Πρὸς τοῦτον ἀπήντησεν, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἴκου-μεν. Πατριαρχείου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πριγκηπονήσων κ. Δωρόθεος.

Ἀκολούθως μετέβησαν εἰς τὴν πόλιν τῆς Ρόδου, τῆς ὁποίας τὰ ἀξιοθέατα περιηγήθησαν ἐπ' αὐτοκινήτων, τὴν δὲ μεσημβριαν παρεκάθησαν ἐν τῷ «Ξενοδοχείῳ τῶν Ρόδων» εἰς γεῦμα, παρατεθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου καὶ τοῦ κ. Γεν. Διοικητοῦ Δωδεκανήσου, ὅστις καὶ προσεφώνησε τοὺς φιλοξενουμένους. Ἐκ μέρους τούτων ἀπήντησεν ὁ Σ. Μητροπολίτης Πηλοῦ-σίου κ. Παρθένιος.

Μετὰ τὸ γεῦμα ἐπεβιβάσθησαν τοῦ πλοίου, διὰ τὸ τελευταῖον πλεόν μέρος τοῦ ταξιδίου των, ἀποκομίζοντες καὶ ἐκ τῆς ἐν Ρόδῳ ἐπισκέψεως καὶ ὑποδοχῆς τὰς ἀρίστας τῶν ἐντυπώσεων, περὶ ὧν ἐνθουσιωδῶς ἐξεφράζοντο πρὸς τοὺς παρακολουθοῦντας τὸ προσκύνημα ἀντιπροσώπου τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων.

Κατὰ τὸν πλοῦν ὠμίλησε τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ «Οἴκου-μεν. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν» κ. Visser 'T Hoofft «περὶ τῶν προβλημάτων τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Συμβουλίου».

ζ') *Εἰς Κόρινθον.*

Τὴν 10 π. μ. τῆς Δευτέρας, 25 Ἰουνίου, τὸ «Αἰγαῖον» κατέπλευσεν εἰς Κεχρεάς, ἔνθα οἱ ἐπιβαίνοντες αὐτοῦ προσκυνηταὶ ἀπεβιβάσθησαν τῇ βοηθεῖα ἀρματαγωγοῦ τοῦ Στόλου, ἀφ' οὔ προηγουμένως ἐτελέσθη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ «Αἰγαίου» πάνδημος εὐχριστήριος δέησις διὰ τὸ αἴσιον τέρμα τοῦ δεκαήμερου πλοῦ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας κ. Προκόπιος, καὶ αἱ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀρχὰ τῆς Κορίνθου ὑπεδέχθησαν τοὺς προσκυνητὰς, οἵτινες, μετὰ τὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν τοῦ κ. Δημάρχου τῆς πόλεως καὶ τὴν εἰς ταύτην ἀπάντησιν τοῦ Σ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Ἀμ-

Ἐν ᾧ τὸ «Αἰγαῖον» πλέει πρὸς τὴν Πρέβεζαν.

βροσίου, κατηυθύνθησαν ἐπ' αὐτοκινήτων εἰς τὴν Παλαιὰν Κόρινθον, ὑπὸ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις τοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς συγκεντρωθέντος πλήθους καὶ τὰς πανηγυρικὰς κωδωνοκρουσίας τῶν ναῶν. Ἐκεῖ ἐτελέσθη κατανυκτικωτάτη δέησις ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἀγορᾷ βήματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, μεθ' ἣν ἐγένετο ἐπίσκεψις τοῦ Μουσείου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, ἐπεξηγοῦντος τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἀμερικ. Σχολῆς, καὶ ἀκολούθως ἐδόθη δεξιώσεις ἐν ὑπαίθρῳ, παρὰ τὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων.

Μετὰ μεσημβριαν μετέβησαν ἅπαντες εἰς τὴν Νέα ν Κόρινθον, ἔνθα ἐτελέσθη δοξολογία ἐν τῷ αὐτόθι μεγαλοπρεπεῖ μητροπολιτικῶ ναῷ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, χοροστατοῦντος ἀπὸ τῆς ὥραιας πύλης τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορινθίας κ. Προκοπίου, ὅστις καὶ προσεφώνησεν ἐνθουσιωδῶς τοὺς προσκυνητὰς, καὶ ἱσταμένου ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξάνδρου. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορινθίας ἐδεξιώθη ἀκολούθως τοὺς προσκυνητὰς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς, μεθ' οὓτοι, περὶ ὥραν 7ην ἑσπερινήν, ἀνεχώρησαν

ἐπ' αὐτοκινήτων δι' Ἀθήνας, ὅπου ἐπανῆλθον περὶ τὴν 9ην νυκτερινήν.

Καθ' ὄλην τὴν διάρκειαν τοῦ δεκαήμερου τοῦτου θαλασσίου ταξιδίου τῶν προσκυνητῶν τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐτελοῦντο ἐν πλῶ, σχεδὸν καθ' ἑκάστην πρωΐαν, ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων Κληρικῶν καὶ ὑπὸ τῶν ξένων Κληρικῶν τῶν διαφόρων δογμάτων (ἀγγλικανῶν, ρωμαιοκαθολικῶν, λουθηρανῶν κ.λ.π.) χωρισταὶ ἐκ περιτροπῆς λειτουργίαι, κατὰ τὸ ἴδιον ἐκάστου δόγμα, καθὼς καὶ ἑσπεριναὶ ἀκολουθίαι, παρακολουθούμεναι ἐν βαθυτάτῃ κατανύξει καὶ εὐλαβείᾳ, εἰς δὲ τὴν τελευταίαν ἑσπερινὴν ἀκολουθίαν, κατὰ τὸν πλοῦν ἀπὸ Ρόδου εἰς Κόρινθον, ὠμίλησε θαυμασίως ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀρμάγκ (Ἰρλανδίας) «περὶ Πέτρου καὶ Παύλου». Εἰς τὰς ὀρθοδόξους λειτουργίας οἱ ἱεροὶ ὕμνοι ἐψάλλοντο εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν παρισταμένων ὀρθοδόξων, χοροστατούντων ἐκ περιτροπῆς τῶν μετεχόντων τοῦ προσκυνηματος ὀρθοδόξων Ἀρχιερέων τῶν διαφόρων ἐθνικότητων. Ἐπίσης καθ' ἑκάστην συνεκροτοῦντο ἐπὶ τοῦ

πλοίου συγκεντρώσεις βιβλικών συμμελετών, συζητήσεων και έπικαιρών διαλέξεων, χάριν τών μετεχόντων του προσκυνηματος αντιπροσώπων τών χριστιανικών νεολαίων, τās όποιās πολλάκις παρηκολούθουν και πολλοί έκ τών ένηλικών προσκυνητών.

Ο ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ

Τό πρωτ' τής Τρίτης, 26 'Ιουνίου, έπεσκέφθησαν οί προσκυνηταί έν σώματι τά αρχαιολογικά μνημεία τής 'Ακροπόλεως, του 'Αρείου Πάγου και τής Πνυκός, τό Παναθηναϊκόν Στάδιον κλπ. τό δέ έσπέρας τά έν τή Πρωτευούση Μουσεία, 'Αρχαιολογικόν, Βυζαντινόν, Μπενάκειον κλπ.

Τήν 9 μ.μ. ώραν τής ίδιας ήμέρας ό Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Σπυρίδων, έχων παρ' έαυτόν τήν Α.Θ.Μ. τόν Πατριάρχην 'Αντιοχείας κ. 'Αλέξανδρον τά μέλη τής 'Ιερᾶ Συνόδου και τόν Γενικόν Γραμματέα τής έπιτροπής του έορτασμού Καθηγητήν κ. 'Αμ. Σ. 'Αλιβιζάτον, έδεξιώθη, έξ όνόματος και τής 'Ιερᾶς Συνόδου τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, έν τή μεγάλη αίθούση του

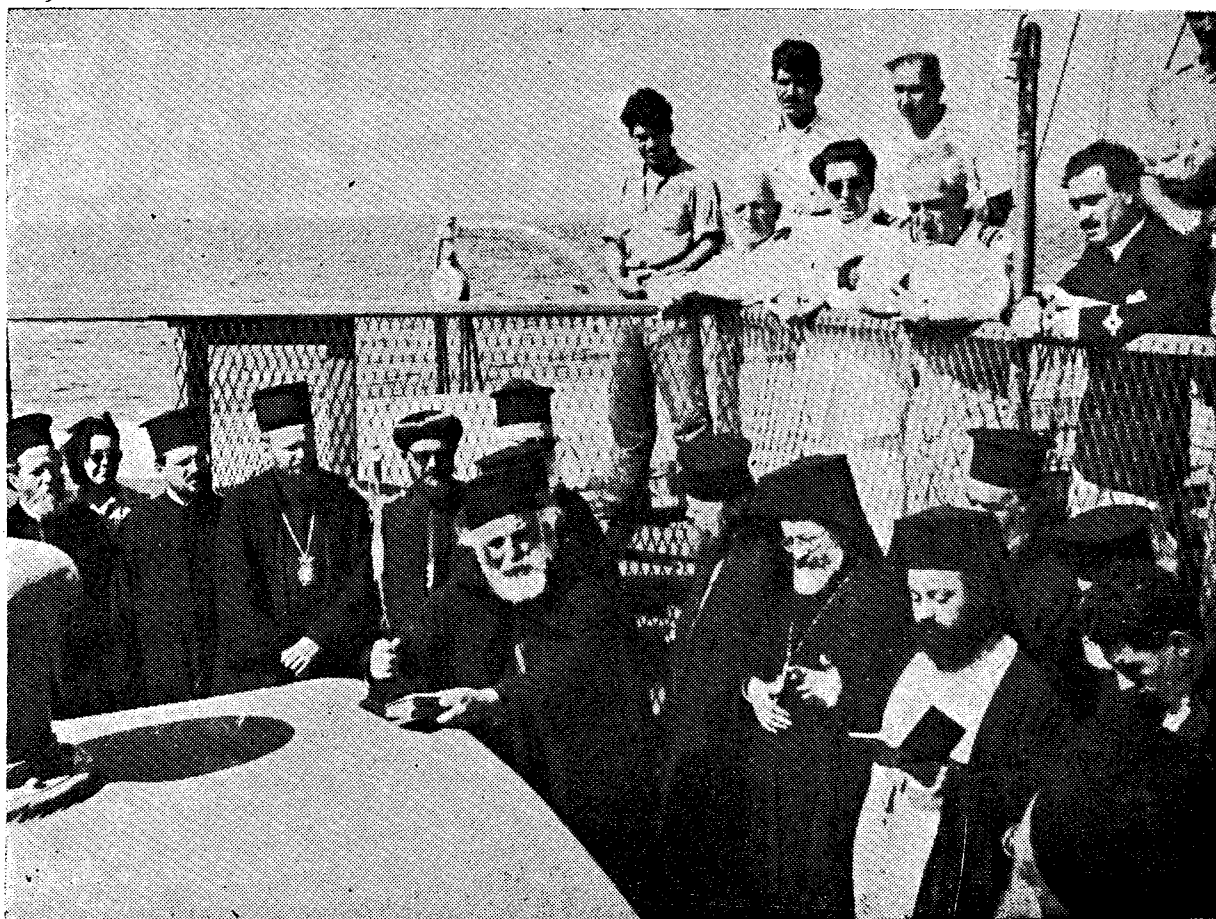
Θεολογικού Οικοτροφείου τής 'Αποστολικής Διακονίας τούς αντιπροσώπους τών χριστιανικών 'Εκκλησιών, τούς όποιους έχαιρέτισε διά τής έπομένης προσφωνήσεως:

Τό πλήρωμα τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος με πολλήν χαράν και με αισθήματα ελλεικρινούς αγάπης φιλοξενεί από δεκαήμερον τούς ευγενείς εκπροσώπους τών Χριστιανικών 'Εκκλησιών, τούς από περάτων τής γῆς καταφθάσαντας προς τιμήν του Μεγάλου 'Αποστόλου τών εθνών.

Ανυπόμεθα, βεβαίως, διότι αι κρατούσαι δυσμενείς, δυσουχῶς, διεθνείς συνθήκαι ή άλλοι λόγοι ήγάγκασαν 'Εκκλησίας τινάς να μη συμμετάσχουν εις τās παγχριστιανικάς ταύτας εκδηλώσεις τιμής και ευγνωμοσύνης προς τόν 'Απόστολον τών εθνών, παρ' όλον δι πολύ τό επεθύμουν.

'Η πρόθυμος αποδοχή τής προκλήσεως εις τās εορτάς υπό τών Χριστιανικών 'Εκκλησιών και ή επί ταύταις αποστολή επισήμων εκπροσώπων δέν είναι τιμή μόνον προς τήν πρεσβυγενή 'Ορθόδοξον 'Ελληνικήν 'Εκκλησίαν, αλλά και εκδήλωσις φιλελληνικού πνεύματος και τιμή προς τό 'Ελληνικόν 'Εθνος.

'Η « Ι ε ρ ᾶ θ ε ω ρ ῖ α », τήν όποιαν ετελέσατε εις

'Η επί του πλοίου πρό τών Κεχερών ευχαριστήριος επί τῷ τέρματι του πλοῦ δέσεις χοροστατούντες του Σεβ. Μητρ. Πριγκηποννήσων κ. Δοροθέου.

τοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους ἐτίμησεν ὁ Μέγας Παῦλος, δὲν ἦτο μόνον θρησκευτικὸν χριστιανικὸν προσκύνημα, ἀλλὰ καὶ εὐκαιρία γὰ γνωρίσειε τὴν χώραν μας καὶ τὸν πολυπαθῆ λαὸν μας.

Ὡς ἠδυνήθητε γὰ διαπιστώσητε, ἡ χώρα μας μετὰ τὴν τελευταίαν δοκιμασίαν τῆς, μὲ γοργὸν ρυθμὸν ἀνοικοδομεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ πολέμου συσσωρευθέντα ἐρείπια καὶ ἀνασυγκροτεῖται πνευματικῶς.

Ἄλλ' ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὑποχρεωμένη γὰ ὁμολογήσῃ εὐγνωμόνως, ὅτι ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ ἀνασυγκροτήσις αὐτῆ ἐν πολλοῖς εἶναι ἔργον τῆς χριστιανικῆς πρωτοβουλίας τῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν λησμοιοῦμεν τὴν βοήθειάν σας.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς γνωρίζει τὸν κόπον τῆς ἀγάπης σας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῆς αἰσιοδοξίας, διὰ τὸ μέλλον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀνικροῦει τὰς ἐκδηλώσεις στοργῆς τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἀδιακρίτως δογματικῶν διαφορῶν περὶ τὴν πίστιν.

Εὐρίσκομεν τὴν εὐκαιρίαν γὰ ἐξάρωμεν τοῦτο, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Παύλου ἑορτῶν καὶ τῆς ἐπὶ ταῦτο συναντήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι τοῦτο ἀκριβῶς, ἡ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀγάπη, εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς δράσεως τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου.

Εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι διὰ τῆς ἀγάπης θὰ δυνήθωσιν αἱ Ἐκκλησίαι γὰ ἐπανεύρουν τὴν ἐνότητά τῆς πίστεως καὶ αἰσθανόμεθα ἱκανοποίησιν, ὅτι διὰ τῶν ἑορτῶν τούτων γινόμεθα πρὸς τοῦτο, τὸ ἐφ' ἡμῖν, συντελεσται.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸ οἶκμα τῆς ὁποίας ἤδη ἔχομεν τὴν τιμὴν γὰ οἷς δεξιούμεθα καὶ φιλοξενούμεν, ὀργανωμένη καὶ λειτουργοῦσα, κυρίως, χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς ἐν αὐτῇ συντελουμένης ἐργασίας ὑπόσχεται ἀγαθοὺς τοὺς καρποὺς ὡς πρὸς τὴν ἑσωτερικὴν τῆς Ἐκκλησίας μας ἱεραποστολήν καὶ τὰς ἐξωτερικὰς μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν σχέσεις.

Εἴθε ὁ Κύριος γὰ εὐλογῇ καὶ συσφίγγῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μαλλον τοὺς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν δεσμούς τῆς ἀγάπης, ἵνα «ἐρ ριζ ω μένοι καὶ τεθεμελιωμένοι ἐν ἀγάπῃ» γενόμεθα «ἐν ὁῶμα καὶ ἐν πνεῦμα, καθ' ὡς καὶ ἐκλήθημεν ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν» (Ἐφεσ. δ' 4).

Οἱ προϊστάμενοι τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν τε ὀρθοδόξων καὶ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ «Ὀικουμένου. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν» κ. Visser 'T Hooft, ἀπαντήσαντες, ἕκαστος εἰς τὴν γλώσσαν του, εἰς τὴν προσφώνησιν ταύτην τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξέφρασαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην των, διὰ τὴν πρόσκλησιν εἰς τὰς ἑορτάς καὶ διὰ τὴν οὕτω παρασχεθεῖσαν εὐκαιρίαν παγχριστιανικῆς ἐν τῷ πνεύματι τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου ἐπικοινωνίας, καὶ ἐξεδήλωσαν τὴν βαθεῖαν εὐλάβειάν των καὶ τὴν ἐκτίμησιν πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνου ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς.

Τὴν πρώτην τῆς Τετάρτης, 27 'Ιουλίου, ἐγένετο θρησκευτικὴ τελετὴ ἐν τῷ παρὰ τὸν Σταθμὸν Λαρίσσης ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Παύλου, καθ' ἣν προσεφώνησεν ὁ Προϊστάμενος τοῦ ναοῦ αἰδ. Οἰκονόμος κ. Γεώργιος Βλάχος, ταύτην δ' ἐπήκολούθησε μετάβασις τῶν ξένων εἰς Ἐλευσίνα, ἔνθα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Ἰάκωβος μετὰ τοῦ Κλήρου τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀρχῶν καὶ πολυπληθοῦς ἐνθουσιῶντος λαοῦ ἐπεφύλαξαν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας θερμωτάτην ὑπόδοχην, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. Ἰακώβου προσφωνήσαντος αὐτοὺς διὰ λόγων μεστῶν ἀγάπης χριστιανικῆς.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν μνημείων τῆς Ἐλευσίνας, οἱ προσκυνηταὶ ἐπιστρέφοντες εἰς Ἀθήνας ἐστάθμευσαν εἰς τὴν ἱστορικὴν μονὴν τοῦ Δαφνίου, ἔνθα ἀπεθαύμασαν τὰ σφζόμενα βυζαντινὰ μωσαϊκὰ καὶ ἐγευματίσαν ἅπαντες ἐν ὑπαίθρῳ. Περὶ τὴν 3 μ. μ. ὥραν ἐπανήλθον εἰς Ἀθήνας.

Τὴν 6.30 μ. μ. τῆς ἰδίας ἡμέρας αἱ Α. Α. Μ. Μ. οἱ Βασιλεῖς ἐδεξιώθησαν τοὺς προσκυνητὰς εἰς τὰ Ἀνάκτορα τοῦ Τατοῦ, τὴν δὲ 8.30 μ. μ. ἐδεξιώθη τούτους ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Κ. Κοτζιάς ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ τῆς Πρωτευούσης, ὁ κ. Δήμαρχος προσεφώνησεν ἐνθουσιωδῶς τοὺς ξένους. ἀπῆντησε δ' εἰς αὐτὸν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τριπόλεως (Πατρ. Ἀντιοχείας).

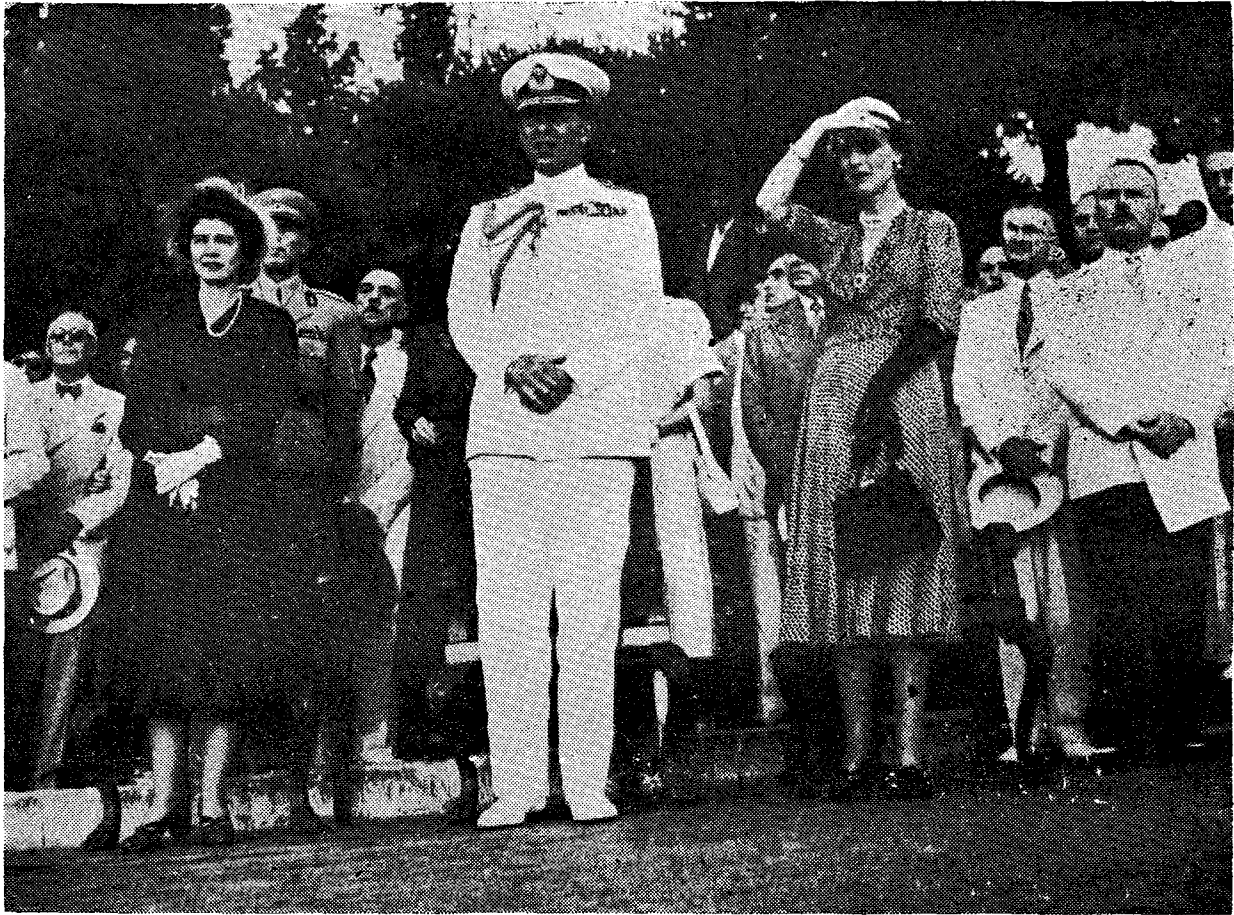
Τὴν 1 μ. μ. ὥραν τῆς ἐπομένης (Πέμπτης, 28 'Ιουλίου) ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐδεξιώθη τοὺς ἑορταστάς ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου.

Κατὰ τὴν δεξιῶσιν ταύτην προσεφώνησεν ὁ Κοσμητὼρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Βασίλειος Μ. Βέλλας διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν μετὰ μεγίστης χαρᾶς ὑποδέχεται σήμερον ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ Ὑμᾶς, τοὺς ἐκπροσώπους πλείστον Χριστ. Ἐκκλησιῶν καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν διαφόρων Παν)μίων, οἵτινες ἐκ μακρονῶν ἀποστάσεων καὶ ἐκ διαφόρων μερῶν τοῦ κόσμου ἐσπεύσατε μετὰ προθυμίας γὰ λάβητε μέρος εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Παν)μίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ὀργανωθέντα ἑορτασμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἀποστ. Παύλου εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ὑποδεχομένη Ὑμᾶς σήμερον, ἐπιθυμεῖ γὰ ἐκφράσῃ τὰς θερμὰς τῆς εὐχαριστίας διὰ τὴν τόσον πρόθυμον συμμετοχὴν Ὑμῶν εἰς τὸν ἑορτασμὸν τοῦτον, ὥστε οὗτος ν' ἀποβῇ πράγματι παγχριστιανικὸς, ὡς ἀκριβῶς ἤρμοζεν εἰς τὸν μέγαν τῶν Ἐθνῶν Ἀποστ. Παῦλον, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν μεγάλην του καρδίαν δὲν εἶχε κλείσει μίαν ἐθνότητα ἢ ἕνα τμήμα κόσμου, ἀλλὰ, πράγματι, ὀλόκληρον τὸν κόσμον.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολή, ὡς ἄλλως τε πᾶς Χριστιανός, εἶναι βαθύτατα συγκινημένη ἀπὸ τὸ θέαμα, τὸ

Τὸ βασιλικὸν ζεύγος μετὰ τῆς πριγκιπίσσης "Ὀλγας ἐπὶ τοῦ 'Αρσίου Πάγου μικρὸν πρὸ τοῦ 'Εσπερινοῦ τοῦ 'Απ. Παύλου

ὁποῖον παρουσιάζεται ἐνώπιόν της, ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, καίτοι διαφέρουν ἀλλήλων κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως, συνηνώθησαν ὁμοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι καὶ τῇ αὐτῇ ἀγάπῃ, ὅπως ἀποδώσουν τὴν ὀφειλομένην τιμὴν εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐργάσθη διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς θρησκευτικῆς, μιᾶς πνευματικῆς, ἐνότητος ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἐνότητι ταύτῃ διὰ τοῦ συνδέσμου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἐξελισσόμενος θὰ ἠδύνατο νὰ δημιουργήσῃ τὸν πλέον γόνιμον καὶ καρποφόρον πολιτισμόν. Τίς οἶδεν ἂν ἡ τόσον ὠραία συγκέντρωσις αὐτῆς τόσων ἐκπροσώπων τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν δὲν εἶναι τὸ γλυκὺ προανάκρουσμα, πὸν μᾶς φέρει ὁ σήμερον τιμώμενος Ἄποστ. Παῦλος, τῆς ἐνώσεως ὁλοκλήρου τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου, ὥστε συνδεδεμένοι διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ ἀγάπης τὸ αὐτὸ νὰ φρονῶμεν, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες (Φιλ. β', 2). Ἡ θετικὴ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἐργασία ἐκ μέρους πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν θὰ εἶναι ὁ ὠραιότερος ἑορτασμός τῆς σημερινῆς μεγάλης ἐπετείου καὶ τὸ βαθύτερον νόημα καὶ δίδαγμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν ν' ἀποκομίσωμεν ἐκ τῆς ἑορτῆς. Ἡ ἐνωσις αὕτη τοῦ Χριστιανικοῦ κό-

σμου, ὑπὲρ ἧς εὐχεται καθημερινῶς κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, φαίνεται ἀκόμη δυσκατόρθωτος. Ἄλλ' ὡς ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἄποστ. Παῦλος τὰ πάσης φύσεως ἐμπόδια εἰς τὸ ἔργον του ὑπερένικησε διὰ τῆς πίστεως, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου διὰ τῆς πίστεως εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, τὴν ὁποῖαν τόσοι δεσμοὶ συνδέουν μετ' ἄλλων Θεολογικῶν Σχολῶν καὶ ἡ ὁποία σιγὰ συνειργάσθη μετ' ἐκπροσώπων διαφόρων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ θεολογικῶν ζητημάτων, μετέχουσα τῆς γενικῆς χαρᾶς τοῦ λαοῦ μας, ὁ ὁποῖος σᾶς ὑπεδέχθη μὲ τὰ πλέον ἀγὰ συναισθήματα, δὲν λησμονεῖ κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν ἔδωκαν αἱ διάφοραι Ἐκκλησίαι εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς σκληρᾶς του δοκιμασίας ὡς καὶ τὴν ἀρωγὴν, τὴν ὁποῖαν παρέσχον εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Σχολὴν διὰ τῆς χορηγήσεως ὑποτροφικῶν εἰς Ἑλληνας θεολόγους πρὸς ἐργυτέρας σπουδὰς καὶ διὰ τῆς ἀποστολῆς ἱκανῶν τόμων βιβλίων. Διὰ τὰ δειγμάτα ταῦτα τῆς Χριστ. ἀγάπης ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως

ταύτης να εκφράσωμεν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας.

Ἀγαπητοὶ φίλοι.

Ἡ παρομότη σας ἐν μέσῳ ἡμῶν θὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ὄλους μία παντοτεινὴ εὐχάριστος ἀνάμνησις, πηγὴ χαρᾶς καὶ ἀφορμὴ σκέψεων καὶ ἐνεργείας. ὅπως καταστήσωμεν τὸν σύνδεσμον τῆς χριστ. ἀγάπης καὶ εἰρήνης μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν στενότερον καθ' ἡμέραν. Ἀπὸ τὰ μέρη αὐτὰ τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα καθηγίασεν ὁ Ἀπόστ. Παῦλος, θὰ σᾶς ἀποστέλλωμεν διαρκῶς εἰς ἐνδειξὴν ἀγάπης καὶ ὑπόμνησιν τῆς δημιουργηθῆσομένης ἐνότητος τῆς πίστεως τὸν τόσον ἐκφραστικὸν ἐκείνον χαριεισμόν τοῦ Ἀπ. Παύλου «Χαίρειτε ἐν Κυρίῳ πάντοτε». (Φιλ. δ' 2)

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ κ. Κλαβιὲ Καθηγητῆς τοῦ Πιμίου τοῦ Στραμβούργου καὶ ὁ Ἑλβετὸς Καθηγητῆς κ. Λεμαίτρ.

Τὴν 7.30' ἑσπερινὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τῶν Βασιλέων ἐτελέσθη ἐπὶ τοῦ Ἄρειου Πάγου, χοροστατοῦντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδωνος, ὁ Μέγας Ἑσπερινὸς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τῆ συμμετοχῇ ὁλοκλήρου τοῦ Ἱερατείου τῆς Πρωτευούσης. Τὰ ἱερά ἄσμα-τα ἔψαλε πολυμελὴς βυζαντινὸς ἐκκλησιαστι-

κὸς χορὸς καλλιφώνων ψαλτῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Παππά, παρηκολούθησαν δὲ ἐν βαθυτάτῃ κατανύξει τὴν ὄλην ἱεράν τελετὴν οἱ τε ἀντιπρόσωποι τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ μυριάδες λαοῦ, ἐν εὐλαβεί σιγῇ ἀκροωμένου μετὸς Βασιλεῖς τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ.

Ἐν τέλει τοῦ Ἑσπερινοῦ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος εἶπε τὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος φύλλου δημοσιευόμενον λαμπρὸν πανηγυρικόν, ὅστις διενεμήθη καὶ εἰς ἐντυπον ἀγγλικὴν μετάφρασιν, ἀπὸ τῆς ὁποίας παρηκολούθησαν οἱ ξένοι, μετεδόθη δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ραδιοφώνου, μεθ' ὁλοκλήρου τῆς ἐπὶ τοῦ Ἄρειου Πάγου ἱεράς τελετῆς.

Τὸ ὅλον θέαμα τῶν ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Βράχου συμπροσευχομένων καὶ ἡ ὄλη κατὰ τὴν μεγαλειώδη τελετὴν ἐπικρατήσασα τάξις καὶ μυστικοπάθεια, ὑπῆρξαν ἀνώτερα πάσης περιγραφῆς, ἡ δ' εἰς πάντας, καὶ διὰ εἰς τοὺς ξένους, προκληθεῖσα ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς συγκινητικὴ, ζωηρὰ καὶ βαθεῖα.

Τὴν 9ην νυκτερινὴν ἐδεξιώθη τοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν Ἐκκλησιῶν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Σοφοκλῆς Ἑλ. Βενιζέλος εἰς τὸν Ναυτικὸν Ὀμιλον Νέου Φαλήρου

Ἡ πανηγυρικὴ ἐπὶ τοῦ Ἄρειου Πάγου Ἑσπερινὸς τοῦ Ἀπ. Παύλου,

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἀγίου Ἀποστόλου Παύλου (Παρασκευή, 29 'Ιουνίου) ἐτελέσθη ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἐπί ταύτῃ πανηγυρική θ. Λειτουργία ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνος, συμπαραστατουμένου ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μαρωνείας καὶ Θάσου κ. Βασιλείου, Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Ἰωακείμ, Τιμοκίου κ. Αἰμιλιανοῦ (Σέρβου), Παραμυθίας καὶ Φιλιατῶν κ. Δωροθέου, Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Ἀνανίου, Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Χριστοφύρου, Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγ. Ὁρους κ. Διονυσίου καὶ Κατάνης κ. Κασσιανοῦ (Ρώσου).

Κατ' αὐτὴν παρέστησαν ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὸ μέσον δὲ τοῦ ναοῦ ἴστατο ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος.

Ἄπαντες παρέμειναν καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῖς ὀνομαστηρίοις τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τελεσθεῖσαν, μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν, παρουσίᾳ τῶν Α. Α. Μ. Μ. τῶν Βασιλέων καὶ τῶν μελῶν τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας, ἐπίσημον Δοξολογίαν, καθ' ἣν ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἴστατο ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου.

Τὴν μεσημβρίαν οἱ ἑορτασταὶ ἐξέδραμον εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Πεντέλης ἔνθα ἐγευματίσαν ἐν ὑπαίθρῳ.

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Ἀντιοχείας, μετὰ τὸ γεῦμα, ἀπένειμεν εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἑορτασμοῦ Καθηγητὴν κ. Ἀμ. Σ. Ἀλιβιζάτον τὴν μεγάλην ταινίαν καὶ τὰ διάσημα τοῦ παρασήμου τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου ἐπὶ ἀναγνωρίσει—ὡς εἶπε κατὰ τὴν προσφώνησιν τῆς ἡ Α. Θ. Μ.—τῆς ἐπιτυχοῦς διεξαγωγῆς τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν, ἃς μέχρι τοῦδε ὁ κ. Καθηγητῆς ἔχει προσφέρει εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Εὐχαριστῶν ὁ κ. Ἀμ. Σ. Ἀλιβιζάτος διὰ τὴν εἰς αὐτὸν προσγενομένην μεγάλην τιμὴν ἀπὸ μέρους τοῦ πρεσβυγενοῦς Πατριαρχείου τῆς Ἀντιοχείας, ἐτόνισε τὴν σημασίαν τοῦ Ἀποστολικοῦ τούτου Θρόνου διὰ τὴν σημερινὴν θέσιν τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὴν 6.30' μ.μ. ὥραν τῆς ἰδίας ἡμέρας οἱ προσκυνηταὶ παρέστησαν εἰς ἐπίσημον πανεπιστημιακὴν τελετὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τελεσθεῖσαν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου Α'.

Κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην, μετὰ τὸ ὑπὸ τῆς φοιτητικῆς χορωδίας ψαλὲν Τροπάριον τοῦ ἑορταζομένου Ἀποστόλου Παύλου, ἐχαιρέτισε τοὺς ξένους ὁ Πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γεώρ. Σωτηρίου. Ἡ χαιρετιστήριος προσφώνησις τοῦ κ. Πρυτάνεως, καὶ εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν διανεμηθεῖσα εἰς τοὺς ξένους, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον μὲ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ συναδελφότητος ὑποδέχεται τοὺς εκπροσώπους τῶν μελετητῶν τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν εἰς τὸ πνευματικὸν τοῦτο κέντρον τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ὅπου ὁ Παῦλος ἐκήρυξεν εἰς τοὺς σοφοὺς τῶν Ἀθηνῶν τὸν ἀγνωστον εἰς τούτους Θεόν. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τοὺς θανουσίου λόγους τοῦ Πατριάρχου Φωτίου, ὅστις εἰς τὴν Μυθόβιβλῳ τῶν ἐπιγραμματικῶς τονίζει τὸ γεγονός (Migne 104, 201).

«Ἐπειδὴ, λέγει, τὰ τῶν Προφητῶν Ἀθηναίοις ἦν δυσπαράδεκτα, ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βωμοῦ τὴν ἀφορμὴν λαβὼν ὁ πνευματικὸς ἡμῶν ρήτωρ τὴν οἰκειαν προσάγει διδασκαλίαν. Βωμόν ἀνεστήσατε διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ὡς ἔστι Θεὸς ἕτερος ἀγνωσόμενος· τοῦτον ἤκω κηρύττων ἐγώ. Ὁ βωμὸς καὶ τὰ γράμματα τῶν δαιμόνων τῇ σοφίᾳ Παύλου ἐκήρυτε τὴν εὐσέβειαν».

Ὁ ἐνθεὸς λόγος τοῦ ἤχησεν ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ εὐγλωττον κήρυγμα τῆς θείας θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ ἐρρίξασε καὶ ἐργαστήθη. Οἱ Ἕλληνες Πατέρες, βασιζόμενοι εἰς τὰ διδάγματα τοῦ Παύλου, τῆς δυναμικωτέρας προσωπικότητος ἐξ ὅσων ἀνεφάνησαν εἰς τὸν χριστιανικὸν ὄριζοντα, συνεδίασαν τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν μὲ τὰ ρήματα τοῦ Ναζωραίου καὶ οὕτω ὁ Χριστιανισμὸς ἀπέβη οἰκουμένην Ἐκκλησίαν, διδάσκαλος τοῦ ἀληθοῦς Πολιτισμοῦ.

Τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν μεθ' ὑπερηφανείας βλέπει συγκεντρωμένους ἐνταῦθα τοὺς σοφοὺς μελετητὰς τοῦ πρωταθλητοῦ τῆς θρησκείας τοῦ Ναζωραίου, εὐχεται πλουσίαν τὴν ἐπιστημονικὴν περὶ τοῦ Παύλου συγκομιδὴν, ἐπ' ἐκκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 19ης ἑκατονταετηρίδος τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδος, καὶ προσφωνεῖ δι' ἐμοῦ τὸ «ὡς εὖ παρέστητε».

Ἀκολουθῶν ὁ κ. Πρύτανις ἔδωκε τὸν λόγον εἰς τὸν Καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς κ. Ἀμίλκαν Σ. Ἀλιβιζάτον, ὅστις ὠμίλησε περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ. Ὁ ὑπέροχος λόγος τοῦ κ. Ἀμ. Σ. Ἀλιβιζάτου, μεταδοθεὶς καὶ ἀπὸ ραδιοφώνου, ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ κυκλοφοροῦντι ἤδη ὑπ' ἀριθ. 2 τεύχει τοῦ Β' τόμου (1951) τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκδιδομένου ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ «Θεολογία», διανεμήθη δὲ καὶ εἰς ἔντυπον ἀγγλικὴν μετάφρασιν εἰς τοὺς ξένους προσκυνητὰς.

Μετὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἐδόθη ὁ λόγος ὑπὸ τοῦ κ. Πρυτάνεως εἰς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Λουθηρανικῆς ἐν Γαλλίᾳ Ἐκκλησίας Σεβ. Γκούλιν, ὅστις ἐξέφρασε τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην τῶν ξένων καὶ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν αὐτῶν, διὰ τὴν διὰ τῶν ἑορτῶν τούτων παρασχεθεῖσαν εἰς αὐτοὺς πνευματικὴν πείραν καὶ εὐχαριστήσας ἐπὶ τούτῳ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, ἠυχθήθη ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ ἐπικρατήσεως τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐνότητος, ὡς ἐκήρυξε τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ὁ Ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Μόδης ἐχαιρέτισεν, ἐν τέλει, τοὺς ξένους ἐξ ὀνόματος τῆς

Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἡ τελετὴ ἔληξε διὰ τοῦ «Τῆ ὑπερμάχῳ», καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ ὕμνου, ἅτινα ἔψαλεν ἡ φοιτητικὴ χορωδία, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς φοιτητικῆς ὀρχήστρας.

Τὴν 9ην νυκτερινὴν τῆς ἰδίας ἡμέρας, εἰς τὸ Ῥοδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀιτικοῦ οἱ ἑορτασταὶ παρηκολούθησαν τὴν πρώτην ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπὸ τοῦ μουσουργοῦ κ. Ν. Πετρίδη, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ, συντεθέντος μουσικοῦ Ὁρατορίου «Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος», ὅπερ, ἀποτελοῦν τὴν πρώτην ἑλληνικὴν μουσικὴν σύνθεσιν τοῦ εἴδους τούτου, ἐξετελέσθη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰδίου τοῦ συνθέτου καὶ τὸ ὅποιον ἐνεποίησε βαθυτάτην συγκίνησιν εἰς τοὺς ἑορταστάς καὶ ἐκρίθη εὐμενέστατα καὶ ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῶν εἰδικῶν.

Τὸ Σάββατον, 30 'Ιουλίου, οἱ ξένοι ἐπεσκέφθησαν τὸ πρῶτ' τὰ Ἱδρύματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ξεναγόμενοι ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ ταύτης Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασ. Βέλλα, τὴν δὲ μεσημβρίαν παρέστησαν εἰς ἀποχαιρετιστήριον δεξίωσιν δοθεῖσαν ἐν τῷ Θεολογικῷ Οἰκοτροφείῳ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκ μέρους τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἑορτασμοῦ.

Κατὰ τὴν δεξίωσιν ταύτην ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προσεφώνησε τοὺς φιλοξενουμένους διὰ τῶν ἑξῆς :

Ἀγαπητοὶ φίλοι,

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸ τέλος τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἑορτῶν καὶ ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω θερμῶς διὰ τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν ἐδώκατε εἰς ἐμὲ προσωπικῶς, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, διὰ τῆς συμμετοχῆς σας εἰς τὸν ἑορτασμόν μας τοῦτον.

Ἡ χαρὰ μας γίνεται μεγαλυτέρα, διότι αἱ ἑορταὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς ὑμῶν ἔλαβον παγκόσμιον χαρακτῆρα καὶ οὕτως ἡ μικρὰ μας Ἑλλάς, κατὰ τὸ μικρὸν αὐτὸ διάστημα, ἔγινε τὸ βῆμα, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔντονος ἠκούσθη καὶ πάλιν ἠφανή τοῦ θεοῦ Παύλου.

Θεωρῶ ἑμαυτὸν εὐτυχῆ, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς Ἀρχιερατείας μου καὶ ὡς προκαθημένου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆ χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἐδόθη ἡ εὐκαιρία οὔνη τῆς ἐπὶ ταῦτο ἐν ἀγάπῃ συναντήσεως τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Καὶ φρονῶ, δι' ἡ συνάντησις αὕτη ἔχει ἴσην σημασίαν καὶ σπουδαιότητα πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε γενόμενα παγκόσμια ἐκκλησιαστικὰ συνέδρια ἢ, διὰ νὰ εἴπω δικαιότερον, θεωρῶ τὴν συνάντησιν ταύτην, ὡς θετικὸν ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸν τῶν συνεδρίων ἐκείνων.

Εἶναι πολὺ συγκινητικὸν τὸ γεγονός τῆς, ἔστω καὶ κατὰ τὸ μικρὸν τοῦτο χρονικὸν διάστημα, ἐν ἀγάπῃ ἀναστροφῆς μας καὶ ἡ πνευματικὴ ἀνάτασις τῆς ὀλιγοήμερου ταύτης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐγέννησεν αἰσιδοδόξους σκέψεις διὰ τὸ μέλλον τῆς ζωῆς καὶ τῆς συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν.

Σᾶς ζητοῦμεν συνγνώμην διὰ τὰς τυχὸν παραλείψεις μας καὶ διὰ τὰς ἐλλείψεις ἀνέσεως, τὰς ὁποίας εἴχετε κατὰ τὴν ἐδῶ διαμονὴν σας, καὶ ἀντ' ἄλλον παρακαλοῦμεν νὰ συναποκομίσητε, ἀναχωροῦντες εἰς τὰ ἴδια, μόνον τὰς καλὰς ἐντυπώσεις σας ἀπὸ τὴν ὠραιότητα τοῦ τόπου μας, ἀπὸ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης μας καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκαρδιότητα τῆς ὑποδοχῆς σας, ἦτις, καὶ ἂν ὑπῆρξε πτωχὴ, ἀλλὰ ἦτο πλουσία εἰς αἰσθήματα εὐκρινούς ἀγάπης.

Πιστεύομεν, ὅτι ἡ ὀλιγοήμερος μεθ' ἡμῶν ἀναστροφή σας ἔγινεν αἰτία νὰ ἀνυληφθῆτε, δι, παρὰ τὰς ὑλικὰς μας ἐλλείψεις καὶ στενοχωρίας, μᾶς ἀπέμεινε πλήρως ἡ ἀγάπη πρὸς ὑμᾶς, ἦτις ἐξεδηλώθη αὐθόρμητος καὶ ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ.

Κομίσαιτε τοὺς χαιρετισμούς μου καὶ τὰς εὐχὰς καὶ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς οἰκείους σας, εἰς τὰς πατρίδας σας, καὶ διαβεβαιώσατε αὐτοὺς, δι' ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, παραμένον ζωνρὰ τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως τοῦ Παύλου καὶ εἰς τοὺς τόπους τῆς δράσεώς του κοί μέσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων.

Ἐξακολουθήσατε νὰ μᾶς ἀγαπᾶτε, ὡς καὶ ἡμεῖς οὖς ἀγαπῶμεν.

«Ἀλλήλων τὰ βάρη βασιτάσωμεν, ἀδελφοί, καὶ οὕτως ἀναπληρώσωμεν τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ», κατὰ τὰς δαγγίαις τοῦ Παύλου, δοῦς, μετὰ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς πίστεώς μας, εἶναι ὁ διδάσκαλος τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ κοινὸς δαγγός μας. «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε».

Εἰς τὸν ἀποχαιρετισμὸν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἀπήντησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, ἐκφράζοντες καὶ πάλιν εὐγνώμονας εὐχαριστίας διὰ τὴν εἰς τὰς ἑορτάς πρόσκλησιν, τὴν ἰκανοποίησιν καὶ τὰ συγχαρητήρια τῶν διὰ τὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἑορτῶν καὶ τὴν μεγάλην τῶν χαρὰν διὰ τὴν εἰς αὐτάς συμμετοχὴν τῶν καὶ δηλοῦντες ὅτι, ἀπέρχονται ἐξ Ἑλλάδος συναποκομίζοντες σπουδαίαν πνευματικὴν ἐνίσχυσιν ἐκ τῆς παγχιριστιανικῆς ταύτης ἐν τῷ πνεύματι τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς ἀλλήλους ἐπικοινωνίας καὶ ἀναστροφῆς καὶ τὰς ἀρίστους τῶν ἐντυπώσεων ἀπὸ τὴν βαθεῖαν εὐσέβειαν, τὴν ἀνωτερότητα, τὸ φιλόξενον πνεῦμα καὶ τὴν ἐν γένει εὐγένειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Μεθ' ὃ παρήλασαν ἅπαντες πρὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, τὸν ὅποιον ἀπεχαιρέτησαν μετ' ἐνδείξεων βαθείας τιμῆς καὶ εὐλαβείας.

Τελευταῖοι παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τῆς Α. Μακαριότητος 30 ὀρθόδοξοι Φιλλανδοὶ προσκυνηταί, ἐν οἷς ἔξ Ἱερεῖς, ἔχοντες ἓνα Ἠγούμενον ἐπὶ κεφαλῆς. Οὗτοι, ὡς ἐδήλωσαν, ἐπὶ 11 ἡμέρας ταξιδεύσαντες διὰ τινος ἐκκλ.σ. λεωφορείου καὶ ὄλην τὴν Ἀνατολ. Εὐρώπην διασχίσαντες, μόλις ἐπρόφθασαν νὰ παρακολουθήσουν τὰς ἐν Ἀθήναις ἑορτάς τῶν τελευταίων ἡμερῶν, ἦλθον δὲ ἐνταῦθα ἐκπροσωποῦντες τὴν ἐν Φιλλανδίᾳ Ἀυτόκεφαλον Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν,

ήτις δὲν ἠθέλεν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ παραμείνῃ ξένη πρὸς τὸν ἐν Ἑλλάδι ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, παρὰ τὴν ἔλλειψιν οἰκονομικῶν μέσων καὶ τὴν, ἔνεκα ταύτης, ἀρχικὴν δήλωσιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Φιλλανδίας κ. Γερμανοῦ, ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιπροσωπευθῇ εἰς τὰς ἑορτάς.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπροσωπείας ταύτης τῆς Φιλλανδικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας προσεφώνησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον διὰ τῶν ἐξῆς λίαν χαρακτηριστικῶν.

Τυχόντες τῆς φιλικῆς προσκλήσεως τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἵνα ἀφικνούμενοι ἐνταῦθα παραστώμεν εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀπόστολον τῶν ἔθνῶν Παῦλον, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσωμεν τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Ὀρθοδόξου Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Φιλλανδίας ὡς καὶ τοὺς τῶν πιστῶν.

Μακρὰν εἰς τὸν Βορρᾶν, εἰς ἀπόστασιν μεγαλυτέρῃαν τῶν 4.000 χιλιομέτρων ἐντεῦθεν, εὐρίσκεται ἡ Πατρὶς ἡμῶν. Εὐρίσκεται τόσον μακρὰν εἰς τὸν Βορρᾶν, ὅστε ἐν τμήμα τῆς χώρας μας ἐκτείνεται βορείως τοῦ πολιτικοῦ κύκλου. Εἶναι μία χώρα, εἰς ὁρισμένας περιοχὰς τῆς ὁποίας βασιλεύει κατὰ τὸν χειμῶνα μία ἀνήλιος νύξ διαρκείας δύο περίπου μηνῶν, ὅπου, ὅμως εἰς τὸ μέσον τοῦ θέρους ὁ ἥλιος δὲν δύει ποτὲ εἰς τὰς ἰδίας αὐτὰς περιοχὰς. Εἶναι μία χώρα, ὅπου τὰ ὕδατα χιλιάδων λιμνῶν φωσφορίζουν κατὰ τὸ θέρος καὶ ὅπου τὸ βόρειον σέλας λάμπει εἰς τὸν ἀρκτικὸν οὐρανὸν κατὰ τὸν χειμῶνα. Εἶναι μία χώρα κατοικουμένη ἀπὸ λαὸν τρέφοντα φλογερὰν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Εἶναι μία χώρα, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι πλήρης κατορθωμάτων. Εἶναι μία χώρα, ἥτις κατὰ τὸ 1952 θὰ δεχθῇ ἀπὸ τὴν Ὀλυμπίαν σας τὴν δάδα διὰ τοὺς κοινούς ἀγῶνας τῶν λαῶν τοῦ κόσμου.

Ἡ Θεία Πρόνοια ἠθέλησε νὰ τοποθετήσῃ μεταξὺ τοῦ βορεινοῦ τούτου ἔθνους ἐν μικρὸν τμήμα τῆς Ἀμπέλου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ Ἀμπέλος ἐκτείνεται μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου. Ἡ Ὀρθόδοξος αὕτη Ἀρχιεπισκοπὴ περιλαμβάνει 80.000 περίπου Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι κατέχουσι τὴν ὑπέροχον καὶ ἀγνήν διδασκαλίαν τῆς ἀγάπης τὴν διδαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ πίστις ἡμῶν ἀποτελεῖ πολὺτιμον τμήμα τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Φιλλανδικοῦ πολιτισμοῦ. Εἰς τὴν συνέλειαν τῶν ἐτῶν πολλοὶ πνευματικοὶ δεσμοὶ συνέδεσαν τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς τῆς μακρυνῆς Πατρίδος ἡμῶν πρὸς τὸν βίον τῆς ἀδελφῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὠδήγησεν ἐκ τῶν Ἁγίων Μοναστηρίων τοῦ Ἁθῶ ἀποστόλους, ἵνα φέρωσι τὸ μήνυμα τῆς λυτρώσεως εἰς τὸν Φιλλανδικὸν λαὸν καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν Καρελιανὴν φυλὴν.

Τώρα ἡ βεβαιότης τῆς καταθέσεως νίκης ὑπὸ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ τοῦ Εὐαγγελίου πληροῦ χαρᾶς τὴν καρδίαν ἡμῶν, οἱ ὅποιοι ζῶμεν ἐκεῖ εἰς τὸν Βορρᾶν, εἰς τὸ ἔδαφος τῆς ἐλευθέρου Φιλλανδίας, καὶ οἱ ὅποιοι δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐδῶ, εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὁ-

ποίους περιῆλθεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, τὴν μεγάλην παγκόσμιον νίκην τῆς πίστεως ἡμῶν.

Εἶθε οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Κορίνθου, νὰ ᾧσι τὸ σύμβολον ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμὴν: «Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη».

Μετὰ τὴν προσφώνησιν ταύτην τοῦ Ἡγουμένου ἔψαλον ἑλληνιστὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν Φιλλανδοὶ προσκυνηταὶ τὸ «Εἰς πολλὰ ἔτη, Δέσποτα», ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς τῶν παρισταμένων συγκινήσεως.

Ἡ ὁμάς τῶν ὀρθοδόξων φιλλανδῶν ἐτέλεσεν ἐν τῷ παρὰ τὴν Μητρόπολιν παρεκκλησίῳ τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου τὴν θείαν λειτουργίαν τὴν Κυριακὴν, 1ην Ἰουλίου, μεθ' ὃ ἔτυχε θερμῆς δεξιώσεως ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Πρωτοσυγκελλίας παρὰ τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐφιλοξενήθησαν ἅπαντες οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῶν, ἀισθανόμενοι ἑαυτοὺς εὐτυχεῖς, διότι εὐρίσκοντο ἐν Ἑλλάδι, τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ὁποίας θεωροῦν ὡς Μητέρα τῆς Ἐκκλησίας τῶν.

Εἰς τοὺς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως συμπαθεστάτους τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ὀρθοδόξου Φιλλανδικῆς Ἐκκλησίας, ἀναχωροῦντας διὰ τὴν πατρίδα τῶν, ἐδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς διάφορα ἐκκλησιαστικά δῶρα διὰ τοὺς ναοὺς (βιβλία τῆς Ἀποστολ. Διακονίας, θυμίαμα κλπ.) καὶ τρόφιμα διὰ τὸ πολυήμερον διὰ τοῦ λεωφορείου ταξιδίου τῆς ἐπιστροφῆς τῶν.

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἐν ὄχροτάτῃ σκιαγραφία ἡ διεξαγωγή τῶν ἐπὶ τῇ 1900ῇ ἐπετείῳ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἔθνῶν καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἑορτῶν. Εἰς τοὺς μετασχόντας τῶν ἑορτῶν τούτων ἀπενεμήθη ἐιδικὸν ἀναμνηστικὸν καλλιτεχνικώτατον μετάλλιον, εἰς ἀνάμνησιν δ' αὐτῶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους τέσσαρα εἶδη Γραμματοσήμων. Τὰ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ταύτην θὰ περιληφθῶσι λεπτομερέστατα εἰς τὸν ἐιδικὸν ἀναμνηστικὸν τόμον, ὅστις θὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ ἑορτασμοῦ Ἐπιτροπῆς.

Ἡ Α. Μακ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἑορτῶν συνεδρίαν τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εἶπε περὶ τούτων τὰ ἑξῆς:

«...Ἐπιθυμῶ νὰ καταστήσω κοινωνούς τῆς μεγάλης μου χαρᾶς τοὺς ἀγίους Συνοδικούς Συνέδρους, ἅμα δὲ καὶ νὰ συμμετάσχω εἰς τὴν χαρὰν τῶν διὰ τὴν πλήρη καὶ ὑπὲρ πᾶσαν αἰσιόδοξον πρόβλεψιν ἐπιτυχίαν τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διοργανωθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἑορτῶν.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἔσχε μεγάλην ἀπήχησιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἔξωτερικῷ, ἀπὸ τε ἐθνικῆς καὶ, κυρίως, ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως, καὶ ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἀκουσθῇ μὲν πανταχοῦ τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, νὰ ἀναφανῇ δὲ ἡ μεγάλη δύναμις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ βαθεῖα εὐσέβεια τοῦ πληρώματός της.

»Θεορῶ δίκαιον καὶ κρέπον, ἵνα ἐκφράσω τὰς εὐ-

χαριστίας μου πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν ἑορτασμοῦ καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα αὐτῆς Καθηγητὴν κ. Ἀμίλλαν Ἀλιβιζάτον, ὅστις ἐπὶ διεικνείᾳ εἰργάσθη, ὄντως, ὑπερανθρώπως, ἵνα ἀγάγη εἰς αἶσιον πέρας τὸ ἔργον του καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον προτείνω ὅπως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δι' εἰδικοῦ Γράμματος αὐτῆς ἐκφράσῃ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς τε καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

» Δίκαιον ὡσαύτως θεωρῶ, ἵνα ἐκφράσω θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς ἅπαντας τοὺς ἁγίους Συνοδικοὺς Συνέδρους, συντελέσαντας εἰς ἕκαστος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἑορτῶν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀδελφούς, οἵτινες ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν κόπον τοῦ μακροῦ ταξιδίου εὐγενῶς συνοδεύσαντες τοὺς ἐκπροσώπους τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα «ἱερὰν θεωρίαν».

Η Α. Θ. Μ. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ὅπως ἐξαιρετικῆς σημασίας ἱστορικὸν γεγονός ἐσημειώθη κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πρεσβυγενὴς Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας, ἀπὸ τοῦ κλίματος τῆς ὁποίας ὠρμήθη ὁ μέγας τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος καὶ ἐν τῇ ᾗ ὁποία τὸ πρῶτον ὠνομάσθησαν «χριστιανοί» οἱ ὅπαδοί τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐκεῖθεν κρηρυχθείσης θρησκείας τοῦ Ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ, μετέσχε τῶν ἑορτῶν τούτων διὰ τῆς εἰς αὐτὰς αὐτοπροσώπου παρουσίας τοῦ γεραροῦ αὐτῆς Προκαθημένου, τῆς Α. Θ. Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἀλεξάνδρου, ὅστις, καὶ γῆρας καὶ κόπους ἀψηφήσας, ἀφίκετο ἀεροπορικῶς εἰς Ἀθήνας τὴν 15ην τοῦ παρελθ. μηνὸς Ἰουνίου, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἀρχιερέων τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου, τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Τριπόλεως κ. Θεοδοσίου καὶ Ἐπιφανείας κ. Ἰγνατίου, κατόχων ἀμφοτέρων καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, τῆς ὁποίας καὶ ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης εἶναι βαθὺς γνώστης καὶ ἐνθουσιῶδης θαυμαστῆς.

Τὴν Α. Θ. Μ. ὑπεδέχθησαν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Σπυρίδων μετὰ τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου Καθηγητοῦ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, ἐκπρόσωπος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, οἱ ἐπιτετραμμένοι Λιβάνου καὶ Συρίας, ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, κ. ἄ.

Τὴν ἐπομένην ἡ Α. Θ. Μ. ἀνεχώρησεν εἰς Λουτράκιον, ὅπου ἀνεπαύθη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Κόρινθον, ἔνθα παρέστη εἰς τὴν αὐτόθι τελεσθεῖσαν τῇ 26ῃ Ἰουνίου ἐ. ἔ. εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἐν Κορίνθῳ κηρύγματος τοῦ Ἀπ. Παύλου τελετήν. Ἐκ Κορίνθου ἡ Α. Θ. Μ. ἦλθεν εἰς Ἀθήνας μετὰ τῶν ξένων Ἱεραρχῶν, παρέστη δὲ εἰς πάσας τὰς ἐνταῦθα διεξαχθείσας τελετὰς τοῦ ἱωβιλαίου τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

» Ἀκόμη δὲ πρέπει νὰ μνημονεύσω τῆς προθυμίας καὶ τοῦ κόπου τῶν ἀνθρώπων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, οἵτινες ἀφανῶς εἰργάσθησαν πολὺ εἰς τὴν περιστάσιν ταύτην καὶ εἰς τοὺς ὁποίους δικαίως ἀνήκει ὁ ἔπαινος τῆς Ἐκκλησίας. Ὀνομαστικῶς ἀναφέρω τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Καθηγητὴν κ. Βασίλειον Βέλλαν, ὅστις ἐφρόντισε καὶ κατώρθωσεν, ὥστε ἡ διαμονὴ τῶν ξένων εἰς τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας νὰ καταστήθῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἄνετος καὶ ἀξιοπρεπής».

Ἡ Ἱ. Σύνοδος ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν ὅπως ἐκφρασθῶσιν εἰς ἅπαντας τοὺς ἀνωτέρω αἱ εὐχαριστίαι τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς μετασχόντας τοῦ ἑορτασμοῦ.

Αἱ Α. Α. Μ. Μ. οἱ Βασιλεῖς ἐδεξιώθησαν τὴν Α. Θ. Μ. τὸν Πατριάρχην ἐν τοῖς Ἀνακτόροις τὴν 26ην Ἰουνίου καὶ παρέθεσαν πρὸς τιμὴν του πρόγευμα, εἰς ὃ παρεκάθησε καὶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Κατ' αὐτὸ ἡ Α. Θ. Μ. ἤγειρε τὴν ἐπομένην πρόποσιν.

Βασιλεῦ,

Τὸ ἀνέσπερον τῆς Δαμασκοῦ φῶς, δι' οὗ ὁ Μέγας τῶν ἔθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος, οὐρανόθεν ἐλαμφθείς, ἐγένετο τοῦ Κυρίου Μαθητῆς, Κῆρυξ τῆς Πίστεως καὶ τῆς Οἰκουμένης Διδάσκαλος, ὠδήγησε καὶ τὰ βήματά μου ἐνταῦθα, οὐ μόνον συνεορτάσαι μετὰ τῶν περὶ ἐμὲ ἁγίων Ἀρχιερέων τὴν χιλιετήν ἐνεακοσιοστήν ἐπετηρίδα τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου θείου αὐτοῦ κηρύγματος, κρατῦναι τοὺς μεταξὺ τοῦ Ἀποστολικοῦ θρόνου Ἀντιοχείας, οὕτινος θεῖα βουλῆσει προΐσταμαι, καὶ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δεσμούς, ἀμα δὲ καὶ ἀνταλλάξαι μετὰ τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς Μακαριωτάτου Σπυρίδωνος καὶ τῶν Σεβασμιωτάτων αὐτοῦ συλλειτουργῶν τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν, ἀλλὰ καὶ ἵνα ἐκδηλώσω πρὸς τὸν ἔνδοξον καὶ δαφνοστεφῆ Θρόνον Σου τὰ αἰσθήματα τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκτιμῆσεως, ἀφοσίωσης καὶ σεβασμοῦ μου καὶ ἐπιδαφιλεύσω πρὸς τὴν Σὴν ἐστεμμένην κεφαλὴν, τὴν εὐσεβεστάτην Βασιλισσαν, τὸν εὐσεβῆ Διάδοχον καὶ σύμπαντα τὸν βασιλικὸν Σου Οἶκον μετὰ τοῦ Στρατοπέδου Σου, τὰς ἐμὰς πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Ἡ τοῦ Θεοῦ Πρόνοια ἠξίωσέ με, Βασιλεῦ, ἔστω καὶ περὶ τὰς δυσμὰς τοῦ βίου μου, ἐπισκεφθῆναι τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα, καὶ δὴ τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης πανδιδακτήριον, τὰς ἰσοστεφεῖς Ἀθήνας, ὁπόθεν μεγάλοι φιλόσοφοι, ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, πυρσοὶ φαισφόροι ἐφώτισαν σύμπαντα τὸν κόσμον, ἐν οἷς καὶ μεγάλοι τῆς Ἐκκλησίας Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, συστηματοποιήσαντες ἐπιστημονικῶς τὰς θείας τῶν ἁγίων Γραφῶν διδασκαλίαν.

Παρὰ πάντων ὁμολογεῖται καὶ ὡς ἀξίωμα προσβέυεται, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἔσχε τὴν μεγίστην τιμὴν

νά καταστή ὁ πρωτότοκος τῆς χριστιανικῆς κολυμβήθρας καὶ ὁ μέγας τῶν ὑψίστων χριστιανικῶν ἀληθειῶν διδάσκαλος, δυνηθεὶς διὰ τοῦ ἀφθάστου αὐτοῦ φιλοσοφικοῦ πνεύματος νά σχηματοποιήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεανθρώπου καὶ νά σαφηνίσῃ αὐτὸ εἰς τέχνην ὑπέροχον καὶ ποιήσῃ ἀμίμητον, εἰς δογματικούς ὅρους καὶ ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν ἀπαράμιλλον.

Τοιοῦτου λαοῦ, Μεγαλειότατε, παρὰ Θεοῦ εὐλογηθέντος καὶ τὰ σκῆπτρα ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἱστορίᾳ κατέχοντος ἐλέω Θεοῦ, ἐτάχθη ἀνωθεν Ἀνώτατος Ἄρχων καὶ Βασιλεὺς.

Κοῖκος χρυσοῦς συνδέων τὸν Παρθενῶνα μετὰ τοῦ Ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀντάξιός δὲ Διάδοχος ἐνδόξων τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκρατόρων, Σὺ καὶ μόνος σήμερον ὑπάρχεις ὁ τῶν Ὁρθοδόξων Ἀναξ καὶ πρὸς Σὲ οἱ τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς Προκαθήμενοι ἀτενίζουσι, τὰς ἑαυτῶν ἐλπίδας εἰς Σὲ ἀναθέμενοι.

«Δόξῃ Σοι Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν Σου, καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πληρώσαι».

«Εὐρεθείη ἡ χεὶρ Σου, κατὰ τὸν Προφητάνακτα, πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς σου ἡ δεξιὰ Σου εὖροι πάντας τοὺς μισοῦντάς Σε».

«Ὅτι ἐπὶ Κύριον ἐλπίζεις καὶ ἐν τῷ ἔλεει τοῦ Ὑψίστου οὐ μὴ σαλευθῆς».

Ὁ δὲ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων, χαρίζοιτό Σοι καὶ τῷ εὐσεβεῖ βασιλικῷ Σου Ὄγκῳ μακρότητα ἡμερῶν καὶ κραταιὰν τὴν Βασιλείαν Σου, λαμπρύνων τὸ στέμμα Σου, ὅπερ Αὐτὸς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Σου ἐκ λίθων τιμίων ἔθετο, διὰ νικῶν καὶ θριάμβων, καὶ λαλῶν εἰς τὴν καρδίαν Σου ἀγαθὰ ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ γενναίου Σου λαοῦ, πρὸς δόξαν τοῦ Παναγίου Αὐτοῦ Ὄνόματος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἀπήντησε διὰ τῶν ἑξῆς:

Μακαριώτατε,

Σὰς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὰς εὐχὰς σας ἔναντι τῆς Βασιλικῆς Οἰκογενείας καὶ ἔναντι τοῦ προσώπου Μου, ἀλλὰ σὰς εὐχαριστῶ ἀκόμη περισσότερον δι' ὅσα εἴπατε διὰ τὸν Λαόν Μου.

Τὰ λόγια αὐτὰ προερχόμενα ἀπὸ Ἱεράρχην, οἷος Ὑμεῖς, Μακαριώτατε, ἔχουν ὅλος ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἐγνωρίσατε κατὰ τὴν μακρὰν σας δρᾶσιν νά συνδυάσετε τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ χριστιανοῦ καὶ δὲν ἀφήκατε περιστάσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν νά μὴν ἐνεθυμήθητε τὴν Χώραν Μας.

Οἱ Ἕλληνες, ὅπουδήποτε καὶ ἂν κατοικοῦν καὶ ὑπὸ οἰασδήποτε συνθήκας καὶ ἂν διαβιοῦν, πιστεύουν μὲ τὴν ἴδιαν δύναμιν εἰς δύο Ἰδέας, εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὸν Ἐθνομίον των.

Αὐτὸ ἀπετέλεσε τὴν δύναμιν τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς. Ἡ πίστις μας αὐτὴ οὐδέποτε μᾶς ἀπέλειπε καὶ δι' αὐτὸ ὁ Θεὸς οὐδέποτε μᾶς ἔγκατέλειψε.

Ὑπῆρξε πάντοτε ὁ συμπαροσάτης μας. Πρὸς Αὐτὸν ἀποτενόμεθα καὶ διὰ τὰς εὐτυχεῖς, ὅπως καὶ διὰ τὰς δυστυχεῖς στιγμὰς μας.

Εἶναι ἡ πηγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντλοῦμεν τὴν δρᾶσιν μας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁγιαστήριον, τὸ ὁποῖον μᾶς ποτίζει μὲ παρηγορίαν.

Εἶμαι εὐτυχής, ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νά ὑποδεχθῶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι ἐν ἀγαστῇ συμπνοῇ θὰ ἐνώσουν τὰς εὐχὰς των πρὸς τὸν Ὑψίστον διὰ τὴν εὐτυχίαν, ὅχι ἀπλῶς τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Κόσμου, ἀλλὰ τῆς Ὑψηλίου ὁλοκληροῦ.

Εἴθε ὁ Θεὸς νά κατευθύνῃ τὰς σκέψεις ὄλων διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἡ Α.Θ.Μ. ἀπένειμεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ ἀνώτατον παράσημον τοῦ Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ἀντιοχείας.

Τὴν 28 Ἰουνίου ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης μετέσχε συγκεντρώσεως πάντων τῶν μετεχόντων τοῦ προσκυνήματος τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου Ἀρχιερέων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις μελῶν τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συγκροτηθεῖσαν παρὰ τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδωνι. Κατὰ τὴν συγκέντρωσιν ταύτην ἡ Α.Θ.Μ. ἐχαίρετισε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸν Προκαθήμενον αὐτῆς διὰ τῆς ἐπομένης χαρακτηριστικωτάτης προσφωνήσεως:

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, λίαν περιπόθητε τῆς ἡμῶν Μετριότητος ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγέ, καὶ Σεβασμίᾳ τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων χορεία.

Ὅσπερ πάλαι ποτὲ ὁ τῶν Ἀντιοχείων Πρωθυεράρχης καὶ Μακαριστὸς ἡμῶν Προκάτοχος Ἱερός Φλαβιανός, παρὰ τὸν φόρτον τῶν ἐτῶν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ ἑαυτοῦ σώματος, τὸν καύσωνα τοῦ θέρους καὶ τὸν παγετὸν τοῦ χειμῶνος ἀψηφῶν, οὐκ ὄκνησε μακρὰν ἐπιχειρήσῃ ἀποδημίαν ἀνά τὴν Βασιλέως πόλιν, ἵνα ὑπὲρ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ποιμνίου παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι μεσιτεύσῃ, οὕτω καὶ ἐγώ, εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος ὑπέικων καὶ εἰς τὴν ὑμετέραν εὐγενῆ πρόσκλησιν ἀποκρινόμενος, τὰ πάντα παριδῶν καὶ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων ἱπτάμενος, ἦλθον ἐνταῦθα τιμῆσαι τὰς ἑορτὰς τοῦ μεγάλου τῶν ἐθνῶν Ἀποστόλου Παύλου, τέκνου καὶ ἰδρυτοῦ τῆς ἐμῆς Πατριαρχικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Καθέδρας, καὶ μετὰ τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Μακαριότητος καὶ τῆς περι Αὐτῆν χορείας τῶν ἁγίων Ἀρχιερέων τὸν ἐν Κυρίῳ ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἀνταλλάξαι.

Αἶνον καὶ εὐχαριστίας ἀπὸ καρδίας, ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ, ἀναπέμπω τῷ Πρωτάνει τῶν πάντων ἀγαθῶν καὶ Πατρὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι κατηξίωσε με ἐπιτελέσαι τὸ ἱερὸν τοῦτο καθήκον καὶ ἐπισκεφθῆναι τὰ ἱερά καὶ ἔνδοξα τῆς Ἑλλάδος ἐδάφη, εἰς ἃ ἐβλάστησεν ἡ σοφία καὶ ὁ πολιτισμὸς καὶ καθηγίασαν αὐτὰ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, Μάρτυρες καὶ Ἐγκρατευταί, ὧν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἀστέρες πολύφωτοι ἀνά τοὺς αἰῶ-

νας ἄπαντας ἐν τῷ νοητῷ τῆς Ἐκκλησίας στερεώματι σελαγίζοντες, τῇ ἑαυτῶν εὐσεβείᾳ καὶ ἀρετῇ καὶ σοφίᾳ τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν αὐτῆς θρόνον κατεκόσμησαν.

Ἄλλὰ τίς ἱκανὸς λαλήσαι τὰς δυναστείας τοῦ Θεοῦ, ἀκουστάς ποιῆσαι τὰς αἰνέσεις Αὐτοῦ ἢ διηγῆσασθαι πάντα τὰ θαυμάσια Κυρίου;

Εἰς τὸ ἱστοφάνον τῆς Παλλάδος ἄστῃ σήμερον εὐρισκόμενος, ὅπερ ἐξύμνησαν ποιηταὶ καὶ φιλόσοφοι, καὶ εἰς πέλαγος παντοίων σκέψεων καὶ λογισμῶν κυλινδούμενος, αἰσθάνομαι τὸν νοῦν μου νὰ ἱλιγισθῆ, τὴν καρδίαν μου νὰ θορυβῆται καὶ τὸν ἐπὶ τῶν χειλέων μου λόγον νὰ παραλύηται.

Διὰ τῆς ἱστορικῆς ἡμῶν ταύτης ἐπισκέψεως ἡ Ἀντιόχεια, «ἡ Μήτηρ καὶ Κεφαλὴ τῶν ὑπὸ τὴν ἕω κειμένων πόλεων» καὶ τὸ ἐγκαλλώπισμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνισμοῦ, τείνουσα χεῖρα ἀδελφικὴν, ἀπευθύνει δι' ἡμῶν σήμερον ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὴν Μητέρα αὐτῆς, τὴν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς, ὁ χρυσοῦς τῆν γλῶτταν Ἰωάννης ὁ πᾶν ἀσπάζεται τὸν πρῶτον ἱεροφάντην καὶ ἐπίσκοπον τῆς πόλεως ταύτης Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, ἡ δὲ εὐλαὸς καὶ πολύφωνος χελιδὼν τοῦ πνευματικοῦ λειμῶνος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ θεσπέσιος ἡματογράφος καὶ μελίρροτος ποταμὸς τοῦ Ἡ' αἰῶνος καὶ ὁ καρτερόψυχος ὁμολογητὴς τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς τονίζει νέα ἄσματα, ἵνα νοεῶς καὶ οὗτος μεθ' ἡμῶν συμμετάσχη τῆς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν προσφερομένης θρησκευτικῆς πνευματικῆς πανδαισίας καὶ διὰ τῆς λύρας αὐτοῦ ἐξυμνήσῃ τὸν ὕψ' ἡμῶν πανηγυριζόμενον κήρυκα τῆς πίστεως καὶ τῆς Οἰκουμένης διδάσκαλον, Παῦλον τὸν Οὐρανοβάμονα.

Ἄλλ' ἡ πόλις ἐκείνη, ἥτις μεγάλην ἐν Κυρίῳ ἔχει καύχησιν καὶ τῶν ἐνταῦθα τελουμένων ἑορτῶν διὰ τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς συμμετέχει, εἶναι ἡ τῶν Δαμασκηνῶν πόλις, ἣν ἀπ' ἀρχαιοτάτων χρόνων γλῶσσαι καὶ φυλαὶ ἐξύμνησαν.

Ἐκεῖ ἐτελέσθη τὸ μέγα θαῦμα τῆς εἰς Χριστὸν ἐπιστροφῆς τοῦ τέως μεγάλου διώκτου Σαύλου, ἵνα γένηται Παῦλος, καὶ ἐν τῷ ὁράματι τῆς πρὸς αὐτὴν ὁδοῦ ἀνεγεννήθη οὗτος εἰς «κλητὸν ἀπόστολον Ἰησοῦ Χριστοῦ», ἀναδειχθεὶς, καθ' ὃ μεγαλύνει αὐτὸν ὁ τὴν γλῶτταν Χρυσορρήμων, «ὁ ἄπάντων τῶν ἀνθρώπων ἀμείνων» οὐ μόνον «οὐδεὶς αὐτοῦ μείζων, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἴσος».

Ἀτρόμητος οὗτος ἀγωνιστὴς, ἀλλὰ καὶ ἐνθουσιώδης θριαμβευτὴς κατὰ πάσας τὰς ἐξορμήσεις του, ψυχὴ οὐρανομήκης, ἀλλὰ καὶ δημιουργὸς πλαστοργίας ἀφθάστου, εἰς οὐδὲν λογιζόμενος προσκόμματα, ἀντιδράσεις καὶ ἀσθενείας σωματικῆς, σκευὸς ἐκλογῆς γενόμενος, ὡς πύρινος ποταμὸς ἐξεχύθη ἀνὰ τὸν κόσμον, ἵνα κηρύξῃ Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον, «ὃς Ἰουδαίους μὲν ἦν σκάνδαλον Ἑλλησι δὲ μωρία», διευθύνας τὰ πρῶτα πρὸς τὰ ἔθνη αὐτοῦ βήματα ἀνὰ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις.

Τὸ ὄραμα ἐκείνο τῆς Τρωάδος, καθ' ὃ ἀνὴρ Μακεδῶν παρεκάλει αὐτὸν ἵνα διαβῇ εἰς Μακεδονίαν, ἦνοιξε τὰς πύλας τοῦ ἐθνικοῦ κόσμου, ἵνα εἰσβάλῃ εἰς τὴν σκοτίαν τῆς πλάνης ὁ πυρὸς τῆς χριστιανικῆς

ἀληθείας καὶ μετὰ ἐπίσχεψιν διαφόρων ἑλληνικῶν πόλεων καταλήξῃ οὗτος εἰς τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης πανδιδασκῆριον καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἑλληνικῆς σοφίας φυτώριον, τὴν κλεινὴν τῆς Ἑλλάδος Πρωτεύουσαν, τὰς Ἀθῆνας.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἡ χριστιανικὴ ἀλήθεια ἐνεκεντρίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καλλιέλαιον, τὸ ἑλληνικὸν φῶς ἐσχηματοποίησε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ θεία τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία ἐν τῇ ἑλληνικῇ διανοήσει εὗρε τὰ πνευματικὰ ἐκεῖνα ἑρείσματα καὶ τὴν βάσιν, ἐξ ἧς ὠρμήθη διὰ τὴν κατάκτησιν τῶν ψυχῶν τῶν λαῶν.

Ὁ ἱερός Βράχος τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὀπότεν ὡς θεῖον σάλπισμα ἠκούσθη ἡ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ μεγάλου ρήτορος καὶ φωστῆρος τῶν ἔθνων καὶ ἐνθα ἐγνώσθη ὁ ἄγνωστος Θεός, ἀπέβη ὁ αἰώνιος ἄμβων τῶν αἰώνιων καὶ ἀκαταλύτων χριστιανικῶν ἀληθειῶν, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ αἰωνίως θὰ ἀντηχῇ ἡ ἀθάνατος αὐτοῦ δημογορία.

Μακαριώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφεῖ καὶ περιπόθητε συλλειτουργεῖ καὶ λοιπὴ σεβασμία τῶν Ἀρχιερέων χορεία εἶναι προφανὴς ἡ συγκίνησις ὕψ' ἧς κατέχεται ἡ ἐμὴ πατριαρχικὴ καρδιά κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν.

Τὸ ἀνέσπερον φῶς τῆς μεγάλης πόλεως Δαμασκοῦ, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης ἐλλάμψεως ἐξακολουθεῖ σελαγίζον, ὡς ἀστὴρ ἑσθινός, ᾤδηγησε, θεῖα δυνάμει, τὰ ἐμὰ γαροντικά βήματα, ἐν συνοδείᾳ τῶν περὶ ἐμὲ ἁγίων Ἀρχιερέων, ἐνταῦθα, οὐ μόνον συνεργάσαι τὴν λαμπρὰν καὶ ἱστορικὴν ἐπέτειον τῆς χηλιοστῆς ἐνεακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ Πρωτοκορυφαίου Παύλου, ἀλλὰ καὶ κρατύναι τὴν μεταξὺ ἡμῶν ἀγάπην, ἐνισχύσαι τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, ἐπαυξῆσαι τὴν μεταξὺ ἡμῶν κοινωνίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δοῦναι χεῖρα ἐπικοινωνίας στενωτέρας, πρὸς στήριξιν κανόνων ἱερῶν καὶ θεῶν διατάξεων, ἃς τινες πειρῶνται ἀνατρέψαι, ἅμα δὲ καὶ πρὸς συνεργασίαν διὰ τὴν εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τὴν εὐστάθειαν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

Οἱ πάντες γινώσκομεν ὅτι δεινὸς ὁ κλύδων, ἀγρία ἡ θύελλα, λυσσῶντα τὰ κύματα, πολυπληθεῖς οἱ κίνδυνοι καὶ θρασεῖα ἢ ἀνὰ τὸν κόσμον σύμπαντα κορυβαντιῶσα ἠθικὴ ἀταξία.

Ἡ Ἱερὰ Κιβωτός, ἐν ἣ εἰσιν ἀποτεθησαυρισμένα τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερὰ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν θρησκείας, περικυκλοῦται ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ὑπὸ σκοπέλων καὶ ὑφάλων, καθ' ὧν διαρκῶς βάλλοισι λαίλαπες καὶ ἄνεμοι ἀντίξοι, πανταχόθεν πνέοντες, καὶ ὑποβλέπεται ὑπὸ πειρατῶν προσπαθούτων παντὶ τρόπῳ διαρπάσαι τοὺς ἐν αὐτῇ πολυτίμους θησαυρούς, τὴν ἱερὰν ἡμῶν κληρονομίαν, ἐν οἷς καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τῶν εὐσεβῶν τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας τέκνων.

Κοινωνικὴ ἀναρχία ἐκδηλοῦται πανταχοῦ, ζητοῦσα νὰ καταρτίσῃ ὀλόκληρον τὸ ἠθικὸν οἰκοδόμημα, κρίσις δεινὴ πνευματικῆ καὶ ἠθικὴ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ, μίσχρ καὶ ἐχθρὰ μεταξὺ τῶν ἔθνων καὶ νέφρ ἀνησυχητικὰ ἐνὸς νέου πολέμου ἀναφαίνονται εἰς τὸν

πολιτικὸν ὀρίζοντα, οἱ δὲ ὄφεις τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ὀλιστικῆς ἀθεΐας καὶ τῶν συμφορῶν πανταχόθεν ἤρχισαν περισφιγγοντες τὸ θεότευκτον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν οἰκοδόμημα, ὡς ὁ Λαοκώων τοὺς υἱούς του.

Καθῆκον ἡμῶν, οὗς ὁ Θεὸς ἔταξε ποιμένας τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος, ἐστὶ διαρκῶς ἐπαγρυπνεῖν καὶ ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ἐπάλλξεων ἀτρομήτως ἴστασθαι, ἀείποτε ἐτοιμοὺς πρὸς ἀγῶνας καί, ἐν ἀνάγκῃ, προθύμους πρὸς θυσίαν ὑπάρχοντας, ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων λογικῶν προβάτων, μεμνημένοι ὅτι λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἀποδώσωμεν.

Καὶ νῦν χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς Κύριον ὑψῶν, θερμὰς πρὸς Αὐτὸν ἀπευθύνω προσευχὰς καὶ δεήσεις ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροημεύσεως τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Παύλου τοῦ Α', τῆς εὐσεβεστάτης Συζύγου Αὐτοῦ Βασιλίσσης Φρειδερίκης, τοῦ εὐσεβοῦς Διαδόχου Αὐτοῦ Κωνσταντίνου μετὰ συμπαντος τοῦ Βασιλικοῦ οἴκου καὶ τοῦ στρατοπέδου Αὐτοῦ.

Ἐγκαρδίως ὡσαύτως ἐπιδαμπεύω τὰς ἐμὰς πατριαρχικὰς εὐλογίας καὶ εὐχὰς πρὸς τε τὸν Πρόεδρον, τὰ μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοὺς ἀνωτάτους λειτουργοὺς τοῦ Κράτους, τὸν ἔνδοξον κατὰ ξηράν, θάλασσαν καὶ ἀέρα φιλόχριστον Ἑλληνικὸν Στρατόν, τὸν εὐαγγῆ Κληρὸν καὶ τὸ εὐσεβὲς Ὀρθόδοξον Ἑλληνικὸν πλῆρωμα.

Εἴη δὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ πάντων ἡμῶν, Ἀμήν.

Εἰς τὴν Α. Θ. Μ. ἀπήντησε, βαθύτατα συγκεκινημένος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων διὰ τῶν ἐξῆς:

Μακαριώτατε,

Ἀνεκλάλητος ὄντως ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ ἡμῶν ἐπὶ τῇ ἀναγγελίᾳ τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ Θρόνου Ἀντιοχείας εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διοργανωθέντα μέγαν ἑορτασμὸν ἐκ τῇ 1900ῃ ἐπετείῳ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἑλλάδα. Καὶ ἡ χαρὰ αὕτη συνεπληρώθη διὰ τῆς προσωπικῆς συμμετοχῆς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τοῦ Προκαθημένου τῆς πρεσβυγενοῦς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, ἣτις εἶναι ἡ δευτέρα, μετὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, μήτηρ Ἐκκλησία, ἐν ἣ τὸ πρῶτον οἱ μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος χριστιανοὶ ὀνομάσθησαν. (Πράξ. ια' 26).

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀντιοχείας οὐ μόνον ἐγεννήθη καὶ ἠνδρώθη ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ εἶδε τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Εἰς τὴν Δαμασκὸν τὴν πολυμήνητον ἐδέχθη ὀργανόθεν τὴν κλήσιν ὁ καθ' ὑπερβολὴν διώκων τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ πορθῶν αὐτήν, ἐκ κοιλίας δὲ μητρὸς ἀφορισθεὶς, ἵνα εὐαγγελισθῇ τὸν Χριστὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν (Γαλ. α' 13—16). Ἐκεῖθεν δὲ καὶ ἐξώρμησε πρὸς τὴν διὰ Χριστοῦ κατὰκτησιν ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου.

Ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας, ὡς ὀρθῶς ἐτονίσατε, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Παύλου αὐξάνει καὶ κραταιοῦται διὰ τῶν μεγάλων προσωπι-

κοτήτων τοῦ Χριστιανισμοῦ, αἱ ἱεραὶ μορφαὶ τῶν ὀποίων κλείζουν τὴν ὄλην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ μόνον δέ, μετὰ Παῦλον, τὰ ὀνόματα τοῦ Χρυσόρρημονος Ἰωάννου καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἵνα τὴν περίπυστον Σχολὴν τῆς Ἀντιοχείας καὶ τὰ λοιπὰ μεγάλα θεολογικὰ ὀνόματα παρασιωπήσω, τὰ τιμῶντα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, εἶναι ἱκανὰ, διὰ τὰ ὑπομνησθῆ ὀποίων «μεγάλων στοιχείων» κάτοχος εἶναι ἢ τῶν Ἀντιοχείων Ἐκκλησία, ἣς θεοβουλήτως καὶ εὐκλεῶς προΐστασθε.

Ἡ παράδοσις τῆς κατ' Ἀνατολὰς Μεγάλῃς Θεουπόλεως, ἀποτελοῦσα ἐν τῶν σπουδαιότερων κεφαλαίων τῆς καθ' ὄλου Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι δι' ἡμᾶς ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας ὑπερηφανείας, οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς, διότι τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ὀνόματα, τῆς Ταρσοῦ, τῆς Δαμασκοῦ, τῆς Ἀντιοχείας, διὰ τε τῆς γλώσσης καὶ τῆς σκέψεως τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἑλληνικὴν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις ἐθεμελίωσαν ἀρχαιοσρεπῆ παράδοσιν, ἣς Ὑμεῖς θεῖα χάριτι θεματοφύλακες καὶ τηρεῖται ἐτάχθητε.

Περὶ πολλοῦ τὴν ἱεράν ταύτην παράδοσιν ποιούμενον, δεχόμεθα τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν, τὴν ἐν Χριστῷ κοινωνίαν καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, τὸν Βασιλικὸν Οἶκον καὶ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Κράτους ἡμῶν. Ἀποδίδομεν δὲ τὰς εὐχὰς ἡμῶν θερμοτάτας ἐπὶ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν Λαὸν καὶ τὴν Χώραν Ὑμῶν καὶ βεβαιοῦμεν Ὑμᾶς, ὅτι ἡ κοινωνία ἡμῶν αὕτη, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ μεγάλου ἑορτασμοῦ, ἐκλαμβάνεται ὡς νέα ἀπαρχή, μετὰ τοὺς διατρέξαντας χαλεποὺς καιροὺς, ἐπανασυνδέσεως τῶν στενῶν δεσμῶν τῆς ἀγάπης καὶ συνεργασίας τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν.

Ἡ ἀγάπη καὶ συνεργασία αὕτη τῶν Ἐκκλησιῶν καθόλου θὰ ἔχη, τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸ μέγα καὶ ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα τῆς πυκνώσεως τῶν τάξεων τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐπὶ μέρος δὲ τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἐν τῷ νῦν διεξαγομένῳ ἀγῶνι κατὰ τῶν ἀνατροπέων τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς τάξεως καὶ τῆς εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου προσπαθείας ἐπικρατήσεως τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ὀλιστικῆς ἀθεΐας, ἣτις ἐπαπειλεῖ τὸν ἑλληνοχριστιανικὸν πολιτισμόν.

Κατασπαζόμενος τὴν Ὑμετέραν πεφιλημένην μοὶ Μακαριότητα καὶ τοὺς περὶ Ὑμᾶς ἀγαπητοὺς καὶ Σεβασμιωτάτους ἀδελφούς, τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ κατὰ πάντα ἐνδόξου καὶ περικλεοῦς Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, εὐχομαι πρὸς Κύριον, ὅπως ἢ τῶν Ἀντιοχείων Ἐκκλησία ἀποτελῇ πάντοτε, κατὰ τὴν ἱεράν αὐτῆς παράδοσιν, τὸν ἰσχυρὸν κῆρὸν τῆς στενῆς μεθ' ἡμῶν καὶ τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας, εἰς δόξαν Χριστοῦ.

Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἢ Α. Θ. Μ., ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας μετὰ τῶν περὶ Αὐτὸν ἀγίων Ἀρχιερέων τοῦ Ἀντιοχικοῦ Θρόνου ἀνεχώρησε τὴν 9 μ. μ. ὠραν τῆς 30ῆς Ἰουνίου ἔ. ἔ. ἀεροπορικῶς ἐπανα-

κάμπτων εις τὴν ἔδραν Αὐτοῦ, ἀφ' οὗ ἀπεχαιρέτησεν ἐγκαρδίως καὶ ἠὲ χαρίστησε θερμῶς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν.

Τὴν Α. Θ. Μ. ἀναχωροῦσαν συνώδευσαν μέχρι τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Εὐρίπου κ. Ἀλέξιος, ἐκ προσώπου τῆς Α. Μακ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, καὶ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου Καθηγητῆς κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτος. Εἰς δὲ τὸ ἀεροδρόμιον ἀπεχαιρέτησαν τὴν Α. Θ. Μ. ἐκπρόσωπος τοῦ Βασιλέως καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι.

Ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἑορταστῶν τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου αὐτοπρόσωπος παρουσία τοῦ Πατριάρχου τῆς σεβασμιωτάτης διὰ τὸν Χριστιανισμὸν ὀλόκληρον Ἀντιοχειανῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ δι' αὐτῆς προσγενομένη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος μεγάλη εὐνοία καὶ τιμῆ, καθὼς καὶ αἱ κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Μ. παρασχεθεῖσαι εὐκαιρίαι πρὸς στενωτέραν σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, μετὰ τὰς τόσας τοῦ ποιμνίου ἀμφοτέρων συμφορὰς καὶ δοκιμασίας, δικαίως ἐχαιρετίσθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν Πρωθιεραρχῶν, ὑπὸ τῶν με-

λῶν τῆς Ἑλλην. Ἱεραρχίας, ὑπὸ τῶν ἡγετῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ ὑπὸ συμπάσης τῆς Ἑλληνικῆς κοινῆς γνώμης ὡς ὅπως ἐξαιρετικῆς σημασίας ἱστορικὸν γεγονός, διὰ τὰς παρούσας μάλιστα στιγμὰς, τὰς ὁποίας διέρχεται σήμερον ὁ κόσμος καὶ, ἰδιαιτέρως, αἱ περιοχαὶ τῆς Ἑγγύς καὶ Μέσης Ἀνατολῆς.

Κατὰ τὰς στιγμὰς ταύτας, πρὸ παντός, εἶναι ἰδιαζόντως ἀξιοσημείωτος ἡ ἀνυπολόγιστος ἀξία τῆς συμβολῆς τοῦ χριστιανικοῦ παράγοντος εἰς τὴν εὐτυχεστέραν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποία ἐδημιούργησεν ἡ ἀπότοκος τοῦ ὕλιστικοῦ πολιτισμοῦ ἀποστασία, τὸσους καὶ τὸσους κινδύνους καὶ τὴν ἀγωνίαν προκαλοῦσα διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον τῶν σημερινῶν ἀνθρώπων. Ὅθεν ἡ ἐν προκειμένῳ στενὴ καὶ ἀδελφικὴ συνεργασία τῶν ἀπὸ Θεοῦ ἐντεταλμένων τὴν στήριξιν τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἀγάπης ἐν τῷ κόσμῳ ἀποτελεῖ ὑψίστην τῆς ἐποχῆς ἀνάγκην, τῆς ὁποίας ἡ πλήρωσις καὶ αἰσθήματα ἀνακουφίσεως καὶ παραμυθίας, δικαίως, προκαλεῖ καὶ πλεῖστα ὅσα θετικώτερα ὀφέλη προσιωνίζεται διὰ τοὺς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τούτων τελούντας χριστιανικοὺς λαούς.

Ἡ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΟΡΤΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ (Ε Π Ι Σ Η Μ Α Ε Γ Γ Ρ Α Φ Α)

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς 1900ῆς ἐπετηρίδος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου ληφθέντων πολυπληθῶν ἐγγράφων ἀπὸ μέρους τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων, ἐκ τῶν ὁποίων καταφαίνεται ἡ εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν ἀπήχησις τοῦ ἑορτασμοῦ τούτου, δημοσιεύονται σήμερον ἐντεῦθε ἑνδεικτικῶς τὰ κατωτέρω:

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΙΘΙΟΠΙΑΣ

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριον Σπυρίδωνα.

Ἀγαπητὲ καὶ Σεβαστὲ Ἀδελφὲ ἡμῶν,

Με μεγάλην ἐκτίμησιν καὶ πνευματικὴν εὐχαρίστησιν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Αἰθιοπίας ἔλαβε τὴν πρόσκλησιν τῆς ἀδελφῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας, ἣτις ἀπηυθύνθη πρὸς ἡμᾶς ἐν πνεύματι ἀγάπης καὶ κοινωνίας ἐν Χριστῷ, ὅπως λάβῃ μέρος εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ σεβαστοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τὴν ἱστορικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑλληνορθόδοξου Ἐκκλησίας.

Παραθέτομεν πρὸς τὴν Ὑμ. Μακαριότητα τὰς εὐχαριστίας, ἃς ἐξεφράσαμεν πρὸς τὸν Παντοδύναμον Θεόν, διότι ἐπὶ δύο σχεδὸν χηλιετηρίδας διέσωσε καὶ ἐπροστάτευσεν τὴν Ἑλληνορθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐναντίον παντὸς κακοῦ καὶ τρομερῶν κινδύνων καὶ ἐμποδίων.

Ὅθεν, ἐν τῷ πνεύματι τῆς Ἀποστολικῆς προτροπῆς νὰ χαίρωμεν μετὰ χαϊρόντων, δεχόμεθα τὴν πρόσκλη-

σιν ταύτην ὡς μαρτυρίαν τῆς θαθείας εὐγνωμοσύνης μας πρὸς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, ὅστις ἐπροστάτευσεν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκλήθημεν διὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἡμῶν Ἀδελφοῦ Θεοφίλου Ἀμπούνα νὰ ἀντιπροσωπεύσωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν εἰς τὸν ἱερὸν καὶ ἐπίσημον τοῦτον ἑορτασμὸν.

Ἐπίσης ἐπεφορτίσθημεν νὰ ἀποστείλωμεν πρὸς τὴν Ὑμέτεραν Μακαριότητα, τὴν ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸν Κλήρον τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐἴθε ὁ ἐπίσημος οὗτος ἑορτασμὸς νὰ ἐνώσῃ τὰς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὰς σκοτεινὰς ταύτας καὶ ἐπικινδύνους ἡμέρας καὶ νὰ φανερώσῃ τὴν δύναμιν τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου ἐν Χριστῷ καὶ ἐν τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν νὰ ἔλθῃ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐπικαλούμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ μετὰ τῶν ἀδελφικῶν μας ἀσπασμῶν παραμένομεν

Ὑμέτερος ἀγαπητὸς ἀδελφὸς
ΑΜΠΟΥΝΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΩΝ ΚΑΤΩ ΧΩΡΩΝ

Ουτρέχτη τῆ 1ῃ 'Ιουνίου 1951

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον
'Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κον Σπυρίδωνα

Ἡμεῖς, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Κάτω χωρῶν, τῆς Παλαιοκαθολικῆς καλουμένης, χαιρετίζομεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἐπιφανῆ λαὸν τῆς ἀπὸ αἰῶνων ἐνδόξου Ἑλλάδος.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἁγίου Αποστόλου Παύλου, ἣν δικαίως πανηγυρίζετε, χαίρομεν μεθ' ὑμῶν ἀναμνησκόμενοι τοῦ γεγονότος τοῦ πάνυ κρισίμου διὰ τὴν τύχην τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, ὅτε τὸ φῶς, τὸ ἀπὸ αἰῶνων λάμπον μετὰ ὑμῶν, μετετρέπη εἰς θεῖον φωτισμόν, ὅστις «μετεμόρφωσε τὴν ὄψιν τῆς γῆς».

Προσκυνοῦμεν μεθ' ὑμῶν τὴν Εὐσπλαγγινίαν τοῦ Θεοῦ, ἣτις ἀνεζήτησεν ἡμᾶς, ὅτε εἴμεθα ἀκόμη ἀλιεῖς, διὰ νὰ καταστήσῃ ἡμᾶς τοὺς ἡγαπημένους Αὐτῆς, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Θαυμάζομεν μεθ' ἡμῶν τὸν Διδάκτορα τῆς Θείας Χάριτος, οἷος ὑπῆρξεν ὁ Ἅγιος Παῦλος, ὅστις ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ αὐτοῦ, γινώσκων κάλλιον νὰ κύπητῃ πρὸ τοῦ μυστηρίου τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἐδόξασε τὸ κράτος καὶ τὴν κραταίωσιν τῆς Χάριτος ταύτης.

Ἐξ αἰτίας τῆς διδασκαλίας περὶ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ὑπέφερε τόσον κατὰ τοὺς αἰῶνας, καθ' οὓς διήρκεσεν ὁ ἀγὼν αὐτῆς ἐναντίον τῶν καινοτομούντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξ αἰτίας τῆς πίστεώς μας πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἁγίου Αποστόλου Παύλου καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ ἐν ταῖς χώραις ἡμῶν μεγάλων μαθητῶν Του, οἱ οὗτοι ὑπῆρξαν ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ὁ Ἅγιος Κυπριανός, ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος, ὁ Ἅγιος Ἀδγουστίνος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, κολωδωμένη ἀπὸ τὰς Ἰησοῦτικὰς ἰδέας, ἔχουσα ἐγκαταλείψει τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τοῦ ἀληθοῦς καθολικισμοῦ καὶ ἔχουσα ἀποκηρύξει τὴν Παράδοσιν, ἐδυσφήμησε, κατεδίωξε, καὶ ἐσυκοφάντησεν ἡμᾶς, μέχρι καὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Βεβαίως αὕτη ἡ ἐκτροπὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης ἐκ τῆς ἀγίας Διδασκαλίας καὶ ἐκ τῆς Παραδόσεως, ἡ ὁποία ὑποκατέστησε τὸν ἐνσαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Πάπα, τὸν ὁποῖον καθιστᾷ ἅγιον, πληροὶ ἡμᾶς θλίψεως, ἣτις ἀγεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ποθήσωμεν διαρκῶς τὴν ἔνωσιν τὴν τόσον ἀναγκαίαν τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ἀληθῶς ὀρθοδόξων.

Ἐξ αἰτίας τῶν θλιβερῶν διαιρέσεων μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς ἐπιειχοῦσης ἀνάγκης τῆς ἐνώσεως, ἵνα δυνηθῶμεν κάλλιον νὰ ἐκφράσωμεν τὸν σκοπὸν τοῦ Εὐαγγελίου, παρακαλοῦμεν Ἑμᾶς θερμότατα: Ἐπιταχύνετε τὴν ὥραν τῆς Ἐνώσεως, βεβαιούντες οὕτω τὴν πραγματικὴν ἐνότητα, ἣν δυστυχῶς κατέτρωγον αἱ παρεξηγήσεις τῆς ἀλλοτε. Ἡ συνένωσις αὕτη θὰ εἶναι πρὸς δόξαν Θεοῦ, πρὸς εὐτυχίαν τῶν λαῶν καὶ πρὸς χαρὰν καὶ ὄφελος τῆς Ἐκκλησίας, τόσον ἐπὶ γῆς, ὅσον καὶ ἐν οὐρανῷ.

DR. A. RINKEL, Ἀρχιεπίσκοπος UTRECHT
J. VAN DER OORD, Ἐπίσκοπος HAARLEM
E. LAGERWEY, Ἐπίσκοπος DEVENTER

ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
LAMBETH PALACE

'Ιούνιος 1951

Πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα
τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν

Ἀθήνας

Μακαριώτατε,

Εἶχα παρακαλέσει τὸν ἀδελφόν μου Μητροπολίτην τοῦ Armagh, ἀρχηγὸν τῶν Ἀγγλικανῶν ἀντιπροσώπων διὰ τὰς Ἀγγλικὰς Νήσους. νὰ δώσῃ εἰς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν, τοὺς ἀδελφικούς χαιρετισμοὺς ἐμοῦ καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχιεπισκόπων τῶν Ἐπαρχιῶν, ὡς καὶ ὄλου τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ Λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐκλήθημεν νὰ ὑπηρετῶμεν. Ὡς μέλη τῆς Ἀγγλικανικῆς Κοινωνίας, χαίρομεν ὅτι εἶχατε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ μᾶς ἐκλέξητε, ὅπως ἐορτάσωμεν μεθ' ὑμῶν ἐπὶ τῇ 1900ῃ ἐπετείᾳ ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς Ἑλλάδα. Ἀναμνησκόμεθα διὰ τῆς ἀληθῶς χριστιανικῆς ταπεινότητος Του ὅταν περιέγραφεν Ἐαυτὸν ὡς τὸν «ἐλάχιστον τῶν Ἀποστόλων», ἐπὶ πόσον μακρότερον χρόνον τὸ εὐλογημένον φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἔλαμψεν εἰς τὴν ὑμετέραν Χώραν παρὰ εἰς τὴν ἰδικὴν μας. Ἐν τῇ πνεύματι τούτῳ τιμῶμεν ὑμᾶς, ὡς τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφούς μας, τῶν ὁποίων ἡ θεμελίωσις ἐν τῇ χριστιανικῇ Πίστει ἐτέθη ὑπὸ ἐνὸς τόσον σπουδαίου κτίστου.

Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς τῶν ἀγώνων, τοῦ φόβου καὶ τῆς διαιρέσεως μεταξὺ τῶν ἐθνῶν πρέπει ἡμεῖς ὡς φίλοι τῶν Χριστιανῶν νὰ ἐπιλαμβανώμεθα πάσης εὐκαιρίας, οἷαν παρέχει ἡμῖν ἡ ἱστορικὴ αὕτη εὐκαιρία, διὰ νὰ διακηρύξωμεν τὴν σταθερότητά μας εἰς τὸν κόσμον. Ὁ σεβασμός. τὸν ὁποῖον οἱ Ἀγγλικανοὶ ἔχουν διὰ τὸν Ἅγιον Παῦλον, εἶναι τόσον βαθὺς καὶ γνήσιος, ὥστε πρέπει νὰ ἐλκύσῃ ἡμᾶς ὄλους εἰς πλήρη καὶ χαροποὶδὸν ἐνότητα, ἀποδίδων εἰς τὸν Παντοδύναμον Θεὸν τοὺς αἰῶνας, τοὺς ὀφειλομένους εἰς τὸ ἅγιον ὄνομα Του, διὰ τὸν Ἅγιον Παῦλον καὶ τὰς ἐνδόξους Γραφὰς του, αἵτινες ἐπλούτισαν ὁλόκληρον τὸν κόσμον διὰ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης. Οἱ ἀδελφοὶ μας, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν καλὴν τύχην νὰ μᾶς ἀντιπροσωπεύσουν, θὰ διαδίσουν ἐπὶ τῶν δημάτων τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου ἐν πνεύματι, ὡς καὶ ἐν σώματι, ἐνῶ θὰ ταξειδεύουν μαζί σας εἰς τὸ προσκύνημα εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα τόσον μεγάλως ἐτίμησεν ἐκεῖνος. Ὑπεράνω ὄλων, παρακάλῳ νὰ θερμανθῶμεν ὅλοι ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ ἀναστηθέντος Σωτῆρος, ἣν κατεῖχεν ὁ Ἅγιος Παῦλος, οὕτως ὥστε νὰ δυνηθῶμεν νὰ εὐαγγελισθῶμεν τὸν σκοτισθέντα κόσμον τῆς σήμερον μετὰ τὴν ἰδίαν ἱερὰν καὶ θερμὴν ἀγάπην, ἣτις φυλάσσεται ἱερῶς εἰς τὰς ζωοδότιδας Ἐπιστολάς του.

Εὐχόμενοι διακαῶς πρὸς τὸν Ὑψίστον ἵνα πλουσίως εὐλογῇ τὴν ἀγίαν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, διατελοῦμεν πάντοτε τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος

Ἀδελφός ἐν Χριστῷ
GEOFFREY

ΤΗΣ ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΝ ΗΝΩΜΕΝΑΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Νέα 'Υόρκη, 7 Μαΐου 1951

Πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κύριον Σπυριδωνῆ Ἀθήνας

Ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ,

Μὲ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν ἀποστέλλω ἕμιν τὴν ἐπιστολὴν ταύτην διὰ χειρὸς τοῦ Σεβασμιωτάτου Lauriston L. Scaife, Ἐπισκόπου ἐν Νέα Ὑόρκη. Ὁ Ἐπίσκοπος Scaife ἐξελέγη ἐπίσημος ἀντιπρόσωπος τῆς Προτεσταντικῆς Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετείου τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἑλλάδα.

Καθ' ὅλα τὰ ἔτη τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν ὁ Σεβ. Scaife ἐνδιεφέρθη βαθύτατα διὰ τὴν Ἀνατολ. Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὑπήρξε μαθητὴς τοῦ Δρος Frunk Gavin, τοῦ ὁποίου τὸ βιβλίον ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου θεολογίας τιμᾶται πάντοτε ὡς ἔν ἀπὸ τὰ ἀξιολογώτερα βιβλία ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Νῦν ὁ Ἐπίσκοπος Scaife εἶναι Πρόεδρος τῆς Γενικῆς μας Συνελεύσεως καὶ μὲ κρατεῖ πάντοτε ἐνήμερον ἐπὶ ὅλων τῶν σχετικῶν μὲ τὰς ὑποθέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἶμαι πράγματι πολὺ εὐτυχής, ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὴν Ἐκκλησίαν μας εἰς τὰς ἑορτάς σας. Ἐχει πᾶσαν ἐξουσιοδότησιν, ὅταν λάβῃ τὴν εὐκαιρίαν, νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τῆς Ἑμ. Μακαριότητος ἐπὶ οἰουδήποτε θέματος, τὸ ὅπολον ἕμεις ἠθέλετε θεωρήσει ὡς ἰδιαιτέρως ἐνδιαφέρον τὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ὁρθοδ. Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Προτεσταντικῆς Ἐπισκοπικῆς Ἐκκλησίας.

Λυποῦμαι βαθύτατα, διότι δὲν δύναμαι νὰ παραστῶ ὁ ἴδιος εἰς τὰς ἑορτάς. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ εὐρίσκωμαι τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀκριβῶς εἰς Ἀγγλίαν. Θὰ περιμένω ὅμως ἀνυπομόδως τὰς εἰδήσεις, ἅς θὰ μεταφέρῃ πρὸς ἐμὲ ὁ Ἐπίσκοπος Scaife, καὶ διαβεβαίω ἕμᾶς, ὅτι προσεύχομαι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλ-

λάδος καὶ δι' ὅλους τοὺς ἐπισκέπτας, οἱ ὅποιοι θὰ ξαναζήσουν μαζί σας τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου, τὰ ὅποια ἔθεσαν τὰ θεμέλια διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν Δυτικὸν Κόσμον.

Ἑμέτερος ἐν Χριστῷ
HENRY KNOX SHERRILL

ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

2 'Ιουλίου 1951.

Μακαριώτατε,

Ἐπιστρέψας εἰς Ἀγγλίαν σὰς γράφω ἀμέσως, προσπαθῶν νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς ἕμᾶς καὶ πρὸς ὀλόκληρον τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν θαυμαστὴν φιλοξενίαν, ἣν παρέσχετε πρὸς ἡμᾶς ὅλους καὶ ἐκ τῆς ὁποίας εἶχα τὸ προνόμιον νὰ λάβω καὶ ἐγὼ μέρος.

Ὀλόκληρος ὁ πανηγυρισμὸς ἦτο ἕνα ἀξιοσημείωτον παράδειγμα στενῆς συνεργασίας μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Κράτους καὶ ἐλπίζω νὰ μὴν αἰσθανθῆτε ἐξαιρετικὴν κόπωση, κατόπιν τῶν πολλῶν κόπων εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβλήθητε. Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογῇ ἀφθόνηως τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν Ἑμετέραν Μακαριότητα, ἐν τῇ ἀξιώματί σας ὡς Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος.

Προσεπάθησα νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου, ἐπίσης, εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀρχάς, διὰ τοῦ ἐν Λονδίῳ Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ. Ἰδιαιτέρως μὲ συνεκίνησεν ἡ παρουσία Σας εἰς τὴν λειτουργίαν μας τῆς παρελθούσης Πέμπτης ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Παύλου, ὅτε εἶχατε τὴν εὐγένειαν νὰ ἀποκαλύψετε τὴν πλάκα τὴν ἀναμνηστικὴν τῆς ἑκατονταετηρίδος αὐτῆς καὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐέλιαμ Τέμπλ κατὰ τὸ 1938.

Ἐχω τὴν τιμὴν νὰ παραμένω
Ἑμέτερος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός
Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΓΙΒΡΑΛΤΑΡ

ΤΑ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΟΡΤΩΝ ΤΟΥ ΑΠ. ΠΑΥΛΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ.

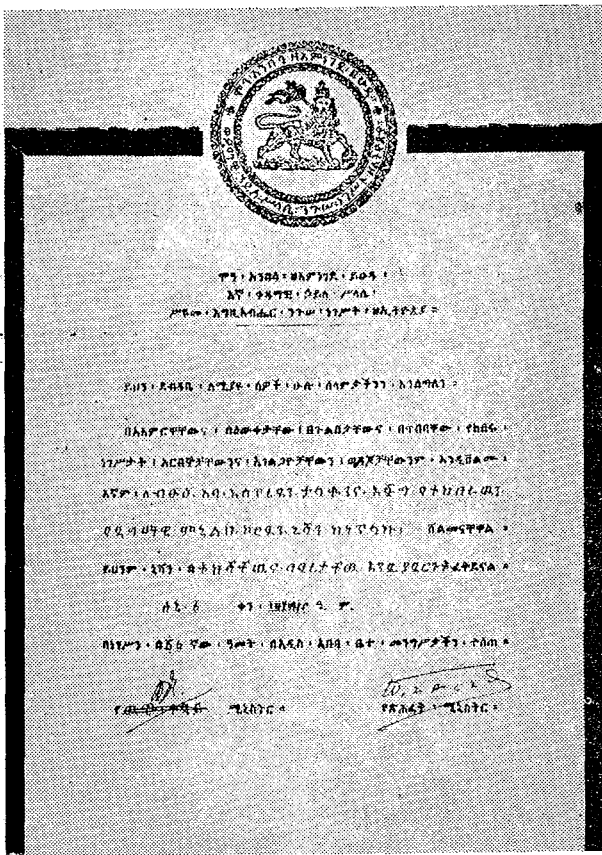
Η ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΜΕΓΙΣΤΟΥ ΑΙΘΙΟΠΙΚΟΥ ΠΑΡΑΣΗΜΟΥ

Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὸ τε Αὐτοκρατορικὸν Διάταγμα τῆς εἰς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυριδῶνα ἀπονομῆς τοῦ μεγίστου Αἰθιοπικοῦ παρασήμου Μενελίκ Β', ὅπερ ἐπέδωκε τῇ Α. Μακαριότητι ὁ εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀντιπροσωπεύσας τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Αἰθιοπίας Θεοφ. Ἐπίσκοπος Θεόφιλος, ὡς ἀνέγραψεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φύλλῳ αὐτῆς ἡ «Ἐκκλησία», καὶ τὸ ἐπὶ ταύτῃ εὐχαριστήριον Ἀρχιεπισκοπικὸν Γράμμα.

Ὁ Νικητὴς Λέων ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα, Χαϊλὲ Σελασιὲ Α', Ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ, Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων τῆς Αἰθιοπίας, ἅπαντας τοὺς θεω-

νακτόροις τῆς Ἀδδῆς Ἀμπάμπας, τῇ 1 Ἰουνίου 1943 (1951).

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν (ὕπογραφή) Ὁ Γεν. Γραμματεὺς (ὕπ.) *Γενελντέ Γιῶρρη*
(Ἀκριβὴς μετὰφρασις ἐκ τοῦ Αἰθιοπικοῦ)

Τὸ πρωτότυπον τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Διατάγματος

ροητάς τὴν ἐπιστολὴν Ἡμῶν ταύτην ἡδέως προσαγορεύομεν.

Ὡς οἱ μεγάλοι Βασιλεῖς, οἱ γνωστοὶ καὶ σεβαστοὶ, ἐν τῇ μεγαλοφροσύνῃ των ἐπιδαφιεύουσι δωρήματα τοῖς ἑαυτῶν φίλοις καὶ τοῖς ἐν πολέμῳ ὑπὲρ Πατρίδος πεσοῦσι στρατιώταις Αὐτῶν, οὕτω καὶ Ἡμεῖς ἀπονέμομεν τὸ μέγιστον παράσημον Μενελίκ Β' τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΙ.

Ἐπιτρέπομεν δὲ Αὐτῷ ἵνα φέρῃ τοῦτο εἰς ἐπίσημους ἡμέρας.

Ἐν ἔτει 21 τῆς βασιλείας Ἡμῶν ἐν τοῖς Ἀ-

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰουλίου 1951
Τῇ

Αὐτοῦ Θεοφρουρήτῳ Μεγαλειότητι τῷ Νικητῇ Λέοντι ἐκ τῆς Φυλῆς Ἰούδα, Χαϊλὲ Σελασιὲ Α', Ἐκλεκτῷ τοῦ Θεοῦ, Βασιλεῖ τῶν Βασιλέων τῆς Αἰθιοπίας

Σ π υ ρ ῖ δ ω ν

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος τὴν ἀπὸ Θεοῦ δαψιλῆ εὐλογίαν.

Ὑψηλῇ ἐντολῇ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος κομισάμενοι παρὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Θεοφίλου τὸ ὑπὸ τῆς Ὑμῶν Βασιλικῆς εὐμενείας ἀπονεμηθὲν τῇ ἡμῶν Μετριότητι μέγιστον παράσημον Μενελίκ Β', σπεύδομεν ὑποβαλεῖν τῇ Ὑμετέρᾳ Μεγαλειότητι τὴν βαθεῖαν ἡμῶν εὐγνωμοσύνην ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Προκαθημένον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μεγάλῃ ταύτῃ τιμῇ, εὐξασθαι ὡς πλεῖστα τὰ ἔτη τῆς Θεοφρουρήτου Αὐτῆς Βασιλείας, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ μαρτυρικοῦ καὶ ἡρώϊκοῦ Λαοῦ τῆς Αἰθιοπίας καὶ τῆς ὑπὸ τὴν εὐμενῆ Αὐτῆς προστασίαν Ἀγιωτάτης Αἰθιοπικῆς Ἐκκλησίας, ἀποστεῖλαι δὲ διὰ χειρὸς τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Θεοφίλου τὸ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀναμνηστικὸν μετάλλιον.

Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης
† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Θαυμαστός ὁ νοῦς Παύλου, ἐν ἰδιωτικῇ λέξει μεγάλα περινοοῦντος.
(Ὠριγένης)

Οὐδεὶς Παύλου μίζων, ἀλλ' οὐδεὶς ἴσος ἐστί.

(Χρυσόστομος)

Ὅταν Παῦλον εἶπω, Χριστὸν λέγω πάλιν.

(Χρυσόστομος)

Οὐδεὶς μᾶλλον Παύλου Χριστὸν ἠγάπησεν, οὐδεὶς μίζονα ἐκεῖνου σπουδῆν ἐπεδείξατο, οὐδεὶς πλείονος ἡξιώθη χάριτος.

(Χρυσόστομος)

Ο ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΟΣ *)

Βαθύτατα συγκινημένος, δι' ὅσα τελοῦνται σήμερον περὶ τὴν ταπεινότητά μου, μετέχω καὶ προσεξάχω, ἀγαπητοί, τῆς ἱερᾶς καὶ πάνηγυρικής ταύτης τελετῆς, ὑπὸ τὰ ἱερώτερα τῶν συναισθημάτων. Διότι ἀναλογίζομαι, ἐν ταπεινώσει, ὅπως μὲν ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου. Ἐλάχιστος ἐγὼ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, ὑψοῦμαι σήμερον ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ ὑμῶν. Καί, διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου, τῶν κανονικῶν ψήφων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς εὐμενείας τοῦ εὐσεβεστάτου Ἐπισκόπου Ἀνακτοῦ, καθίσταμαι Μητροπολίτης τῆς Ἀποστολικῆς ταύτης Μητροπόλεως, τῆς μεγάλης καὶ ἐνδόξου καὶ ἱστορικῆς, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος, Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, εἰς διαδοχὴν ἀνδρὸς τιμήσαντος αὐτὴν καὶ δοξασθέντος ἐν αὐτῇ, τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Γενναδίου.

Καθίσταμαι ἐπίσκοπος ὑμῶν, ἵνα συνεχίσω τὸ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Θεσσαλονικῶν ἔργον τοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς, ἐνδόξου καὶ πνευματοφόρου καὶ οὐρανοβάρμονος Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῶν μέχρι ἡμῶν διαδόχων αὐτοῦ, Ἐπισκόπων τῆς ἐνδόξου ταύτης Ἐπισκοπῆς, μεταξύ τῶν ὁποίων ὁ Ἅγιος Γρηγόριος, ὁ Ἅγιος Θεωνᾶς, ὁ θαυμαστός Εὐστάθιος καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ'.

Τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων ἱερωτάτων καὶ διασήμων Ἱεραρχῶν ἔρχομαι διάδοχος εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε, διὰ τῶν μαρτυρικῶν αἱμάτων του, γόνος αὐτῆς τετιμημένος καὶ ἀγαπητός, ὁ καλὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, ὁ ἐνδοξὸς Αὐτοῦ ἀθλητῆς καὶ κραταῖος τῆς Θεσσαλονίκης ὑπέρμαχος, Ἅγιος μεγαλομάρτυς Δημήτριος ὁ Μυροβλήτης.

Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ μου περὶ πάντων τούτων; Διότι ἐμεγάλυνεν ὄντως ὁ Κύριος τὸ ἔλεος Αὐτοῦ μετ' ἐμοῦ. Διότι εἰς τὰ μεγαλεῖα, τὰ ὁποῖα ἐποίησεν εἰς ἐμὲ ὁ Δυνατός, προσέθηκε καὶ τὴν χάριν τὴν μεγάλην, μετὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἐκκλησία πάσα ἤκουσε καὶ ἔχαίρει τὴν ἐκλογὴν μου καὶ τὴν ἀγάπην τὴν πολλήν, μετὰ τῆς ὁποίας σήμερον με ὑποδέχεσθε πάντες.

Ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ. Ἐρχομαι, οὐχὶ νὰ διακονηθῶ, ἀλλὰ νὰ διακονήσω. Καὶ ἀναγνωρίζω καὶ ὁμολογῶ ὅτι εἶμαι ὀφειλέτης πάντων. Ἡ ὀφειλή μου εἶναι, πρὸ παντός, ἀγάπη, εἶναι στοργὴ πατρική. Διότι πατέρα ὑμῶν με κατέστησε καὶ με ἀπέστειλε πρὸς ὑμᾶς ὁ Παράκλητος, τὸ Πανάγιον Πνεῦμα. Μετὰ τὴν πατρικὴν αὐτὴν ἐν Κυρίῳ ἀγάπην μου χαίρει καὶ περιβάλλω σήμερον πάντα τὰ νέα μου ἐν Χριστῷ τέκνα. Καί, πλήρης ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτὴν, δίδω σήμερον τὴν καρδίαν μου εἰς ὑμᾶς καὶ τὰ λοιπὰ πνευ-

*) Ὁ παρὼν Λόγος καίτοι εἶχε ἐγκαίρως στοιχειοθετηθῆ, μόλις σήμερον καθίσταται δυνατὸν νὰ δημοσιευθῇ ἐναυθα ἕνεκα τεχνικῆς δυσκολίας ἀνακυσῆσθαι κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ προηγουμένου φύλλου.

ματικά μου τέκνα. Θέλω νὰ πιστεύω ὅτι καὶ ὑμεῖς θὰ δώσητε εἰς ἐμὲ τὰς ἰδικὰς σας καρδίας. Διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννησιν πάντων ἡμῶν. Διότι, ὡς ἔγραφε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς τῶν ἡμερῶν του ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος, τοῦτο εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τοῦτο εἶναι τὸ πρότερον τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν καὶ καθηκόντων, ὁ ἁγιασμός ἡμῶν, ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία ἡμῶν.

Ἐπεὶ τοῦτο, τέκνα μου ἀγαπητά, οὐδενὸς θέλω φεισθῆ κόπου καὶ μόχθου. Καὶ εἶμαι ἔτοιμος, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀποστόλου Του, νὰ καταδαπανήσω ἑμαυτὸν, νὰ δώσω καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν μου. Ὡς Πατὴρ καὶ ἐν παρηγορίᾳ πατὴρ καὶ ἐν πολλῷ ἄγωνι, θὰ λαλῶ πάντοτε τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Θεοῦ πρὸς ὑμᾶς. Καὶ θὰ παρακαλῶ καὶ θὰ παρηγορῶ καὶ θὰ γίνωμαι τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα πάντες περιπατῶμεν ἀξίως τοῦ Θεοῦ, τοῦ καλοῦντος ἡμᾶς εἰς τὴν Ἐαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

Ἐκεῖνο, ποῦ ἔγραφε πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς, ἐγκωμιάζων αὐτοὺς, ὁ Ἀπόστολος, ἐπιθυμῶ καὶ εὐχομαι νὰ γίνῃ πραγματικότης καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς Θεσσαλονικεῖς τῆς σήμερον, ὅτι ἡ πίστις ἡμῶν ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἡμεῖς αὐτοὶ πάντες, εἴμεθα «τύπος πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν Μακεδονίᾳ». Τύπος ζωῆς χριστιανικῆς πίστεως, τύπος ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς θεοσεβείας, τύπος καὶ φιλοπατρίας Ἑλληνικῆς. Διότι ὁ ἀληθῶς θεοσεβής, μάλιστα ἐκεῖνος, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς φλέβας ῥέει αἷμα Ἑλληνικόν, εἶναι καὶ ἀληθῶς φιλόπατρις, εἶναι καὶ πραγματικὸς πατριώτης. Ἐν προκειμένῳ, ἡ Θεσσαλονικὴ περιτράνωσ ἔδειξε, διὰ μέσου τῆς ἐνδόξου καὶ μακρᾶς ἱστορίας της, ὅπως ἔχει συναίσθησιν τῆς ἱερᾶς αὐτῆς κληρονομίας καὶ δι' ὅπως ἀγῶνων καὶ θυσιῶν ἔσωσε καὶ διατηρεῖ τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν θεοσεβείαν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοπατρίαν.

Ἐχω τὴν πεποίθησιν ὅτι πάντα τὰ τέκνα μου, ὁ Ἱερός Κλήρος, πρῶτος, καὶ ὁ πιστὸς Λαὸς μετ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον περὶ Ἐκκλησίας πίστιν, ἠνωμένοι μετ' ἐμοῦ ἐν Χριστῷ καὶ πάντοτε γύρω ἀπὸ ἐμὲ τὸν Πατέρα σας, θὰ με βοηθήσητε εἰς τὰς ποιμαντορικὰς προσπάθειάς μου καὶ θὰ ἀνταποκριθῆτε εἰς τὰς προσδοκίας τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα μορφωθῇ ἐν πᾶσι Χριστὸς καὶ ἵνα τὰ τῆς Ἐκκλησίας διοικῶνται θεαρεστῶς καὶ μόνον πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῆς.

Τὴν τοιαύτην βοήθειαν καὶ συνεργασίαν καὶ συνδρομὴν ἀναμένω ἰδιαιτέρως πρόθυμον ἀπὸ τὸν ἱερὸν τῆς Μητροπόλεως ταύτης Κλήρον. Διότι πιστεύω ὅτι οἱ ἐν τῇ Μητροπόλει ταύτῃ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί μου, ἐν ἐκτιμῆσει τῶν περιστάσεων καὶ τῶν συγχρόνων ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν ἀποστολῆς καὶ τῆς μεγάλης πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης μου, θὰ ἐκπληρῶνουν πάντοτε μετὰ χαρᾶς ὅσα καθήκοντα ὥρισε δι' αὐτοὺς ἡ Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἐπ' ἀγαθῶν αὐτῶν καὶ ἐμοῦ καὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὰ ζητήματα τὰ θρησκευτικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά, οὐδεὶς, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιθυμῇ καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ μόνον τὸ ἑαυτοῦ

συμφέρον, ἐπὶ βλάβῃ, μάλιστα, τοῦ συμφέροντος τῶν πολλῶν. Διότι ἰδεώδεις χριστιανικὸν εἶναι ἢ ἐπιδιώξῃς τοῦ συμφέροντος τῶν πολλῶν, ἵνα οἱ πολλοί, ἵνα πάντες σωθῶσι. Διότι εἴμεθα πάντες μία οἰκογένεια. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ σῶμα, ἐν σῶμα, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὡς δὲ εἶναι γνωστόν, τὰ μέλη τοῦ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος συνυπάρχουν καὶ συναυξάνουν καὶ συλλειτουργοῦν. Συμπάσχουν πρὸς ἀλλήλα καὶ συγχαίρουν καὶ δὲν εἶναι δυνατόν, ἄνευ βλάβης αὐτῶν καὶ τοῦ σώματος, νὰ χωρισθοῦν εἰς ὑπαρξιν καὶ λειτουργίαν μεμονωμένην.

Τούτου χάριν, εἶναι ἀνάγκη, ὅπως εἴμεθα πάντες ἠνωμένοι πάντοτε. Καὶ ταύτην τὴν ἐνότητα ἠθέλησεν ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος νὰ τονίσῃ, ὅταν ἔγραψεν «ἐὰν μυρίους παιδαγωγούς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας». «Μηδὲν δίχα τῆς γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου γινέσθω», ἀπαιτοῦν καὶ οἱ Ἱεροὶ Κανόνες. «Μηδεὶς, ἐδίδαξε καὶ ὁ Ἀποστολικὸς Πατήρ, Ἅγιος Ἱερομόντης Ἰγνάτιος, ὁ Ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, μηδεὶς χωρὶς τοῦ Ἐπισκόπου, δηλαδὴ τοῦ πατρός, πρᾶσσέτω τι τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ Ἐπίσκοπος ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἔστω, ὡσπερ ὅπου ἂν ἢ Χριστὸς Ἰησοῦς, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Πάντες τῷ Ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε». Οἱ λόγοι οὗτοι δὲν ἀφορῶσι μόνον εἰς τὰ καθαρῶς πνευματικὰ τῆς Ἐκκλησίας ζητήματα, ἀλλ' ἐπεκτείνονται καὶ εἰς τὴν ἐν γένει διοίκησιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Διότι ἡ Ἐκκλησία εἶναι θεῖον Καθίδρυμα, διότι οἱ οἶκοι τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι οἶκοι ἐμπορίου καί, κατὰ συνέπειαν, μόνον ἐν Χριστῷ πρέπει νὰ διοικῶνται πάντοτε τὰ τῆς Ἐκκλησίας. Πᾶσα, λοιπόν, πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσία καὶ ἐξυπηρέτησις δέον νὰ προσφέρεται πάντοτε ἐν πνεύματι Χριστοῦ καὶ βάσει τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν Νόμων.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ἰδιαίτερος νὰ τονισθῇ ὅτι, ἠνωμένοι καὶ ἡμεῖς εἰς τοῦ Κυρίου τὸ ὄνομα καὶ διὰ τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ ἐργαζόμενοι καὶ συνεργαζόμενοι, θὰ διοικῶμεν θεαρέστως τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἰσταμέθα πάντοτε ἐν Κυρίῳ. Θὰ αὐξάνωμεν εἰς πίστιν, θὰ πλεονάζωμεν εἰς ἀγάπην, θὰ στηριζώμεθα ἐν ἀγιωσύνῃ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, θὰ κρατῶμεν τὰς παραδόσεις, θὰ εἴμεθα ἐργάται καὶ δημιουργοὶ παντὸς λόγου καὶ ἔργου ἀγαθοῦ καὶ θὰ περισσεύωμεν εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας ἀγάπην. Ἰδιαίτερος πάντοτε θὰ συγκινοῦν ἡμᾶς αἱ πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς προτροπαι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, εἰς ἐφαρμογὴν ἀγάπης χριστιανικῆς, δῆλον ὅτι, ζωντανῆς καὶ ἐνεργοῦ, καὶ εἰς ἐφαρμογὴν κοινωνικῆς δικαιοσύνης, μαρτυροῦσης ὅτι πάντες εἴμεθα ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ ἠγαπημένοι. «Παρακαλεῖτε ἀλλήλους, ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος, καὶ οἰκοδομεῖτε εἰς τὸν ἕνα. Μὴ τις κακὸν ἀντι κακοῦ τιτι ἀποδῶ: ἀλλὰ πάντοτε δίδωκετε τὸ ἀγαθὸν καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας. Πάντοτε τὸ καλὸν κατέχετε, ἀπὸ παντὸς εἶδους πονηροῦ ἀπέχεσθε».

Ὅποια εὐλογία Θεοῦ, ὅποια εὐτυχία πραγματικῆ, δι' ὅλον τὸ πλῆρωμα τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, ὅποια καύχησις ἐν Χριστῷ, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν

καὶ τὴν Πατρίδα, ὅταν ἡ πόλις τῆς Θεσσαλονίκης, μετὰ τὴν γνωστὴν ποικιλίαν εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς σύνθεσιν, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, τοὺς γνωστοὺς καὶ τοὺς ἀγνώστους, τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς ἀσήμους, τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς πλουσίους, τοὺς ἐργοδότας καὶ τοὺς ἐργάτας, ἐνωθῇ ἐν Χριστῷ, εἰς ἐφαρμογὴν τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης! Τὴν ἀγάπην αὐτὴν διακρίνουν, γενικῶς, τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης καί, εἰδικότερον, ἡ δικαιοσύνη ἢ κοινωνικῆ. Χωρὶς ἀγάπην χριστιανικὴν, χωρὶς χριστιανικὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξουδετερωθοῦν οἱ ἀπειλοῦντες σήμερον τὴν ἀνθρωπότητα μεγάλοι κοινωνικοὶ κίνδυνοι, τοὺς ὁποίους ἐδημιούργησεν ἡ ἀνομία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς ἀγάπης ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν πολλῶν.

Καθῆκόν μου θεωρῶ, ἐπὶ τοῦ σοβαρωτάτου τούτου, διὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν ἡμῶν ζωὴν, σημείου, νὰ διακηρῶ ὅτι, διὰ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην θὰ ἐργασθῶ καὶ θὰ μοχθήσω ἰδιαίτερος, ὅσον εἶναι δυνατόν, καὶ θὰ παρᾶσχω προθύμως πᾶσαν δυνατὴν ἠθικὴν συνδρομὴν παντοῦ, ὅπου ἤθελε ζητηθῇ ἐν Χριστῷ ἡ συνεργασία μου καὶ ἡ συνδρομὴ μου. Θέλω δὲ νὰ πιστεύω, ὅτι καὶ εἰς τοῦτο θὰ ἔχω συμπαραστάτην μου ὅλον μου τὸν Λαόν, κάθε καλὸν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος στρατιώτην.

Ὡς στρατιώτας καλοῦς, ὡς τέκνα ἐν Κυρίῳ πεπαιθαρμένα καὶ ἀγαπητά, ὀφείλω νὰ χαιρετίσω καὶ νὰ ἐπαινήσω, αὐτὴν τὴν στιγμὴν, τὸ τέως ἐν Χριστῷ πνευματικὸν μου ποίμνιον, τὸν εὐλογημένον Λαὸν τῆς Ἀγιωτάτης καὶ Ἱστορικῆς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης. Ἀνεδείχθησαν ἄξιοι τῆς ἀγάπης μου καὶ τῶν Ἐπισκοπικῶν μου μόχθων. Καὶ ἔμειναν πάντοτε εἰς ἐμὲ τέκνα πιστὰ καὶ ἀφωσιωμένα. Ἐπὶ δέκα σχεδὸν ἔτη, εἰς καιροὺς χαλεποῦς, εἰς πονηρὰς ἡμέρας καὶ ὑπὸ συνθήκας λίαν τραγικὰς, συνεκακοπαθήσαμεν, πατήρ καὶ τέκνα, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ Ἑλληνικώτατον καὶ ἐνδοξον καὶ ἱστορικὸν ἐκεῖνο ἄκρον τοῦ πατρίου ἐδάφους. Ἐβαστάσαμεν τὸν σταυρὸν τῶν ἐθνικῶν δοκιμασιῶν μετὰ ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν καὶ πίστιν Ἑλληνικὴν, ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος ἀγωνιζόμενοι καὶ χάριν αὐτῶν θανατούμενοι ἡμέραν καὶ νύκτα. Ὁ Θεὸς εἶναι μάρτυς τῆς πρὸς τὸν Λαὸν ἐκείνον μεγάλης ἀγάπης μου καὶ τῶν ἀπὸ ἐτῶν προσπαθειῶν μου, ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῶ ἀπ' αὐτῶν. Ἦδη, ἡ βουλὴ τοῦ Κυρίου καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας μετ' ἀπεμάκρυναν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι, καὶ ἐν τούτῳ, θὰ ὑποταχθῶν καὶ αὐτοὶ μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν θείαν βουλήν καὶ θὰ ἀναφωνήσουν: «δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἐνεκεν». Ὁ χωρισμὸς εἶναι «προσώπων, οὐ καρδία». Διότι ἡ σκέψις μου καὶ ἡ καρδία μου θὰ εἶναι πάντοτε μετ' αὐτῶν. Καὶ ἡ προσευχὴ μου θερμὴ θὰ ἀναπέμπηται πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα ὁ Κύριος δροσίῃ πάντοτε διὰ τῆς εὐλογίας Του τὰς ψυχὰς των, ψυχὰς, αἱ ὁποῖαι οὐδέποτε μετ' ἐπίκραναν καὶ πάντοτε ἐδρόσιζον διὰ τῆς ἀγάπης των τὴν ψυχὴν μου. Διότι, μόνον ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν ἐν Χριστῷ εἶχον πάντοτε δι' ἐμὲ, τὸν ἐν Κυρίῳ Ἐπίσκοπον καὶ Πατέρα των, τὰ εὐλογημένα καὶ ἀγαπητά καὶ ἀλημονήγητα ἐκεῖνα τέκνα.

Δὲν δύναμαι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, νὰ μὴ μνημονεύσω μὲ ἰδιαιτέραν στοργὴν καὶ τὴν ἀκριτικὴν ὑπαίθρου τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφερείας τῆς Μητροπόλεως Ἐδέσσης καὶ Πέλλης καὶ μάλιστα τὰς ἐνδόξους κορυφὰς τοῦ Καϊμακτσαλάν καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ ὑψομάτων, ὅπου συχνὰ μὲ ἔφερον τὰ καθήκοντά μου πρὸς τοὺς ἥρωας καὶ μάρτυρας Ἀκρίτας ἀδελφούς τῶν μερῶν ἐκείνων καὶ τὰ ἐκεῖ, κατὰ καιρούς, φρουροῦντα καὶ ἀγωνιζόμενα τμήματα τοῦ γενναίου Στρατοῦ μας. Ἐπέρασα μαζί των ἡμέρας καὶ νύκτας πολλάς. Καὶ ἤμην εὐτυχὴς καὶ ὑπερήφανος, ὅτι, εἰς χειμῶνας βαρεῖς καὶ καύματα ἀνυπόφορα, ἠδυνάμην νὰ ἐπικοινωνῶ μὲ τὰ ἄξια ἐκεῖνα τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τέκνα, εἰς ἀνακουφισιν αὐτῶν καὶ εὐλογίαν καὶ ἐνίσχυσιν, διὰ τῶν ἱερῶν Μυστηρίων, τῶν προσευχῶν, τῶν ἐνδεικνυμένων κηρυγμάτων καὶ τῆς ὅλης ἄλλης, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος, πατρικῆς ἀναστροφῆς. Μόνον ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὰ προπύργια αὐτὰ τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὰ πεδία τῶν σκληρῶν μαχῶν καὶ εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς τοῦ πυρός, ὅπου συνεχεῖς καὶ πολλοὶ πάντοτε οἱ κίνδυνοι καὶ μαρτυρικαὶ αἱ κακουχίαι, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐννοηθῇ καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ πλήρως ἡ ἱερότης καὶ ἡ ἔκτασις τῆς θυσίας τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος παιδιῶν μας. Δόξα καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη εἰς πάντας αὐτούς! Ἰερὸν δὲ καὶ αἰώνιον τὸ μνημόσυνον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ πάσης γωνίας τῆς πατρῶας Γῆς, εἰς ἡμέρας διὰ τὴν Πατρίδα κρισίμους, ἔσπευσαν ἕως ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ἐφρούρησαν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς Πατρίδος. Ἐτοιμοὶ καὶ ἀποφασισμένοι διὰ πᾶσαν θυσίαν, ἀντέταξαν τὰ ἡρωϊκὰ στήθη τῶν εἰς βαρβάρους ἐπιδρομεῖς, ὡς καλοὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος στρατιῶται, καὶ ἔχυσαν τὸ αἷμα τῶν διὰ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ὅσια τῆς θεοσεβοῦς Φυλῆς μας καὶ ἔδωσαν τὴν ζωὴν τῶν, διὰ νὰ σώσουν τὴν ἰδικὴν μας ζωὴν. Μέσα εἰς τὴν Ἐδεσσαν καὶ γύρω καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὴν Ἐδεσσαν ἐθυσίασαν αὐτοὶ τὴν ζωὴν τῶν, διὰ νὰ ζῶμεν σήμερον ἡμεῖς! Ὅπου τὸ φῶς τῆς ζωῆς, μετὰ τῶν Μαρτύρων τῆς Πίστεως, ἄς φυλάξῃ ὁ Κύριος τὰς ψυχὰς τῶν!

Νυχτός καὶ ἡμέρας καὶ ὑπερεκπερισσοῦ, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἀπόστολον, θὰ κάμπω τὰ γόνατά μου καὶ θὰ προσεύχωμαι καὶ ὑπὲρ ὑμῶν πάντων, ἀγαπητοὶ καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν Κυρίῳ λογικοῦ μου ποιμνίου. Διότι καθήκόν μου εἶναι, οὐ μόνον ν' ἀγρυπνῶ καὶ νὰ μοχθῶ διὰ τὸν ἐν Χριστῷ καταρτισμόν σας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσεύχωμαι συχνὰ ὑπὲρ ὑμῶν, νὰ μὴ παύω δεόμενος ὑπὲρ ὑμῶν. Προσεύχεσθε καὶ ὑμεῖς, τέκνα μου, παρακαλῶ, ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ Πατρός σας. Ἴνα ὁ Κύριος φωτίξῃ καὶ στηρίξῃ καὶ ἐνισχύῃ με, ἵνα μὲ φυλάτῃ ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἵνα μὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ τὰς ἀντιδράσεις τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀτόπων καὶ τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀπειθούντων. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον, συναγωνισμὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν εἰς τὰς προσευχάς. Ἐγὼ θὰ προσεύχωμαι πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ὑμῶν καὶ σεῖς θὰ προσεύχησθε ὑπὲρ ἐμοῦ, τοῦ Πατρός σας. Ἀμοιβαία ἢ ἀγάπη. Ἀμοιβαία καὶ ἢ προσευχή. Ἄς

δώσῃ δ' ὁ Κύριος νὰ εἶναι τάχιστα καὶ ἡ καύχησις ἀμοιβαία. Σεῖς νὰ εἴσθε ἢ καύχησίς μου καὶ ἢ δόξα μου καὶ ἢ ἐν Κυρίῳ χαρὰ μου. Καὶ ἐγὼ ἢ ἰδικὴ σας καύχησις καὶ χαρὰ.

Εἶναι καθήκόν μου, τέλος, νὰ διαδηλώσω ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης θέσεως καὶ κατὰ τὰς ἱερὰς ταύτας διὰ τὴν ταπεινότητά μου στιγμάς, ὅτι, ἐν εὐγνωμοσύνη πολλῇ καὶ ἐκ βαθέων, ἀναπέμπω πρὸς Κύριον καὶ θὰ ἀναπέμπω τὴν δέησίν μου ὑπὲρ τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν Βασιλέως, τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ ἡμῶν Πατριάρχου, τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τῆς περὶ αὐτὸν Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Προέδρου τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως, διὰ τὴν πρὸς τὴν ταπεινότητά μου εὐμένειαν αὐτῶν καὶ στοργὴν, ἐν τῇ ἀναδείξει μου εἰς Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης. Μνησθεὶ Κύριος τῆς ἀγάπης αὐτῶν καὶ πάντων, ὅσοι συνηυδόκησαν αὐτοῖς. Ὅπως ἰδιαιτέρως ἀπευθύνω, ταύτην τὴν στιγμὴν, τοὺς στοχασμοὺς τῆς εὐγνωμοσύνης μου πρὸς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδωνα, δι' ὅσα πρὸς τὴν ταπεινότητά μου ἐπεδαψίλευσεν, ἐν εὐμενεῖ κρίσει ὅτι ἐξυπηρετῆ ταὶ συμφέροντα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος. Δόξη αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς ζῶν μακρὰν καὶ δύναμιν ἐξ ὕψους!

Χαίρετε, λοιπόν ἐν Κυρίῳ, τέκνα μου ἀγαπητά. Ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἄς εἶναι πάντοτε μεθ' ἡμῶν. Καὶ ἄς δίδῃ εἰς ἡμᾶς τὴν εἰρήνην Του καὶ τὴν ἀγάπην Του, διὰ παντός, ἐν παντί τόπῳ.

«Κύριε, Κύριε, ἐπίβλεπον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε' καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην' καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἢ δεξιὰ Σου».

Ἀναμνηστικὸν Γραμματόσημον τοῦ Ἁγ. Παύλου

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΛΛΑΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΕΥΘΥΝΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

Παῦλος καὶ Ἑλλάς, Παῦλος καὶ Ἑλληνισμός, ἰδοὺ ἢ προμετωπίς τὴν ὁποίαν θέτομεν οἱ ὀρθόδοξοι Ἑλληνας ἐν ἀρχῇ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος τοῦ «ἐν Χριστῷ» βίου τῆς χώρας ταύτης¹. Τοῦτο δὲ εἶναι φυσικὸν καὶ εὐνόητον, ἐπειδὴ οὐδενὸς ἄλλου ἀποστόλου τὸ εὖρον πνεῦμα κείται πλησιέστερον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπειδὴ εἰς οὐδένα ἄλλον ἀπόστολον ἢ Ἑλλάς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ὀφείλουσαν ὅσα εἰς τὸν Μέγαν τῶν Ἑθνῶν Ἀπόστολον. Γέννημα τοῦ ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν δουλείαν τελούντος Οἰκουμενικοῦ Ἑλληνισμοῦ ὁ Ἑλληνιστὴς Ἰουδαῖος Ἀπόστολος, αὐτὸς ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα, μετέβαλε τὸν ροῦν τῆς Ἰστορίας τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς τύχης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις ἐπὶ δύο αἰῶνας ὑπῆρξεν ὁ κύριος φορεὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν. Αὐτὸς ἔθεσεν εἰς τὰ πνευματικὰ θεμέλια τοῦ Ἑλληνισμοῦ μίαν νέαν δύναμιν, τὴν πίστιν εἰς τὸν Χριστὸν (καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον καὶ ἀναστάντα), δι' ἧς ὁ ἐν καταπτώσει Ἑλληνισμὸς ἀνηγέρθη καὶ μετεμόρφωσεν ἑαυτόν, ὡς τὴν ἰσχυρότεραν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν δύναμιν τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας.

Τῆς νέας καθολικῆς πίστεως τὴν σπουδαιότητα διδὼν ὁ μεγαλοφυῆς αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας ἔθεσε ταύτην ὡς θεμέλιον τῆς ἐνότητος τοῦ Κράτους καὶ τῆς νέας πρωτεύουσής του. Ἄνευ τοῦ

1. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμεν ὅτι, ὅταν κατὰ τὴν ἐναρξίν τῆς ἀρχιερατείας του (1923) ὁ ἀείμνητος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος (1868—1938), ἐθέσπισε τὸν ἐσπερινὸν εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς προσῆλθε σύσσωμος. Ἐκτοτε οὐδέποτε ἔπαυσε τὸ λαμπρὸν ἔθιμον.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εὔρεν ἠμόθυμον ὑποστήριξιν.

Ἐκφρασθεῖσα τὸ πρῶτον ἐπίσημος εἰς τὸν ἀείμνηστον Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Γεώργιον Β' (κατὰ τὴν 3ην Ἰανουαρίου 1947), ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου Του εὔρεν τὴν ἐνθερμον συγκατάνευσίν του, ὡς καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν, ἐν τέλει δὲ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, εἰσηγουμένου τοῦ ἀειμνήστου Ἀθηνῶν κυροῦ Δαμασκηνοῦ ('Ἰούλιος 1947). Ὁ σχετικὸς νόμος (984 τὸν Ἰούν. 1949) ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, διὰ τὰς περιστάσεις, πολὺ βραδύτερον, εἰσηγουμένου τοῦ Κ. Τσάτσου, Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, πρωθυπουργοῦντος τοῦ βυζαντινολόγου καὶ οἰκονομολόγου Ἀλεξ. Διομήδους (1950).

Πρωθυπουργοῦντος τοῦ Σοφοκλέους Βενιζέλου, ὑπουργοῦντων τῶν Οἰκονομικῶν Στ. Κωστοπούλου καὶ Γ. Μαύρου, ὑπουργοῦντος δὲ τῆς Παιδείας Γ. Παπανδρέου καὶ ὑφυπουργοῦντος τοῦ Γ. Μόδη, ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων ἐψηφισε τὰς σχετικὰς πιστώσεις διὰ τὸν ἐπίσημον πανελληνιον καὶ παγχριστιανικὸν ἑορτασμόν (Νόμος 1729 τοῦ 1951).

ἔργου τοῦ Ἀποστόλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἤθελε, μετὰ τὴν εὐστροφον πράξιν τοῦ Μεγ. Κων)τίνου, ὁ Ἑλληνισμὸς κατακτῆσει, διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀνανεωθεισῶν ἠθικῶν του δυνάμεων τὴν Ρωμαϊκὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ δὲν ἤθελε μεταμορφώσει αὐτὴν εἰς Ἑλληνικὴν-Βυζαντινὴν. Ἐν αὐτῇ ἠνώθησαν, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Ἑλλ. Ἐκκλησίας, τὰ ζωτικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, (τὸ δίκαιον καὶ ἡ γλῶσσα) δι' ὃ καὶ ἡ Ἐκκλησία αὕτη κατέστη ἡ καρδιά τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐνότης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, χωρὶς ν' ἀποβάλλῃ οὗτος τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας («Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι· οὐ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐλευθερία» ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους, β' 3, 17), εἶναι ἔργον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀρξαμένου διὰ τοῦ Παύλου.

Ἄλλὰ δὲν ὀφείλει ὁ Ἑλληνισμὸς μόνον τὸ βᾶθος τῆς ἐνότητός του εἰς τὸν Χριστιανισμόν, ὃν ἐγνώρισε διὰ τοῦ Παύλου, ἀλλὰ καὶ τὴν νέαν περιόδον γονιμότητος τῆς Ἑλληνικῆς σκέψεως ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Ἀπολογητῶν—ὄν τινες ὑπῆρξαν Ἀθηναῖοι—τῶν Ἀλεξανδρινῶν Θεολόγων καὶ πρὸ πάντων τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς δ' καὶ ε'. ἑκατονταετηρίδος, ὄν τινες ἐσπούδασαν ἐν Ἀθήναις. Εἰς τὴν βάσιν τῆς γονιμότητος καὶ μεθοδικῆς σκέψεως τοῦ Ὁριγένους, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Γρηγορίου καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς δράσεως τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, καὶ τῶν ἄλλων Πατέρων καὶ ἐκκλ. συγγραφέων, ἰδίως τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, δὲν κείται μόνον ἡ πλουσία καὶ γονιμωτάτη χριστιανικὴ ἀληθῶς μοναδικὴ σκέψις τοῦ Παύλου¹. ἀλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ κληρονομία τῶν Ἀθηνῶν.

Πάντα τὰ στοιχεῖα τῆς πνευματικῆς κληρονομίας τῆς Κλασικῆς Ἑλλάδος ὅσα ἦσαν κατάλληλα εἰς τὴν νέαν μεταμόρφωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν ἀρξαμένην κυρίως διὰ τοῦ Παύλου, συνεχωνεύθησαν εἰς ἐνότητα μίαν κατὰ τὸν δ' αἰῶνα, ἐν μεγάλῳ δὲ μέτρῳ ἐν Ἀθήναις.

* * *

Ἐνῷ τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ μεταμόρφωσις εἰς χριστιανικὸν εἶναι ἔργον ὄχι μόνον τοῦ Παύλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἀποστόλων τῆς Μεγάλης Ἱεραποστολῆς, ἧτις προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν Ἀντιόχειαν, τῆς Ἑλλάδος ἡ μεταμόρφωσις εἶναι καρπὸς κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος τῆς Πανυλείου προσπαθείας.

Ὅταν πρὸ 1901 ἐτῶν ὁ Μέγας τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπόστολος ἀκούων ἐν δράματι τὴν φωνὴν τοῦ Ἑλληνος Μακεδόνης «διαβὰς εἰς Μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν», ὑπελάμβανεν ὀρθῶς τὴν ἰκεσίαν ταύτην, μετὰ τοῦ Ἑλληνος Ἀντιοχείας Λουκᾶ, ὡς πρόσκλησιν τοῦ Θεοῦ «εὐαγγελίσασθαι» τοὺς Ἑλληνας, τῆς ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν δουλείαν τελούσης ἐν καταπτώσει Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, τότε ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανε μίαν νέαν θείαν δύναμιν. Καὶ ὁ λόγος τοῦ θείου Παύλου περὶ ἐσταυρωμένου καὶ ἀναστάντος Χριστοῦ «δὲν ἐγενήθη» ἐν Ἑλλάδι «ἐν λόγῳ» μόνον ἐν Φιλίπποις, ἐν

1. Σύγχρονος διαπρεπῆς ἐρμηνευτῆς τοῦ Παύλου ὁ Η. Lietzmann λέγει πού, ὅτι οὐδεὶς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι κατενόησέ ποτε πλήρως τὸν Ἀπ. Παῦλον.

τῆ «εὐάνδρω», κατὰ Στράβωνα, Θεσσαλονίκη, ἐν Βερορία, ἐν ταῖς κλειναῖς Ἀθήναις καὶ τῆ Κορίνθῳ, εἶτα δὲ ἐν τῆ Νικοπόλει καὶ τῆ Κρήτῃ, «ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει καὶ ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ καὶ πληροφορία πολλῇ» (Α΄ Θεσσ. 1,5). Ἦμπορεῖ τὸ «ἐν λόγῳ» κήρυγμα τοῦ Παύλου ἐν Ἀθήναις, ἐν τῆ ἔδρᾳ τῆς σοφίας, τὸ ἐν πνεύματι ἐλευθερίας ἀκουσθέν, νὰ μὴ ἐπέτυχε πλήρως, ἀλλ' ἀναμφιβόλως ὑπῆρξε τοῦτο ἀντάξιον πρῶτον τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς τῆς πνευματικωτάτης τῶν θρησκειῶν καὶ τῆς μόνης ἀληθείας, δεύτερον τοῦ γονίμου καὶ ἔνεκα τῆς θείας ἐμπνεύσεως πνεύματος τοῦ Παύλου καὶ τρίτον τῶν Ἀθηναίων. Διότι ἀναμφιβόλως ὁ φωτεινόντος ἀπτικὸς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀπαστρέπτον εἰς τὸ πεντελῆσιον μάρμαρον Ἑλληνικὸν κάλλος καὶ ἡ εὐσέβεια ἀπετέλουν εὐνοϊκοὺς παράγοντας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Παύλου κατὰ τὴν ἱερὰν καὶ μεγαλειώδη στιγμήν, καθ' ἣν ὁ Ἀπόστολος, κηρύσσων «τὴν καινὴν διδαχὴν», ἀπεκάλυπτε εἰς τοὺς ἀγνοοῦντας, ἀλλ' εὐσεβοῦντας, Ἀθηναίους τὸν ἀληθινὸν πνευματικὸν Θεὸν καὶ δημιουργὸν καὶ Κύριον καὶ προνοητὴν τοῦ παντός, ὅστις «οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρωπίνων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδούς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα». (Πράξ. 17).

Εἰς τὴν ἀπὸ αἰώνων ἀγωνιώδη ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ ὑψιπετοῦς Ἑλληνικοῦ Πνεύματος τῶν Ἀθηναίων, «εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν καὶ εὗροιν, καὶ γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα» ἔδιδε νῦν ὁ Ἀπόστολος τοῦ νέου ἀνεσπέρου φωτός τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν μνημειώδη ἀγόρευσίν του «ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἀρείου Πάγου» ἰστάμενος, λέγων: «ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν, ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασιν, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν». Ὅθεν ὁ Θεός, «ὑπεριδὼν τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας», διὰ τοῦ στόματος τοῦ Παύλου, συνοψίζοντας ἐνώπιον τῶν σοφῶν Ἀθηναίων τὴν «καινὴν διδαχὴν», ἦτοι τὰς περὶ τοῦ ἐνὸς πνευματικοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς λατρείας ὑψίστας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀληθείας, ταυτοχρόνως ἔθετε νέον θεμέλιον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, δίδων νέον περιεχόμενον εἰς τὴν ὑψίστην τῶν Ἑλλήνων πνευματικὴν ἐπίνοιαν «τοῦ ἀνθρώπου πολίτου», ἦτοι τὴν θείαν αὐτοῦ προέλευσιν. Εἰς τὸν Ἑλληνα ἀνθρώπον ἀντέτασσε νῦν τὸ τελειότατον αὐτοῦ πρότυπον: τὸν «Χριστιανὸν ἀνθρώπον», κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ πλασθέντα καὶ ἱκανωθέντα διὰ τοῦ Χριστοῦ εἰς «θέωσιν», ἥς τὸ βᾶθος πρῶτος ὁ Ἑλληνισμὸς κατενόησεν πλήρως. Αὕτη ἡ ἐν πνεύματι ἐλευθερίας («ἀκουσόμεθά σου καὶ πάλιν») μετάδοσις τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν περὶ Θεοῦ, κόσμου καὶ ἀνθρώπου, ἦτοι τῶν θείων ἀληθειῶν, διὰ τῆς ἀθανάτου γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ εἰς τὴν πόλιν τῆς σοφίας ἀποτελοῦν τὸν αἰώνιον στέφανον καὶ τὸν ἀρραβῶνα τῶν Ἀθηναίων, αἵτινες ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Εὐρώπης ἠτύχησαν ν' ἀκούσασιν τὴν ἱερὰν φωνὴν τοῦ Παύλου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λόφου τοῦ Ἀρείου Πάγου. Αὐτῆς τῆς ὑψίστης καὶ ἱερᾶς πνευματικῆς κληρονομίας τὴν πρῶτην ἐμφάνισιν πρὸ 1900 ἐτῶν ἐορτάζομεν κατὰ τὸ παρὸν

ἔτος Ἑλληνες καὶ Εὐρωπαῖοι, ὅσοι παραμένομεν πιστοὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, ὅπερ ἐπήγαγεν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ ὅσοι εἰμεθα ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωμεν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς «ἐν Χριστῷ» καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ ἀναγεννωμένης ἀνθρωπίνης προσωπικότητος», ὡς τοῦ ἐσχάτου σκοποῦ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ.

Διὰ τοῦτο δὲν ἀφιστάμεθα τῆς ἀληθείας ἰσχυρίζομενοι, ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Ἑλλάς ἐν πνευματικῇ καὶ ἠθικῇ ἐννοίᾳ εἶναι πᾶσα ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ κλασσικὴ ἄρα, ἐπειδὴ αὕτη εἰς ἐκείνην τὴν τελειότεραν συνεχωρεύθη. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ δήλον ὅτι ἡ Ἑλλάς τοιαύτης καὶ τοσαύτης κληρονομίας, ἡξιώθη αἰ εὐθῦναι τῆς σήμερον εἶναι μεγάλα.

* * *

Στρέφοντες νῦν τὸ βλέμμα πρὸς τὸ παρελθόν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐορτασμοῦ τῆς 1900ῆς ἀμφιετερίδος ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀχαΐας, εἶτα δὲ τῆς Νικοπόλεως καὶ τῆς Κρήτης, ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν Ἀποστόλων, δυνάμεθα ν' ἀντιληφθῶμεν διατὶ τὰ θεμέλια τῆς βραδείας μὲν, ἀλλὰ σταθερῶς, ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ἀναπτυχθείσης Χριστιανικῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἰσχυρά. «Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ» (Α΄ Κορινθ. 1, 1) «οὐκ ἂν ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπων» τὴν κλήσιν λαβὼν εἶναι ὁ θεμελιώσας τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐν Ἑλλάδι. Διὰ «τοῦ ἔργου τῆς πίστεως καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος» (Α. Θεσσ. 1, 5) ὁ θεὸς ἀπόστολος εἶτε παραμένων εἶτε περιτρέχων τὴν χώραν καὶ κηρύσσων εἶτε, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, γράφων τὰς ἀθανάτους αὐτοῦ ἐπιστολάς, ἔθεσεν ἰσχυρὰ τὰ θεμέλια τῆς πίστεως εἰς τὰς κυριωτάτας περιοχὰς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ συνέδεσε διὰ παντός διὰ τοῦ βαθυτέρου δεσμοῦ τῆς πίστεως καὶ «τῆς ἐν Χριστῷ» τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν κυρίως Ἑλλάδα, τὴν «Ἑλλάδα τῆς Ἑλλάδος» (κατ' Ἀριστοτέλη) Ἠπειρον, καὶ τὴν Κρήτην, ὅπως συνέδεσε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Ἑλλάδα διὰ παντός καὶ μέχρι σήμερον. Ὅθεν ἐδικαιούτο νὰ λέγη πρὸς τοὺς Κορινθίους, «περισσότερον... πάντων ἐκοπίασα» (Α΄15, 10). Γέννημα τῶν πόνων καὶ κόπων του ἡ «Χριστιανικὴ Ἑλλάς» ἔχει τριπλοῦν τὸ προνόμιον· νὰ ἔχη θεμελιωτὴν τὸν Παῦλον, νὰ εἶναι μία τῶν χωρῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης, νὰ εἶναι κληρονόμος τοῦ πλουσιωτέρου πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ παρελθόντος, τὸ ὅποιον ἐδημιουργήθη ποτὲ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Καὶ τοῦτο τὸ βαρῦτιμον παρελθόν τοῦ Κλασσικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς συνεπυκνώθησαν ἀμφοτέρω εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἔργον τῶν Πατέρων καὶ διδασκάλων καὶ ὡς ἐφανερώθη ἐν τῷ ἱστορικῷ βίῳ τῆς «Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», ἀποτελεῖ νῦν τὴν πηγὴν τοῦ βίου καὶ τῆς ἐμπνεύσεως τῆς διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἠνωμένης καὶ ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ

Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Γεν. Ἐκκλ. Ἱστορίας
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν

ΣΑΥΛΟΣ Ο ΑΠΟΣΤΑΤΗΣ

Παῦλος ὁ τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος, ἀνίκει εἰς τὴν ἐκλεκτὴν ἐκείνην χορείαν τῶν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων ἡ προσωπικότης, ἡ δρᾶσις καὶ τὸ ἔργον τῶν παραμένον ἐσαεὶ σφραγίδες ἀνεξίτηλοι διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ὁ Wilamowitz ἀπὸ τὸ Πάνθεον τῶν ἀνδρῶν τῆς ἱστορίας ἐκλέγει μόνον τρεῖς, τὸν Πλάτωνα, τὸν Goethe καὶ τὸν Παῦλον, ὡς τοὺς μόνους ἱκανοὺς νὰ ἀναπλάσσουν τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ ἀναπερῶσουν τὸ φρόνημα αὐτῶν. Προικισμένος ὁ Παῦλος ἐκ φύσεως ὑπὸ ἰσχυρᾶς, γονίμου καὶ πλουσίας προσωπικότητος, ἔθεσε θερμοῦργὸν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἀπέβη ὁ κατ' ἐξοχὴν διαπρύσιος κήρυξ αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκουμένην.

Ἄλλὰ πρὶν ἢ ἀκόμη οὗτος λάβῃ τὸ ὄνομα Παῦλος καὶ δώσῃ ἑαυτὸν ὀλόκληρον εἰς τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τῆς χριστιανικῆς ἰδέας, ὠνομάζετο Σαῦλος καὶ ὄχι μόνον ὑπῆρξε «πιστὸς Ἰσραηλῆτης», καὶ φανατικὸς Φαρισαῖος, ἀλλὰ καὶ διώκτης σφοδρὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ θερμοῦργὸς ἡγέτης τοῦ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐγεργθέντος ἐξοντωτικοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων του.

Ἀνήκων εἰς τὴν συντηρητικὴν μερίδα τῶν Ἑβραίων καὶ εἰς τὴν φανατικὴν «αἵρεσιν» τῶν Φαρισαίων (Πράξ. 26,6), εἰς τῶν ὁποίων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ διδάγματα ἐγαλονοχῆθη παιδιόθεν καὶ προοριζόμενος φύσει καὶ θέσει νὰ διαδραματίσῃ σπουδαίαν σταδιοδρομίαν ἐν τῷ Ἰσραήλ, ἀπέβη αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς πιστὸν τέκνον καὶ ἄοκνος θεματοφύλαξ τῶν θρησκευτικῶν ἑβραϊκῶν διδαγμάτων καὶ πεποιθήσεων. Μὴ ἀνεχόμενος δὲ καὶ μὴ ἐπιτρέπων οὐδεμίαν παρεκκλίσιν ἐκ τῶν παραδεδωμένων ἐθεώρει ἑαυτὸν ὑπόχρεον τιμωρὸν τῶν παρεκτρεπομένων ἐκ τῶν πατρίων.

Ὡς τοιαύτην παρέκκλισιν ἐκ τῶν πατρίων θεωρῶν καὶ τὸν νεοφανῆ χριστιανισμόν, ἀπέβη ὁ κύριος καὶ σφοδρότερος μέχρις ἐξοντώσεως διώκτης αὐτοῦ.

Συνένοχος καὶ συμμετόχος εἰς τὸν φόνον τοῦ Πρωτομάρτυρος τοῦ Χριστιανισμοῦ διακόνου Στεφάνου (Πράξ. 7,59—60), καὶ συνεχίζων τὸ ἐξοντωτικὸν ἔργον του, «ἐλυμαίνεται τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἀνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακὴν» (Πράξ. 8,3). Καταστάς οὕτως ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐξολοθρευτὴς τῆς νεοπαγοῦς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν, ἐξηκολούθει «ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόβου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου» (Πράξ. 9,1). Τόσος δὲ ἦτο ὁ φόβος τῶν μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὁ Ἀνανίας, προτρεπόμενος ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἵνα ἐπισκεφθῇ ἐν Δαμασκῷ τὸν Παῦλον μεταστραφέντα, ἠρνεῖτο ἐκ φόβου λέγων: «Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἱερουσαλήμ· καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων δεῖσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου» (Πράξ. 9,13).

Ἄλλ' ὅτι ὑπῆρξεν ὁ φανατικώτερος τῶν Φαρισαίων καὶ σφοδρότερος μαχητὴς καὶ διώκτης τῶν χριστιανῶν ὁμολογεῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος. Χριστιανὸς καὶ Ἀπόστολος πλέον, ἀπολογούμενος διὰ τὴν χρι-

στιανικὴν του δρᾶσιν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, ὅπου ἤχθη ὡς κατηγορούμενος, ἔλεγε: «πολλοὺς τῶν ἁγίων (δηλ. Χριστιανῶν) ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα τὴν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβὼν, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον, καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περρισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις» (Πράξ. 26, 10—12).

Δὲν παρήλθεν ὅμως πολὺς καιρὸς καὶ εὐρίσκομεν τὸν Παῦλον ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν διωκτῶν, εἰς τὴν τάξιν τῶν διωκομένων· ἀπὸ κήρυκα τοῦ φαρισαϊκοῦ φανατισμοῦ, εὐαγγελιστὴν θερμὸν τῆς νέας θρησκείας· ἀπὸ ἡγέτην διώκτην τῆς νεοπαγοῦς ἐκκλησίας, πρωτοστάτην ἰδρυτὴν εἰς τὰ πέρατα τοῦ τότε κόσμου τοῦ νεοφανοῦς χριστιανισμοῦ.

Ὁ Σαῦλος ἔγινε ἀποστάτης τῆς ἑβραϊκῆς θρησκείας καὶ τῆς πίστεως τῶν πατέρων του καὶ μετονομασθεὶς εἰς Παῦλον ἐγένετο οὐ μόνον πιστὸς ὁπαδὸς τῆς πρὶν ὑπ' αὐτοῦ διωκομένης θρησκείας, ἀλλὰ προστάτης αὐτῆς καὶ ἐρμηνευτῆς, οἴψας ὄλην αὐτοῦ τὴν ζωτικότητα καὶ ἐνέργειαν καὶ δραστηριότητα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν καὶ ἐμπέδωσιν αὐτῆς.

Διὰ τὴν συμβῆ ὅμως τοῦτο ἐδέησε νὰ λάβῃ χώραν ἐξαιρετικὸν τι γεγονός, τὸ ὁποῖον διαγράφει τὰ δρᾶμα μεταξὺ Σαύλου καὶ Παύλου. Γεγονός, τὸ ὁποῖον μετέστρεψε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σκέψιν, τὴν βούλησιν καὶ πάντα τὰ θρησκευτικὰ καὶ φυλετικὰ αὐτοῦ βιώματα καὶ ἐνεφάνισεν αὐτὸν νέον μὲν κατὰ τὸ περιεχόμενον, τὸν αὐτὸν δὲ κατὰ τὴν ζωτικότητα καὶ τὴν ὁρμὴν, ἅτινα διέθεσε διὰ τὸ νέον γεννηθὲν θρησκευτικὸν βίωμα.

Τὸ γεγονός τοῦτο συνέβη καθ' ὁδόν, ἐνῶ μετέβαινεν ὁ Παῦλος εἰς Δαμασκόν. Καὶ ἐνῶ ἐπορευέτο ἐκεῖ, ἵνα καταδιώξῃ καὶ φονεύσῃ, ἔφθασεν ὅμως τελείως ἠλλαγμένος καὶ ἵνα εὐλογῆσῃ.

Ὁ βιογράφος του Thomas ὡς ἐξῆς ἐκφράζεται σχετικῶς. «Καθ' ὁδὸν δὲ (πρὸς τὴν Δαμασκόν), συνέβη τι σημαντικὸν εἰς τὸν Παῦλον. Ὁ Renan ὀνομάζει τούτο «προσβολὴν ἐξ ὀφθαλμίας», ὁ ἴδιος ὁ Παῦλος περιέγραψε τοῦτο ὡς «λάμπριν φωτὸς». Ἄλλ' ὅ,τι δήποτε ἦτο τοῦτο, εἴτε ἤθελέ τις τὸ χαρακτηρίσει δι' ἐπιστημονικοῦ ὄρου, ἢ δι' ὑπερφυσικοῦ ὀνόματος, ἕνα εἶναι βέβαιον, ὅτι τοῦτο παρήγαγε θαυμαστικὴν ἀλλαγὴν τοῦ χαρακτῆρός του. Τοῦτο μετέμορφωσε τὸν Παῦλον ἀπὸ ἀνθρώπου μίσους εἰς ἀνθρώπου ἀγάπης» (Religious Leaders, σελ. 92).

Ὅσονδήποτε καὶ ἀν ἀγωνίζεται ἕτερος ἱστορικὸς τοῦ Παύλου ὁ Holzner νὰ ἐρμηνεύσῃ ψυχολογικῶς τὴν μεταστροφὴν, ὡς ἐπισυμβᾶσαν δι' ἐσωτερικῆς διαδοχικῆς πάλης τῶν ψυχικῶν αὐτοῦ βιωμάτων, τὸ γεγονός παραμένει ἀπαρασάλευτον, παραγαγὸν ἕνα νέον Παῦλον, τὸν Ἀπόστολον τῶν Ἑθνῶν.

«Ὁ Παῦλος, γράφει ἕλλην ἱστορικὸς, ὅτε ἐπεστράφη εἰς τὸν χριστιανισμόν, εὗρε τὴν ἐκκλησίαν περιορισμένην ἐν Παλαιστίνῃ· ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν, ἦτο αὐτὴ ἰδίως ἕνεκα τῶν ἀποστολικῶν αὐτοῦ ἀγῶνων διαδομένη καθ' ἅπαν σχεδὸν τὸ ρωμαϊκὸν κράτος, τὸ περιλαμβάνον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἅπαντα σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Δι' αὐτοῦ ἀπέβη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Τὸ ἐξαιρετικὸν γεγονός.

Μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων, αἱτινες ἐσπευσαν νὰ τιμῆσωσι τὴν μνήμην τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπὶ τῇ 1900ῃ ἐπετείῳ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεώς του, καὶ νὰ ἐκδηλώσωσι τὰ πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνου ἰδρυθεῖσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος αἰσθημάτων των, τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἀλέξανδρος, ὅστις παρὰ τὸ γῆρας αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπόστασιν, ἠθέλησεν αὐτοπροσώπως νὰ μετὰσχη τοῦ πανορθόδοξου καὶ παγ-χριστιανικοῦ τούτου πανηγυρισμοῦ, δι' οὗς λόγους τόσον εὐγλώττως ὁ ἴδιος διηρομήνευσεν εἰς τὰς πρὸς τε τὴν Α. Μ. τὸν Βασίλεα καὶ πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον συγκινητικωτάτας προσφωνήσεις του. Καὶ ὑπῆρξεν, ὄντως, διὰ τε τὴν πανηγυρισάσαν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ διὰ τοὺς μετ' αὐτῆς συνδοξολογήσαντας τὸν Ὑψίστον ἐν τῷ Ἰσβ.λαίῳ αὐτῆς μεγίστη καὶ ὅλως ἐξαιρετικὴ εὐχαρίστησις ἢ ἐν τῷ μέσῳ τούτων τιμητικωτάτη αὐτῆς παρουσία τοῦ γεγρα-ροῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης, ἐν τῷ κλίματι τῆς ὁποίας ἤλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἐποτίσθη τῆς ἑλληνικῆς παιδείας τὰ νάματα καὶ εἶδε, τέλος, τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ὁ ἑὺς διώκτης αὐτοῦ καὶ ἡ ὁποία ἀπειτέλεσε τὴν εὐλογημένην ἀφειρηγίαν τοῦ κο-μοσσωτηρίου ἀποστολικοῦ ἔργου τοῦ «σκεύους τῆς ἐκλογῆς», ἵνα βσιτάσῃ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ «ἐνώ-πιον ἔθνῶν καὶ βασίλειων» καὶ ὑποτάξῃ εἰς τὴν πνευματικὴν Του βασιλείαν καὶ ἔθνη καὶ βασιλεῖς διὰ τοῦ εἰρηνωτικώτου ὅτιου τῆς ὑπὸ τῆς εἰς τὸν Χριστὸν πίστεως του χαλκευθείσης ἀπεράντου ἀγά-πης. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐορτασῶν τῆς ἐνδόξου μνήμης τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου καὶ τῶν προσκυ-νητῶν τῶν ἱερῶν του ἰχνῶν παρουσία αὐτοῦ τοῦ ἀνέχοντος τὸ πηδάλιον τῆς ἀρχαιοτάτης τῆς Πατρίδος τοῦ Θεοῦ Παύλου Ἐκκλησίας καὶ ἐδρευόντος ἐν αὐτῇ τῆπόλει, ἐν ἣ οὗτος ἐδέχθη τὸ χριστιανικὸν φῶσι-σμα, προσέδωκεν ὅλως ἰδιαίτερον χαρακίτηρα εἰς τὰς ἐπὶ τῇ μνήμῃ του πνευματικὰς ἐν Ἑλλάδι ἐκδηλώ-σεις τῶν Χριστιανῶν τῆς Οἰκουμένης καὶ δικαίως ἐχαρακτηρίσθη παρ' ἀπάντων ὡς μέγα καὶ ἀληθῶς ἐξαιρετικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον μετ' ἐγκληρίδιον εὐ-γνωμοσύνης ἐχαιρέτισθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλη-σίας καὶ τοῦ ἔθνους καὶ βαθύτατα ἐξευμῆθη ὑπὸ τῶν ἐκ περῶν τῆς γῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα συνδρα-μόντων ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τοῦ ἐνδόξου τέκνου καὶ ἰδρυ-τοῦ τῆς τῶν Ἀντιοχείων Ἐκκλησίας ἐκπροσώπων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ εὐλογημένον ταξίδιον.

Κατὰ τὸν ἐκ Πειραιῶς ἀπόπλου τοῦ πλοίου τοῦ φέροντος τὴν «ἱεράν θεωρίαν» τῶν εὐλαβῶν προσκυ-

.....
ὁ χριστιανισμὸς θρησκεία τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, ὁποία ἦτο προωρισμένη ἐκ φύσεως νὰ γείνη καὶ κατὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτοῦ. (Δ. Κυριακοῦ, Ἐ. Ἱστορία, σελ. 84).

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Δ. ΛΩΛΗΣ

νητῶν τῆς μνήμης τοῦ Ἀποστόλου Παύλου διὰ τὸ ἀνὰ τοὺς τόπους τῆς φωτιστικῆς διελεύσεώς του δεκαῆ-μερον προσκυνηματικῶν των ταξίδιον, τὸ μεσονύκτιον τῆς 15ης πρὸς τὴν 16ην τοῦ παρελθόντος μηνός, δια-πιστωθέντος, ὡς καὶ ἀλλαχὸς τοῦ παρόντος φύλλου ἀνεγράφη, διὸ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιβατῶν αὐτοῦ οὐε-ποσοῦτο εἰς διακοσίους ἑβδομήκοντα ἔξ, μετὰ συγκι-νήσεως βαθείας, λίαν δὲ δεδικοιολογημένης, ἀνεμνή-σθησαν πάντες, διὸ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς ἀριθμὸν ἀπε-τέλουν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου συν-ταξιδεύοντες κατὰ τὴν εἰς τὴν Ρώμην μεταφορὰν του ὡς δεσμίου, συμφώνως πρὸς τὴν σχετικὴν πληροφο-ρίαν τοῦ συνοδευσαντος αὐτὸν Ἐξαγγελιστοῦ Λουκᾶ (Πράξ. κζ' 37). Ἡ τοιαύτη σύμπτωσης, δικαίως χαι-ρετισθεῖσα ὡς εὐόκωτος προειδοποίησις τῆς θείας Προνοίας δ.ὰ τὸ αἶσιον τοῦ πλοῦ, ἡ οὐ λίαν φσι-κὸν νὰ ἐκληφθῇ—ὡς καὶ ἐξεληφθῇ μετ' εὐγνωμο-σύνης—καὶ ὡς, οἷον, ἀπόδειξις τῆς πνευματικῆς ἐν μέσῳ τῶν εὐσεβῶν ἐπιβατῶν τοῦ «Αἰγαίου» παρου-σίας τοῦ τιμωμένου Ἀποστόλου. Καὶ ἡ βιβλαία ἐλπίς τῶν μελῶν τῆς «ἱερᾶς θεωρίας» ἐκείνης περὶ τῆς συνοδευούσης αὐτῆς εὐλογίας τοῦ Μεγάλου Ἀπο-στόλου τοῦ Χριστοῦ «οὐ κατηχηχύνθη», διότι, πράγ-ματι, κατὰ τὴν κοινήν ἀπάντων ὁμολογίαν, πλήρες θείας χάριτος ὑπῆρξε τὸ ταξίδιον καὶ εὐλογημένα ὑπῆρξαν καὶ τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ.

Πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως.

Ὡς ἐν τῶν μᾶλλον ἀγαθῶν ἐκ τῶν πολλῶν εὐλογη-μένων ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀνὰ τοὺς τόπους τοῦ Παυ-λείου κηρύγματος ταξιδίου καὶ τῆς ὅλης δεκαπεν-θήμερον πρὸς ἀλλήλους πνευματικῆς ἀναστροφῆς τῶν ἐορτασῶν τῆς 1900ῆς ἐπετείου αὐτοῦ, εἶναι ἀπὸ πίστεως πλευρᾶς ἄξιον ἰδιαίτερας ἀναγραφῆς τὸ γεγονός τῆς πλήρους ἀδελφικῆς ἐγκαρδιότητος, ἧς ἐπεκράτησε παρ' ἅπασιν τούτοις, ἀνεξαργίτως δόγμα-τος ἢ φυλῆς, καὶ ἧς ὁμολογήθη παρ' ἀπάντων τῶν προσκυνητῶν καὶ κατ' ἰδίαν καὶ δημοσίᾳ. Τὸ γε-γονὸς τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπίδρα-σιν ὑπερέτερον μυστικοῦ παράγοντος, ἱκανοῦ νὰ καθι-σιτᾷ τοὺς ἀνθρώπους ὑπεριτέρους τῶν διαίρουσῶν αὐ-τοὺς ἀφορμῶν καὶ νὰ ὀηγή τούτους πρὸς τὴν ἐνό-τητα τῶν καρδιῶν. Ἄλλ' ἡ ἐνότης αὐτῆ τῶν καρδιῶν καθιστᾷ, ἀναμφύβως, τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἱκα-νωτέρους εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν θεώρησιν τῶν με-ταξύ των διαφορῶν καὶ εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τρόπου τῆς ἄρσεως αὐτῶν. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης δὲν ὑπῆρξε διόλου ὑπερβολικὴ ἢ καὶ ἐπ' σήματος ἐφρασθεῖ-σα πεποθήσις, οὐ ἢ δισχιλιετής ἐπέτειος τοῦ ἐν Ἑλ-λάδι κηρύγματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου θὰ εἶρη τοὺς χριστιανούς ἠνωμένους ἐν τῇ Μιᾷ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ τῆς καὶ πρὸς τὸν δομηραὶ ἀξάνοντι παγ-χριστιανικὸν πόθον καὶ τὴν ἡμερονύκτιον «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως» δέησιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-κλησίας.

«Χαρὰ καὶ στέφανος».

Δίκαιον εἶναι νὰ ἐξαρθῇ καὶ νὰ ἐκαινεθῇ καὶ ἀπὸ τῆς στήλης ταύτης ἡ πάνδημος εὐλαβῆς καὶ ἐνθου-

σιώδης τοῦ εὐσεβοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ συμμετοχῇ εἰς τὸν εἰαγῶς τελεσθέντα δεκαπενθήμερον πανηγυρισμὸν τῆς 1900ῆς ἐπετηρίδος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τοὺς εὐλαβεῖς ἀπανταχόθεν τῆς ὑψηλοῦ ξένους προσκυνητὰς τῆς μνήμης καὶ τῶν ἰχνῶν τῆς ἐκ τῆς χώρας ταύτης διαβάσεως τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου ἐπιδειχθεῖσα φιλόξενος διάθεσις καὶ τὰ καθ' ὅλου κατὰ τὴν ἐκ τῶν μερῶν τῆς διαβάσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου προσκυνηματικὴν τῶν διέλευσιν ὑπ' αὐτῶν τῶν ξένων ἐκπροσώπων τῆς παγχριστιανικῆς πρὸς αὐτὸν εὐλαβείας διαπιστωθέντα εὐγενῆ τοῦ λαοῦ μας αἰσθήματα τιμῶσι τοῦτον, ἀναμφιβόλως, καὶ ἀποτελοῦσιν ἀναμφισβήτητα ἐν Κυρῷ καυχήματα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἧτις δικαίως θὰ ἠδύνατο ν' ἀποκαλέσῃ τὸν μαρτυρικὸν Ἑλληνικὸν λαὸν «χαρὰν καὶ στέφανον» αὐτῆς, κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ θεορρήμονος Παύλου.

Ἀρχιμανδρίτης Κάλλιστος Μηλιαρᾶς (+)

Πλήρης ἡμερῶν μετέστη πρὸς Κύριον τῇ 25ῃ Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. ὁ κατὰ πάντα ἄξιος τῆς Ἱεροσύνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης λειτουργὸς Ἀρχιμανδρίτης Κάλλιστος Μηλιαρᾶς, διευθυντῆς τῆς «Νέας Σιών» τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, εἰς βαθὺν πένθος βυθίσας διὰ τοῦ θανάτου του τὴν τε Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα, ἧς ὑπῆρξεν ἐπιφινὲς καὶ ὁ ἀκεκριμένον μέλος, καὶ πάντας τοίς, εἴτε ἐκ τοῦ ἑγγύς εἴτε ἐκ τῶν πολλῶν αὐτοῦ δοκίμων συγγραφῶν, γνωρίζοντας αὐτόν.

Ὁ δεινὸς Ἀρχιμ. Κάλλιστος (κατὰ κόσμον Κωνσταντῖνος Π' Ἐμμανουὴλ Μηλιαρᾶς), γεννηθεὶς ἐν Κυρήνῃ τῷ 1866, τὰς πρώτας αὐτοῦ θεολογικὰς σπουδὰς ἐτέλεσεν ἐν τῇ περιπόστῳ Θεολογικῇ Σχολῇ τῷ Σταυροῦ, μετὰ τὴν ἐκ τῆς ὁποίας ἀποφοίτησεν εἰσῆλθὼν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Τὰς σπουδὰς αὐτοῦ συνεπλήρωσεν εἰτα ἐγκρίσει πατρὸς ἀρχικῆ ἐν τῇ Θεολογ. Ἀκαδημίᾳ τῆς Μόσχας, ἐπανελθὼν δ' ἐκεῖθεν τῷ 1900 ἐχορηγήσεν ἐν ἀρχῇ βοηθὸς τοῦ ἐν ΚΠόλει πατρὸς ἀρχικοῦ ἐπιτρόπου Ἀρσενίου καὶ μετὰ διετίαν ἐγένετο μέλος τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀκολούθως ἐχορηγήσεν διὰδοχικῶς μέλος τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, διευθυντῆς τοῦ ρωσικοῦ γραφείου τῶν Πατριαρχείων καὶ δ. δ. ἀσκαλὸς τῆς ρωσικῆς γλώσσης ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῷ 1914 ἐγένετο μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ τὸν πρώτον παγκόσμιον πόλεμον συναπήχθη μετὰ τῷ Πατριάρχῳ Ἱεροσολύμων καὶ τῶν λοιπῶν Συνοδικῶν ἑξέριστος εἰς Δημασκόν, ὁπόθεν ἐπανελθὼν τῷ 1918, ἀέλαβε τῷ 1922 τὴν διεύθυνσιν τῆς «Νέας Σιών», ἣν διετήρησε μέχρι τοῦ θανάτου του. Μεταξὺ τῶν πολυπληθῶν ἀξιολόγων συγγραφῶν ἰον ἰδιαίτερος ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ ἱστορικὸν ἔργον του «Οἱ Ἅγιοι Τόποι ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δίκαια τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους». Διὰ τὴν ὄλην πνευματικὴν του δοῦσιν ἀνεκκερῶν τῷ 1938 ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐπίτιμος ταύτης διδάκτωρ ἁρετῆς ἕνεκα καὶ ἐπιστή-

μης», ὑπὸ δὲ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἀπεφασίσθη ὁ ἑορτασμός τῆς 50ετίας τοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀρχιμ. Κάλλιστου, ὃν πληροφόροῦμεθα ἐκ τῆς ἐσχάτως ληφθείσης «Ν. Σιών», κατέλιπεν εἰς τὴν Ἀγιοταφικὴν Ἀδελφότητα καὶ εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ θεολογικὰ Γράμματα μέγα κενόν, δι' ὃ συμπενοθεῖ καὶ ἡ «Ἐκκλησία».

Ἐἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία!

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱ. Σύνοδος, διακόψασα τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τῆς 1900ῆς ἐπετηρίδος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἐπανελάβεν αὐτὰς τῆν 5ην τρέχ. μηνὸς Ἰουλίου.

— Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 5 Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἡ Ἱ. Σύνοδος προτάσει τοῦ Μακ. Προέδρου ἐνέκρινεν ὁμοφώνως τὴν ἔκφρασιν τῶν εὐχαριστηρίων τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τε τοὺς ὀργανωτὰς τῶν ἑορτῶν καὶ τοὺς μετασχόντας τούτων ἡμετέρους καὶ ξένους, καθὼς καὶ πρὸς πάντα ὅπως δῆποτε συντελέσαντα εἰς τὴν λαμπρὰν τοῦτον διεξαγωγὴν.

— Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ (5 Ἰουλίου) ἡ Ἱ. Σύνοδος ἀπροχολήθη διὰ μακρῶν μετὰ τὸ ζήτημα τῆς πληρώσεως τῶν ἐφημεριακῶν κενῶν καὶ τὸ τῆς εὐρύθμου διοικητικῆς Μητροπόλεων τιμῶν, ὧν οἱ Ἀρχιερεῖς ἕνεκα γήρατος ἢ μακρᾶς ἀσθενείας περιήλθον εἰς ἀνικανότητα περὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν καθηκόντων τῶν. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος κατέληξεν εἰς συγκεκριμένας ἀποφάσεις, αἵτινες θ' ἀνακοινωθῶσιν ἐν καιρῷ.

— Ὡσαύτως κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν τὴν Σύνοδος ἀπροχολήθη καὶ αὐτὴς τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας τῶν ἱ. μονῶν, περὶ τοῦ ὅποιο εἰσηγούμενος ὁ Μακ. Πρόεδρος εἶπε τὰ ἑξῆς: «Ἐπιθυμῶ νὰ ἐνημερώσω ὑμᾶς περὶ τοῦ ἐπιμέχου ζητήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζω τίνα ἀπρόοπτον ἐξέλιξιν περαιτέρω δύναται νὰ ἔχη, διότι ἀκριβῶς δὲν δύναμαι νὰ προῖδω τὴν ἐξέλιξιν τῆς ρευστῆς κυβερνητικῆς καταστάσεως. Τὸ ζήτημα τοῦτο τελευταίως ἔλαβε πολλὰς φάσεις, ὡς γνωρίζετε, ἐν τῇ δὲ παρεσχέθῃ ἢ διαβεβαίωσις ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς κυβερνήσεως, τὸν ὁποῖον ἐπισκέφθη προσωπικῶς, διὰ τὸν θὰ ὑπογράψῃ σχετικὸν νόμον, ἄνευ γνώσεως καὶ γνώμης τῆς Ἐκκλησίας».

— Ἡ Σύνοδος κατὰ τὴν συνεδρίαν αὐτῆς τῆς 11ης τρέχοντος μηνὸς ἀπεφάσισε τὴν μέχρι τῆς 10ης Σεπτεμβρίου ἐ. ἔ., κατὰ τὰ ἐλωθῶτα, διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἕνεκα τοῦ θέρους.

Ἀποστολικὴ Διακονία: Ἐκ τῆς Σχολῆς τῆς Ἀποστ. Διακονίας ἀπεφοίτησαν ἐφέτος, λαβόντες πτυχίον, οἱ ἑξῆς: Ἀρχιμ. Ἀμβρόσιος Δημητρίου, Ἀρχιμ. Σεβαστιανὸς Ἀσπιώτης, Ἀρχιμ. Βασίλειος Ἐμμανουὴλ, Ἀρχιμ. Ἱερόθεος Κυριαζόπουλος, Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Μουστάκας, Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Δεληγιαννόπουλος, Ἀρχιμ. Ἀνδρέας Χαλκιοπούλου, Ἀρχιμ. Δημήτριος Φωτίου, Ἀρχιμ. Κωνσταντῖνος Θεοχαρίδης, Ἀρχιμ. Δωρόθεος Στέκας, Παναγιώτης Ρογκάκος, Δημήτριος Βαλάσας καὶ Ἰωάννης Λοῦβρος.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου οἱ πλείστοι τῶν χάριν αὐτῶν ἐλθόντων ξένων ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ Θεολογικὸν Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστ. Διακονίας, πολλαχῶς ἐκδηλώσαντες τὸν θαυμασμὸν τῶν διὰ τὴν ὑπαρξιν ἐνός τοιοῦτου Οἰκοτροφείου, μετ' ἰδιαίτερου δὲ ἐνδιαφέροντος ἐζήτησαν πληροφορίας περὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῶν ἑορτῶν, τὴν 30ὴν Ἰουλίου, συμφώνως τῷ προγράμματι, πλείστοι τῶν ξένων

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αιδ. Θ. Μπουτζίτσιον, Σελλάδες, "Αρτης: **Μ. Λύτραν**, Βυθόν, Βοφου: **Δμβρ. Σουμλιώτην**, 'Αθήνας: διευθύνσεις σας διωρθώθησαν.— **Πανος. 'Αρχ. Χρυσ. Γιέζην**, Καλέντζιον. **Θ. Λαμπρόπουλον**, Μεσήνην κ. **Γ. Βαφείδην**, 'Αθήνας: φύλλα έστάλησαν.— **Αιδ. Κωνσταντίνο Γαλάνην**, Βελανιδιά, Κοζάνης: ένεγράφητε: φύλλα άπεστάλησαν.

Συνδρομαί και έμβάσματα δια ταχυδρομικής έπιταγής: Προς τόν Διαχειριστήν του περιοδικού «'Εκκλησία», Αθήνας (Κ), όδός Φιλοθέης 19. Τηλέφ. 27.689.

Πάσα μεταβολή διευθύνσεως δέον να μās ανακοινούται άμέσως, σημειουμένης άπαραιτήτως της θέσεως, έξ ης ή μετάθεσις. * Άλλως, άποβαίνει άδύνατος ή άποστολή του φύλλου εις τήν νέαν διεύθυνσιν.

Παρακαλούνται οι έπιθυμούντες να προμηθευθούν έκδόσεις της «'Αποστολικής Διακονίας» να άπευθύνονται άπ' ευθείας προς την Γενικήν Διεύθυνσιν 'Αποστολικής Διακονίας, Μονήν Πετράκη, Θεολογικόν Οικιοτροφείον, 'Αθήνας.

Παρακαλούνται τα Γραφεία των Ιερών Μητροπόλεων όπως ανακοινούν εις τήν «'Εκκλησίαν» τó όνομα του έκάστοτε χειροτονουμένου και τήν τοποθέτησιν του, ώς και πάσαν μετάθεσιν Ιερέως ή λόγω θανάτου πλήρωσιν Ιερατικής θέσεως.

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΜΑ «Η ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ» (Πατησίων)

'Ανακοινούται ότι ή υπό του 'Υπουργείου Βιομηχανίας άνεγνωρισμένη ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ «Η ΕΡΓΑΝΗ ΑΘΗΝΑ» του 'Ιδρύματος, τιμηθείσα υπό της Α. Μ. του Βασιλέως διά Διπλώματος εύδοκίμου συμμετοχής εις τήν έν τώ Ζαππείω έκθεσιν του σχολ. έτους 1949-50, δέχεται αίτήσεις έγγραφης νέων μαθητών μέχρι και της 24ης Σεπτεμβρίου έ. έ.

'Εν τή Σχολή λειτουργούσι δύο τμήματα:

1) **Τμήμα Μηχανικών** ('Ηλεκτροτεχνικών-Σχεδιαστών) και 2) **Τμήμα Μηχανοτεχνικών** ('Εργοδηγών).

Καταρτιζόνται δ' έν αύτ' ή Μηχανικοί του Βασ. και του 'Εμπορ. Νηυτικού, 'Αεροπορίας, Σιδηροδρόμων και πασών των Κρατικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων. 'Η πρακτική έξάσκησης των μαθητών γίνεται εις τά 'Εργαστήρια της Σχολής. Λειτουργεί δ' έν αύτ' ή και Γραφείον έξευρέσεως έργασίας.

Τά μαθήματα του σχολικού έτους 1951-1952 άρχοντες τήν 1ην θβρίου έ. έ.

Γίνονται δεκτοί **κατόπιν διαγωνισμού** άπόφοιτοι του Δημοτικού Σχολείου και του Γυμνασίου.

Πληροφορία καθ' έκάστην: Εις τό Γραφείον του Ναού της 'Αγίας Βαρβάρας (της Σχολής), τέμμα Πατησίων, όρ. 8-12 π. μ. και εις τά Γραφεία της Σχολής, όδός Σαρανταπόρου 16 (Πατήσια), όρ. 6-8 μ. μ.

(*'Εκ του Γραφείου του 'Ιδρύματος)

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

'Ι. Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Στερουμένης της ένορίας Παραλίας Πλαταίου κτηκοό έφημερίου, καλοούμεν τούς βουλομένους να καταλάβωσι τήν θέσιν ταύτην και έχοντας τά νόμιμα και κανονικά προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης, υποβάλωσιν ήμίν τά υπό του άρθρου 48 του 'Αναγκαστικού Νόμου 2200 «περί ι. ναών και έφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' όσον μετά ταύτα θέλωμεν προβή εις τήν άνακήρυξιν των υποψηφίων.

Αίγιον τή 26 'Ιουνίου 1951

† 'Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας 'Αγαθόνικος

'Ι. Μητρόπολις Θήρας

'Εχοντες ύπ' όψιν τά άρθρα 46 και 47 του Α. Νόμου 2200)1940 «περί Ιερών ναών και έφημερίων» τάς διατάξεις του Α. Νόμου 536)1945 «περί ρυθμίσεως των άποδοχών του όρθοδόξου έφημεριακού κλήρου κ.λ.π.» τό άρθρ. 28 του 'Αναγκαστικού Νόμου 540)1945 «περί έκκλησιαστικής εκπαίδευσέως» και τήν ύπ' αριθ. Πρωτ. 83719 και από 7-10-46 'Εγκύκλιον του 'Υπουργείου Θρησκευμάτων, καλοούμεν τούς βουλομένους να καταλάβωσι τάς κενάς έφημεριακάς θέσεις τακτικών έφημερίων, 1) Πύργου Θήρας και 2) Καταπόλων 'Αμοργου, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τά έν τώ άρθρω 48 του ως άνω Νόμου όριζόμενα πιστοποιητικά, ίνα άνακηρυχθώσιν υποψήφιοι των έν λόγω ένοριών.

'Εν 'Αθήναις τή 27 'Ιουνίου 1951

† 'Ο Θήρας Σπυρίδων

'Ι. Μητρόπολις Αιτωλοακαρνανίας

Προκειμένου να προβώμεν εις τήν άνακήρυξιν υποψηφίων προς κλήρωσιν της κενής έφημεριακής θέσεως του έν Πανατιωλίω Ιεροϋ ένοριακού ναού 'Αγία Τριάς, προσκαλοούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά υπό του άρθρου 47 του 'Αναγκαστικού Νόμου 2200)1940 «περί Ιερών ναών και έφημερίων» ως και τά υπό του άρθρου 16 του ύπ' αριθμ. 586)1941 Νομοθετικού Διατάγματος «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Α. Ν. 2200)1940» όριζόμενα προσόντα, ίνα έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τά σχετικά πιστοποιητικά.

'Εν Μεσολογγίω τή 20 'Ιουνίου 1951

† 'Ο Αιτωλοακαρνανίας 'Ιεροθεός

'Ι. Μητρόπολις Μεσσηνίας

'Εχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις των άρθρων 46, 47 και 48 του ύπ' αριθ. 2200)40 'Αναγκαστικού Νόμου «περί Ιερών ναών και έφημερίων» προκειμένου να προβώμεν εις τήν πλήρωσιν της κενής οργανικής έφημεριακής θέσεως του Ιεροϋ ναού άγίου Νικολάου Μεθώνης, καλοούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά υπό του Νόμου όριζόμενα προσόντα προς κατάληψιν της άνωτέρω θέσεως, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τά δικαιολογητικά των, προκειμένου να προβώμεν εις τήν άνακήρυξιν αυτών ως ύπεψηφίων.

'Εν Καλάμαις τή 16 'Ιουνίου 1951.

† 'Ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος

'Ι. Μητρόπολις Σερβίων και Κοζάνης

'Εχοντες ύπ' όψει τάς διατάξεις του Νόμου 2200)40 «περί Ιερών ναών και έφημερίων» προσκαλοούμεν τούς βουλομένους να καταλάβωσι τήν κενήν θέσιν του Ιεροϋ ναού Μεταμορφώσεως Βατεροϋ, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης υποβάλωσιν εις τά Γραφεία της Ι. Μητροπόλεως τά υπό του άνωτέρω Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά.

'Εν Κοζάνη τή 4 'Ιουλίου 1951

† 'Ο Σερβίων και Κοζάνης Κωνσταντίνος

"ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† 'Ο 'Αθηνών ΣΠΥΡΙΔΩΝ

† 'Ο Κερκύρας - Παξών ΜΕΘΟΔΙΟΣ

† 'Ο Ναυπακτίας ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητής του Πανεπιστημίου, 'Αναδηματίας

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΪΣΗΣ

'Εν 'Αθήναις Τόποις «Φοίνικος» Λεοννάτου 4.